

От. ХИИ 3.28

НТТ 99-1

3

Kultura Front

760.9/51.

Т а ј о н о м е р ы н

СТАЛЫН — Первојја вѣтвона ітогјас 3

„ — Сіктын уж јылмс . . . 25

М. С. ЕПШТЕЈН — Тырбз стрбѣтам
мѣд пјатѣлеткаын Маркслыс-
Льенлныс-Сталинлыс полѣтехні-
ческѣј школа 31

КОМІ ОК КУЛЪТПРОП — Методѣчес-
кѣј пісмѣ 37

М. БОГОМОЛОВ — Комі школаын по-
літехніческѣј воспітаньѣ . . . 41

НАФЕЈЕВА — Сінсајса совпартшко-
лајас воѣын 1933 во вылѣ су-
лалан могјас 47

В. КОСКОКОВ — Сінс. СПШ консул-
тационнѣј пунктјас котырѣм . 49

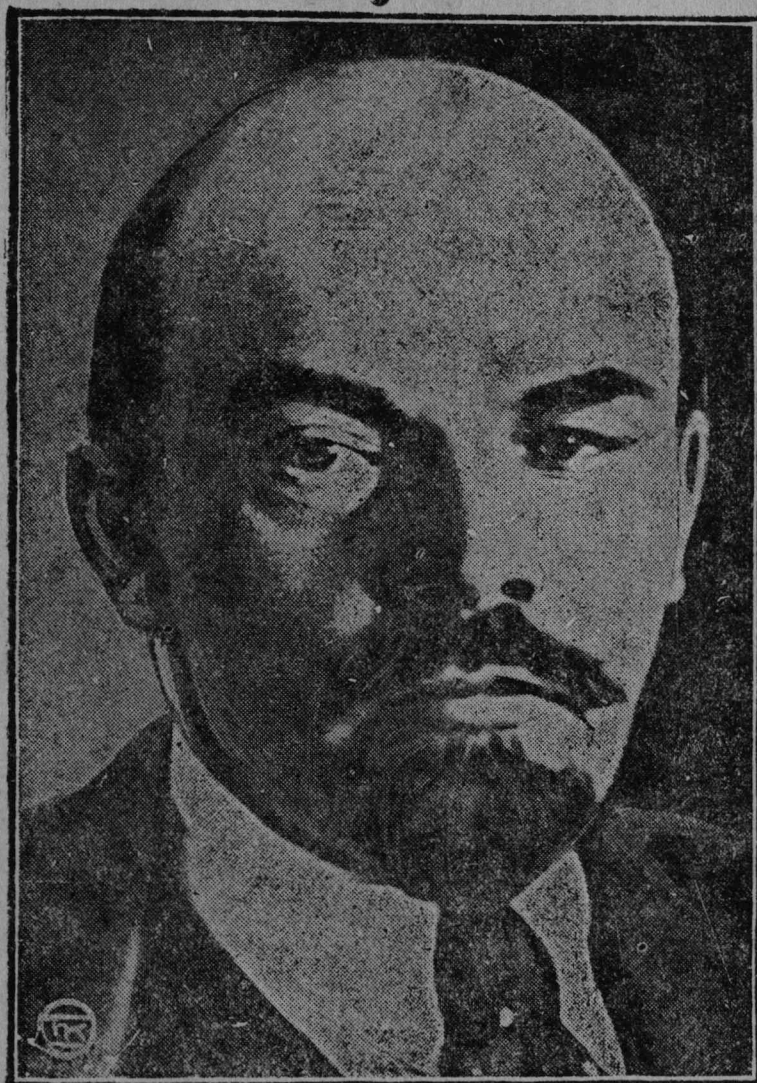
ІЛЪА ВАГ — Комі термінологіја
јылыс 52

1933 в 0

ЈАНВАР 1

Beautiful
Home

1838
FEBRUARY

1 9 2 4 — 1 9 3 3

Л Е Њ И Н Т Ö Г Л Е Њ И Н Т У Ј Ö д

Г.П.Б. в Лнгр.

Ц. 1933 г.

111

11

Первојја вѣтволөн итогјас

СТАЛІН јортлөн доклад ВКП(Б) ЦК да ЦКК әтувја пленум вьдын
1933 воын январ 7-әд лунә

I. Пјатѣлеткалөн ставмувьвса тәдчаналуныс

Јортјас! Вѣтваса план ләәддәм бәрвѣ әдвә-кә јәз чәјтәсны, мьј пјатѣлетка вермас лоны зев ьжыд ставмувьвса тәдчаналунаән (значеннәбаән). Ҷик мә-дарә, унаән мөвпәлѣсны, мьј пјатѣлетка ем частнәј уж, Сәветјас Сојузлән, ьжыд да серјознәј уж, но век жә-нын частнәј, націоналнәј уж Сәветјас Со-јузлән.

Исторјја-жә петкәдлѣс, мьј пјатѣлет-калән ставмувьвса тәдчаналуныс мур-тавыны вермытәм. Исторјја петкәдлѣс, мьј пјатѣлетка абу частнәј уж Сәвет-јас Сојузлән, а ем уж ставмувьвса став пролетарјатлән.

Нәшта јона-на војдәр вѣтваса план лотәз, сјјә каднас, кор мѣ помалам вәлѣ кос интервентјаскәд да вуҶам вәлѣ овмәс течан туј вьлә,—нәшта сјјә каднас-на Ленин шулѣс, мьј мјан овмәс течәмьд ем жуҶыд ставмувьвса тәд-чаналуна, мьј овмәс течан тујјас куҶа быд вооков сәветскәј властлән сетә жуҶыд шыәдчәм капѣталѣст странајасын меуна оікас сләјјасас дај поткәдә јәзсә кык лагер вьлә—пролетарјат револуцјја дор олыәјас лагер да сылы вочамуныс лагер.

Ленин секѣ шулѣс:

„Әнѣ медьжыд асыным инмәдбм-сә (воздәјствүјтәмсә) ставмувьвса револуцјја вьлә мѣ вәчам асланым овмәс нуәдан полѣтикаән. Быдән Сә-вет Россѣјасә республѣка вьлә вѣдә-дәны став уҶалыс јәзыс став стра-

најасын мѣрас, некушәм ісклученнә-тәг дај некушәм содтавтәг. Таәз мѣ воим... Тајә уж вьдын вермасәмыс вуҶдәбма ставмѣрас масштабә. Ре-шѣтам кә мѣ тајә могсә—і секѣ мѣ воим ставмѣрас масштабын Ҷик дај помәз. Сы вәсна овмәс течан воп-росјасыд мјананы емәс јона вьвтѣ ьжыд тәдчаналунаәс (значеннәбаәс). Тајә фронт вьдын мјананы быҶ колә бостны вермәм нәжјәна, вочасәна,— әдјән оз поз,—но пыр әтарә кәјәмән да муноән воҶә“ (Ленин. 3-әд изд., т. XXVI, 41С-411 лѣтбок).

Тајә вәлѣ шуәма сјјә кадә, кор мѣ помалам вәлѣ војна интервентјаскәд, кор капѣталѣзмкәд војеннәј тышсаң мѣ ву-Ҷам вәлѣ овмәс течан фронт вьдын тышә, овмәс течан кадә.

Сјјә кадсаң колѣ уна во, дај быд вооков сәветскәј властлән овмәс течәм уҶын, быд во, быд квартал зев југыда петкәдлѣсны вооқыдлувсә Ленин јорт-тајә кывјаслыс.

Но мед југыд петкәдләмсә вооқыдлу-выслыс Ленин кывјаслыс сетѣс мјан стро-ѣтелстволән вѣтваса план, сјјә план ләәмыс, сылән быдмәмыс, сылән олә-мә пәртсәмыс. Збылыс, каҶитчә, мјан странаын овмәс течан тујәд нѣбѣ воо-ков ез аҶчыс сешәм шыәдчәмсә ме-уна оікаса сләјјасас Јевропаса, Амерѣка-са, АҶјјасә капѣталѣст странајасын, кы-Ҷѣ вопрос вѣтваса план јылыс, сјјә быдмәм јылыс, сјјәс оләмә пәртәм јылыс.

„Коммунизм зев гырыс бѣясѣн помалѣ реконструкция: сек кості, кор капиталізм-лѣн строіты лѣзѣ мунны сѣмын нѣжмыда восковјасѣн...

Франціјаын, кѣні вігму собственностыс јуклѣма помтѣм торја собственнікјас кѣстѣн, абу поѣана вігму овмѣсад нубѣны механізаціја. Советјас, вігму овмѣсѣ индустриализірујѣтѣмѣн, кујисны проблемасѣ нубѣны олѣмѣ... Венласѣмѣн мѣјанкѣд большевікјас лоіны вермысјасѣн“.

Отзѣв англїјасѣ буржуазнѣ жур-наллѣн „Раунд тејбл“:

„Вїтвѣса планлѣн вермѣмјасыс аснаныс емѣсѣ вѣвтї јѣна чужѣмѣдана торјѣн. Трактор заводјас Харьковн да Сталинградн, автомобил завод АМО Москуаын, автомобил завод Н.-Новгородн, Днепрса гїдроелектріческѣј станціја, гырысыс-гырыс стал кїстан заводјас Магнітогорскн да Кузнецкн, зѣн везјас машїна строїтан да хїміческѣј заводјаслѣн Уралн, кодї пѣрѣ советскѣј Рурѣ,— ставыс тајѣ дај мукѣд вермѣмјас промышленностн стал страна пасталаыс вїсталѣ: кѣт кушѣм сѣкнѣлунјас ез вѣвны, советјаслѣн промышленностыс, кызї бура кїскалана быдтас, быдмѣ да јѣнмѣ... Вїтвѣса план пунктїс подув возѣ вылѣ быдмѣмлы дај помтѣм јѣна јѣнмѣдїс выисѣ СССР-лыс“.

Отзѣв англїјасѣ буржуазнѣ газет-лѣн „Фїнаншіел таїмс“:

„Вермѣмјас, кодјасѣс бѣстѣма машїна строїтан промышленностн, оз лоны некушѣм ескытѣм торјѣн. Тајѣ вермѣмјасѣс ошкѣмјасыс печатын да речјасын абу подувѣтѣмѣс. Оз ков вунѣбны, мыј вѣјѣдѣр Россїја вѣчавлїс сѣмын медпрѣстѣј машїнајас да брудѣбјас. Збыл, і ѣні машїнајас да інструментјас пыртѣмн абсолютној лыдпасјасыс сѣдѣны. да пропорціалнѣј јукѣны импорїрованнѣј машїнајаслѣн сы дівын, мыј вѣлі вѣчѣма ас пышкѣс СССР-ын, пыр ѣтарѣ чїнѣ. СССР ѣніја кадѣ вѣчѣ став оборудованвѣсѣ, кодї колѣ аслас металургїческѣј да электріческѣј промышленностас. Сїјѣ кујис лѣвѣднн аслыс автомобил промышленност. Сїјѣ лѣсѣдїс брудѣбјас да інструментјас вѣчѣм, кодї шамырѣ став гаммасѣ—ыжыд точнѣста медпоснї інструментјасѣн да јѣна гырыс сѣкнѣд прессјасѣх. Бостн-кѣ вігму ужалан машїнајас, СССР-лы абу-нїн колана пыртѣны сїјѣс заграничамѣ. Сыкѣд ѣтшѣщ советскѣј правїтелство нубѣд мерѣјас сылаѣб, меднм сѣрмѣдѣчымыс ізшѣм да кѣрт продуціјаын ез кут пѣтїлетка нѣл вѣдн тѣртѣмѣсѣ. Некушѣм ескытѣм оз вермы лоны, мыј вылѣс строїтѣм гырыс заводјас сѣтѣны поѣанлун јѣна сѣдѣны сѣкнѣд промышленностыс продуціјасѣс“.

Отзѣв австріјасѣ буржуазнѣ газет-лѣн „Нѣје фреје прѣссѣ“, сѣтѣма 1932 воѣ заводїчїгѣн:

„Большевїзмѣс позѣ проклїнѣјтн, но сїјѣс колѣ тѣднн. Пѣтїлетка—сїјѣ вылѣ

колѣс, кодѣс колѣ бѣстнн тѣбывлѣ дај кѣч нѣѣ кѣзѣјственнѣј расчѣтѣ“.

Отзѣв англїјасѣ капиталїстлѣн Гїббсон Джарвїлѣн, „Јунїтед домініѣн“ банкнн прѣдѣдѣтеллѣн, сѣтѣма 1932 воѣ октѣбрнн:

„Ме кѣсѣ вїставны, мыј ме абу коммуніст дај абу большевік, ме—опреде-лоннѣј капиталїст дај індивїдуалїст... Россїја мунѣ возѣ, сек костї, кор вѣвтї уна мїјан заводјас сулѣлоны ужтѣг да 3 млн. гѣгѣр мїјан јѣз пїкѣ воѣмѣн корсѣны уж. Пѣтїлеткаѣс сѣравлїсны дај тувѣлоны вѣлі сылы пуктылѣтѣм. Но тї верманнѣд лыдѣсны вѣштнны поѣтѣмѣн, мыј вїтвѣса план условїјѣасын вѣчѣма ужжык, артавлѣм сѣртнсы... Быд промышленнѣј карјасын, кытѣчѣ ме волї, быдмѣны вылѣ рајѣнјас, план сѣртї стрѣиталѣмјас, паѣкыд улїчѣасѣн, пујасѣн да скверјасѣн мїчмѣдѣмјасѣн, ѣнїјажык нога керкајасѣн, школајасѣн, болнїчѣасѣн, робѣчѣј клубјасѣн да быт-нн вѣчѣма чѣлаѣ јаслїјас да чѣлаѣ керкајас, кѣні тѣждысѣны ужалыс мамјас чѣлаѣ вѣсна... Енѣ зїлѣј не доңавнн рѣч планјас да енѣ вѣчѣј ѣшыбка, надеја кутѣмѣн, мыј советскѣј правїтелство вермас пуктылѣчыны... Талуња Россїја—страна ѣлѣмѣн да ідеалѣн. Россїја—страна чужѣмѣдана возмѣстѣмѣн. Ме еска, Россїјалѣн кѣсѣјѣм-зїлѣмјасыс емѣсѣ зѣнвїзѣс... Гашкѣ, медтѣдѣчанаїс—сынн: став томјѣзыслѣн дај робѣчѣјјасыслѣн Россїјаын ем ѣнїтор, кодї, жалѣдѣа ескѣ-да, оз тырмы талуња капиталїст странајасын, сїјѣ—надеја“.

Отзѣв амерїкаса буржуазнѣ жур-наллѣн „Нѣјшен“, сѣтѣма 1932 воѣ жојабрнн:

„Нѣл во вїтвѣса планлѣн вѣзїсны аскѣдннсы збылывѣд јѣна бур вермѣмјас. Советјаслѣн Сојуз ужалїс војна кадѣа выјѣртѣмѣн вылѣ олѣмлы подув тѣчѣм вѣчѣн мојасѣс. Страналѣн чужѣмѣс вѣжсѣ пѣлннѣд тѣднн поѣтѣмѣн... Тајѣ збыл Москуа јылмыс, сїјѣ сојасѣн вылѣс асфалтѣн волсалѣм улїчѣасѣн да скверјасѣн, вылѣ керкајасѣн, кар вылѣ бѣкјаснас да кар гѣгѣрыс вылѣ фабрікајас сук чукѣрнас. Тајѣ збыл і мукѣд омѣлжыка тѣдѣчана карјасын. Выл карјас кытїсны сѣпїасын да кушїнјасын, абу кушѣмѣкѣ, кымынкѣ кар, а еща вылѣ-нн 50 кар 50-сан 250-сурс јѣзѣж. Ставыс најѣ быдмїсны бѣрја нѣл вѣнас, быдѣн на пїсы ем центр вылѣ прѣдпрїјѣтѣлѣн лѣбѣ уна прѣдпрїјѣтѣјаслѣн, кодїсѣс стрѣїтѣма ывлѣвысѣ да мулысѣа озырлунјас бѣстѣм вылѣ. Сојасѣн вылѣ рајѣннѣј електростанціјајас да уна, днепрострој-код, гїгантјас вѣчѣсѣн пѣртѣны олѣмѣ Ленинылыс формуласѣ: „Соціалїзм—ем советскѣј власт пѣлус электрїфікаціја...“ Советјаслѣн Сојуз котырїс паскыда вѣчѣм помтѣм уна прѣдметјас, кодјасѣс Россїја некѣр војдѣр ез вѣчлївлы: тракторјас, комбаїнјас, вылнн качѣствѣа сталјас, сїнтетїческѣј каучук, шарїко-подшїпнїкјас, ыжыд вына дічѣлјас, тур-

бинајас 50 сурс квт.-абс, телефонној оборудованно, горној промышленностлы электрической машинајас, аеропланјас, автомобилјас, велосипедјас дај кымынко со тина выл машинајас.. Первойс-на исторіяын Россия перјо алуминий, магнетит, апатитјас; iod, поташ дај уна мукд дона прдуктајас. Советској равинајасын тујнубдана пасјасдн абу-нын крестјас да вічко журјас, а наъ візан елеваторјас да сілос башнајас. Колхозјас вбчалоны керкајас, картајас, свиарникјас. Електричество пырб сикто, радио да газет сетчб пырсны нын Робочојас велоичоны ужавны выл машинајас вылын. Крестана зонјас вбчоны да вбфичоны візму машинајасдн, кодјас гырысжыкбс да сложіојжыкбс сыыс, мыј корко ачылыс Америка. Россия заводитб „мбвпавны машинајасдн“. Россия одјо вужб пунемсаъ корт, стал, бетон да моторјас немб“.

Отзыв „шугавыс“-реформістској журналлон „Форвард“ Англіяын, сетома 1932 воб сентябрын.

„Шыбытчо сінмад зев ыжыд уж, коді муно СССР-ын. Выл заводјас, выл школајас, выл кінојас, выл клубјас, выл гырыс керкајас—быдланы выл стрббајас. Уна-нын на пыс помалома, мукдыс кыщовтома-на стрбілојасдн. Со кыд виставны англіјаса лыффылы, мыј вбчома борја кык воон дај мыј вбчб вожд. Колб ставсб тајбс ачыны, мед сылы ескыны. Міјан асланы вермбмјас, кодјасбс мі бостлім война дырлі.—сіјо нінбм, нукак сы дпны, мыј вбчбб СССР-ын. Америка-жечјас вистасдны, мыј весіг медодјо вбчан кадјаснас асыввыв штатјасас сені ез вбв нінбм отсамаыс бнја терыб, пуана, творческој ужкбд СССР-ын. Борја кык вонас СССР-ын лоны сешбм уна вежббмјас, мыј бгкжйтчан вожд вылб мбвпавны аслыд, мыј-но лоб тајо странаас нбшта дас во мысті... Шыбытјој журсыныд фантастикаа, повбдланы исторіјас, мыј жылыс висталбны англіјаса газетјас, кодјас сешбм ледчыслытбг да сешбм не вескыда ылбдлбны СССР жылыс. Шыбытјој сіз-жб журсыныд сіјб шбрбвбјыт збылбс да асыныс вббдлбмјасбб, кодјас арбмбмабс гбгбровотмыс, кодјасбс ледбмабс ветлбм вылб ділетантыс (кокныдыка імббдчылыс, сбмын веркбссб бостыс да ачыс. Ред.) Интеллігентјас, кодјас вббдбны СССР вылб шбр класс бккіјас пыр, но нббті војт мында оз гбгбровны да ачыны, мыј вбчбб сені... СССР течб выл общество зонвга подув вылын. Медым портны сіјб могсб олбмб, колб сетчыны рскб, колб ужавны снтуызмон, сешбм вынбг, кодбс бнбз ез на ачыы мірыс, колб тышкаснчзев гырыс сбкыдлујаскбд, кодјас быт лооны социализм течы злбмын ыжыд да паскыд, мукд міроис торјалбм странаын. Но тајо странаас кык воон мбдыс волбмбн, ме ачы, мыј сіјо муно зумыд прогресс туј куза, планирујтб, вбчб да течб, дај ставыс тајб сешбм масштаббн, коді ем зев вбсса вызов сылы враг капіталістјас мірлы“.

Ташбм мода-мбббныныс торјалана шыјас да раскол буржуазія чукбрјас лагерын, кодјас пыс бвкіјасыс сулалбны СССР-бс, сылбн бытбб путкылтчбм витвооса планбн, бырббдбм дор, а мбб-јасыс, тыдалб, СССР-код вбзасбмбн волысбм дор, арталбны, тыдалб, сы вылб, мыј витвбса план вермбмјасыс по-час бостны аслыныс кушбмсурб выгбда.

Торјбн сулалб вопрос капіталіст страна-наса робочбј классбн пјавілетка вылб. СССР-ын социализм течбмын вермбмјас вылб вббдбм жылыс. Та куза почб вбјбдны сбмын кушбмкб бвкі робочбј делегачіялыс, кодјас быд во зев унабн волывлбны СССР-б, вбсталбмсб. Кбъ, шуам, белгіјаса робочбј делегачіялыс. Сылбн вбсталбмыс став робочбј делегачія вбсталбмкбд бтсама,—вбсталб кбъ сеоса англіјаса мббб франціјаса делегачія, германіјаса мббб америкаса, мббб кушбмкб мбд странааса делегачія. Со налбн вбсталбмыс;

„Мі німкодасам сешбм ыжыд стрбітелствоін, кодбс мі ачылым асланым путешествіјо дырлі. Мбскуаын, кыч і Макејевкаын, Горловкаын, Харьковын да Ленинградын, мі ачылым, кушбм ыжыд вбзбстчбмбн сені ужалбны. Став машинаыс—медса выл конструкціјаа. Заводјас—пелкбс, сыббдыс да југыдыс уна. Мі ачылым, мыј СССР-ын робочбјасылы сетбб медіцинској да санитарној отсбг.

Робочбјасылы олан керкајас стрбітбма заводјас дорб матб. Робочбј карјасын лбсббдбма школајас да јасліјас, челадајас понда јона тбкдысбны. Мі вермбм вббдлыны, мыјбн торјалбны воцца да выл стрбітбм заводјас, воцца да бнја олан керкајас Ставыс, мыј мі ачылым, вбсталб, кушбм ыжыд выныс ужалыс јбзлбн, кодјас стрбітбны выл общество коммуніст партија вескбдлбм улын. Мі ачыім СССР-ыс культура боксан кыптбм сешбм кадб, кор мукдб странајасын олбмыс быд боксан кіссб, паскалб ужтбмалбм. Мі вермы ачыны, кушбм ыжыд сбкыдторјас паныдабны сбветса ужалыс јбзлы најб туј вылас. Та понда і мі јонжыка гбгбрвоамналыс горбонтбс, кор најб петкбдлбны мјанлы асыныс вермбмјасбб. Мі надејтчам, најб венасыс став сбкыдторјасбб“.

Со тіјанлы пјавілеткалбн ставмувывыса тбдчанлуныс. Колб вблі нубдны мјанлы стрбітчан уж кыкб-кујм во, коліс петкбдлыны пјавілеткалыс медвоцца вермбмјасбб—і став мірыс торјаліс кык лагер вылб—сешбм јбза лагер вылб, кодјас муздытбг увтбны мјанбс, да сешбм лагер вылб, кодјас чужбмабс пјавілетка вермбмјас вылб, ого-нын шуб, мыј ем да кодб став

мірын асланым лагер—капіталіст страна са робочој классыс лагер, код і радлө СССР-са робочој класс вермөмјаслы да дае сетны сылы отсөг ставмывывса буржуазіады грөз вылө.

Мыј тајө лоб?

Тајө лоб, мыј ставмывывса төдчанлуныс пјатілеткалөн, ставмывывса значеннөбыс сіјө вермөмјаслөн оз вермы лоны ескытөм торјөн.

Тајө лоб, мыј капіталіст странајас тырабө пролетаріат революціаөн дај зик сы понда, мыј тырабө пролетаріат революціаөн, буржуазіа көсјіс ескө бостны, ез-кө бытбө удајтчы мјан пјатілетканым, революціады паныда аргумент, і мөдарө—пролетаріат зілө бостны дај збылыс бостө пјатілетка

вермөмјасыс революціа вөсна выл аргумент, став мывывса буржуазіады воча.

Пјатілеткалөн вермөмјасыс мобілізүјтөны ставмывывса робочој классыс революціонној вынјассө капіталізмлы воча—ташөм венчыны поэтөм факт.

Он вермы не ескыны, мыј пјатілеткалөн ставмывывса революціонној төдчанлуныс збыл муртавы вермытөм.

Сы понда мјанлы колө ыжыд візөдлөм пуктыны пјатілетка вопрос вылө, пјатілетка пыщкөс вылө, пјатілетка медыжыд мојас вылө.

Сы понда і торја јона колө дај лоб артавы ітојассө пјатілеткалыс, ітојассө сіјөс тыртөмыс да олөмө пөртөмыс.

II. Вітвөса планлөн медса ыжыд могыс да сіјөс пөртан туј

Вужам вітвөса план вопрос дінө существо боксаыс.

Мыј сіјө вітвөса планыс?

Мыын вөлі вітвөса планлөн медса ыжыд могыс?

Вітвөса планлөн медса ыжыд могыс сулааліс сыын, медым вужөдны мјанлыс странанымөс сіјө бөрө колөм, унаыс средневековөј техникасаы, өнја кадса техника туј вылө.

Вітвөса планлөн медыжыд могыс сулааліс сыын, медым вөчны СССР-өс візүм овмөса да ещавына странаыс, капіталізм странајас кратајтчөм улын сулаалыс странаыс, індустріалној да ыжыдвына странаө, зик асвынөн олапа да ставмывывса капіталізм кратајтчөмыс зикөз мездысөм странаө.

Вітвөса планлөн медыжыд могыс сулааліс сыын, медым, СССР-өс індустріалној странаө пөртігөн, помөз выжны капіталістическөј элементјасөс, социалістическөј формаа овмөсјаслыс паскөдны фронтсө да лөсөдны економікаын подув СССР-ын классјас бырөдөм вылө, социалістическөј общество течөм вылө.

Вітвөса планлөн медыжыд могыс сулааліс сыын, медым мјан странаын лөсөдны сөщөм індустріа, код і ескө вер-

міс реорганізүјтны не сөмын промышленностөс ставнас, но і транспорт, но і візүм овмөс—соціалізм подув вылын.

Вітвөса планлөн медыжыд могыс сулааліс сыын, медым вужөдны помыс да разі-пелі торјавлөм візүм овмөс гырыс өтувја овмөсјас туј вылө, вөчны сізі, медым сіктын лөі соціалізм економіка подув да та ноөн бырөдны поэтөмунсө СССР-ын капіталізм бөр бергөдчөмыс.

Вітвөса планлөн могыс сулааліс сыын, медым лөсөдны мјан странаыс дорјысан вын, зев јона кыпөдөм вылө став техническөј да економіческөј коланторјассө, код і ескө сетіс позанлуи вөчны чорыд отпор ставыслы да ставсікас зілөмјаслы кстыртны мі вылө бокысаы военнөј інтервенціа, ставыслы да ставсікас зілөмјаслы ускөдчыны бокысаы мјан вылө војнабн.

Мыј вөсна вітвөса план возын сулааліс тајө медыжыд могыс, мыјөн сіјө подулавеіс?

Сөветскөј Сојузлыс техника да економіка боксаы бөрө колөмсө бырөдны колөмөн, код і сіјөс вәјөдө вөлі вежавтөм олөмө, странаын сөщөм предпосылкајас лөсөдны колөмөн, кодјас ескө сетісны позанлуи не сөмын сүөдны, но

аскадын і паньыны техника да экономика боксаң возын муныс капиталистическөй странајасөс.

Сіјөс артыштөмыс, мыј советскөй власт бөрө колөм промышленност подулөн дыр сулавны оз вермы, мыј сөмын өнїа кадса гырыс промышленност, кодї не сөмын оз сетчы, но кодї аскадө вермас паньыны капиталистическөй странајаслыс промышленностсө, вермас лоны збыл фундаментөн советскөй властлы.

Сіјөс артыштөмыс, мыј советскөй власт оз вермы дыр овны аслыс базаөн өта-мөдьяыслы паныда кык подув вылын, социалистическөй гырыс промышленност вылын, кодї бырөдс-капиталистическөй элементјасөс, да поснї крестана өтка овмөсјас вылын, кодї **чужтө** капиталистическөй элементјасөс.

Сіјөс артыштөмыс, мыј сетчөз, кытчөз абу лөсөдөма поснї крестана овмөсјас улө гырыс производстволөн подувыс, кытчөз поснї крестаналөн овмөсјасыс абу өтүвтөмаөсө гырыс өтүвја овмөсјасө—СССР-ын капитализм бөр бергөдчөм опасност лөө меоса вермыны лонана өтсностөн став вермыны лөос опасностјасыс.

Ленин шуліс:

„революція вөчїс сіјө, мыј Россия некымын төлыөөн аслас **полїти-ческөй** строїөн суөдїс возын муныс странајасөс.

Но тајө еща. Војна оз жалїт, сіјө пөщада сеттөг јоса сувтөдө вөпрос: лїбө усны лїбө суөдны возын муныс странајасөс да ордьыны најөсө щөщ экономика боксаң... Усны лїбө став выныс ускөдчыны воздаң. Тазі сувтөдөма вөпроссө **їсторїаөн**“ (Ленин, 3 изд. XXI том 191 л. б.)

Ленин шуліс:

„Кор мї олам крестана поснї овмөсјаса странаын, Россияын капитализмы ем экономикас јонжык подувыс, коммунизмы дорыс. Тајөс колө кутны төд вылад. Быдөн, сїкт олөм бөрөа бура вїзөдыюјас, карса олөмкөд ортчөдөмөн, төдө, мыј капитализмыс вужсө мї егө нещыштө, да фундаментсө, подувсө пыщкөсса враглыс егө ордөдө. Сіјө кутсө поснї овмөс вылын, да, медым ордьны сіјөс, ем өнї туж—страналыс овмөссө вуждөны, сы пыщкын і вїзму овмөс, выл **технїческөй** подув вылө, өнїа

кадса гырыс прсїзводство **технїческөй** подув вылө... Сөмын секї, кор страна лоса электрофіцирујтөма, кор промышленност улө, вїзму овмөс улө да транспорт улө лөө вөчөма өнїа кадса гырыс промышленностлөн **технїческөй** подувыс, сөмын секї мї помөз вермам“ (Ленин, 3 изд. XXVI том 46-47 л. б.)

Тајө индөдјасыс і водїсны подувөн партија сіјө арталөмјаслы, кодјас вайөдїсны вїтвоса план вөчөмө, кодјас вайїсны вїтвоса планлыс медыжыд могсө сувтөдөмө.

Тазі сулалө делөыс вїтвоса план медыжыд могкөд.

Но ташөм зев ыжыд план олөмө пөртны оз поз унаалө шыбласөмнад, мыјсурөјасаннад. Медым пөртны ташөм план, колө мејвоз адыны тајө планыслыс медыжыд эвеносө. Од, сөмын медыжыд эвеносө адымөн да сетчө кутчысөмөн—пөзө вөлі кыкыны планлыс мукөд эвеносөсө.

Мыјын вөлі вїтвоса планлөн медыжыд эвеносыс?

Вїтвоса планлөн медыжыд эвеносыс вөлі оөкыд промышленностын, сөмөснєс—машїностроєнөөн. Од сөмын сөкыд промышленност вермө реконструїрујтны да сувтөдны кок јылас і промышленностсө зөннас, і транспорт, і вїзму овмөс. Сысаң і колө вөлі боостыны пөртны вїтвоса планнымөс. Сїзөв-кө, сөкыд промышленност кыпө дөм колө вөлі пуктыны вїтвоса план пөртан подувө.

І та куза мїјанлы ем Ленинлөн индөд

„Россиялы мезмөмөн лөө не сөмын крестана овмөсын бур урожај—сіјө нөшта еща-на,—і не сөмын кокнї промышленностлөн бур ужыс, кодї сетө крестаналыс потреблајтан төвар, тајө сїз жө еща-на,—мїјанлы колө сїз жө өөкыд индустрија... Сөкыд промышленностсө дорјытөг, сіјөс лөсөдтөг, мї, пөжалуј, огө вермө теч нымекущөм промышленност, а сытөг мї зөннас вошам кызі самостөјатөлнөј страна... Сөкыд индустријалы колө сетны госуларствосаң өтсөг. Сіјөс-кө мї өгө ады, мї кызі цївїлизованныөј госуларство—ме өг нїн шу, кызі социалистическөй—путкылтчам“ (Ленин, 3 изд., XXVII том, 349 л. б.)

Но оөкыд промышленност лөбөдөм да пөскөдөм, торјаннїн сещөм

бөрө колөм да гөл странанын, кушом-мөн вөлі мїжан страна вїтваса план заводїтїгөн, ло меджа оокыд ужөн, өд оокыд индустрија корө, кызі төдам, зев уна сөм вїжөм да еща выло тырмымөн опытној технїческөј вын, мыјтөг оз поз лөөдннн оокыд индустријатө. Төдїс-ө та жылыс партија, сетїс-ө аслыс таын отчот? да, төдїс. дај не сөмын төдїс, ставыслы кывмөн вїставлїс сы жылыс. Партија төдїс, кушөм тујөд вөлі стрөйтөма оокыд индустрија Англїяын, Германїяын, Америкаын. Сїјө төдїс, мыј оокыд индустрија вөлі стрөйтөма тајө странајасас лїбө гырыс зајомјас отсөтөн, лїбө мукөд странајасөс грабїтөмөн, лїбө-жө сїјөс і тајөс өтлаалөмөн. Партија төдїс, мыј тајө тујјасыс тупкөсаөс мїжан странаалы. Мыј выло-нө сїјө нафејасө кутїс? Сїјө нафејасө кутїс мїжан странанын асланым вын выло. Сїјө нафејасө кутїс сы выло, мыј кор ем советскөј власт, націоналїзїрутөм вїзїму, промышленност, транспорт, банкјас да вузасөм выло пыкөмөн, мї вермам нуөдннн зев чорыда режім економїї сы выло, медым чукөртннн, заптыны тырмымөн колана сөм оокыд индустрија лөөдөм да пажөдөм выло. Партија вескыда вїсталїс, мыј тајө ужис кутас корны гырыс жертвајас, мыј мїжанлы колө мунны сїјө жертвајас вылас вөссөн да вежөртөмөн, көсјам-кө локны ас мөгннмөс пөртөмөз. Партија кутїс нафеја кыпөдннн тајө ужсө мїжан странаса пышкөссө вынөн, кабалкөј кредитјас да зајомјас бокысаан бөсттөг.

Со мыј шулїс Ленин та куза:
„Мїжанлы колө зїлнн стрөйтннн государство, көнї робочөјјас колїсны еөкө крөстана вылын асөмыныс вескөд-лөмсө, крөстанаыслыс на выло ескөкмсө, да зев ыжыд економїјаөн вөтлїсны ескө асланыс общественнөј воалысөмыс, быдсама коктујсө, көт кушөм ез вөв, лышкыда олөммыс.

Мїжанлы колө асөмыннм госаппаратөс вајөдннн мыј верман ыжыд економїјаөз. Мїжанлы колө вөтлыны сетыс лышкыда олөммыс став өледсө, кодјас сетчө колїсны зев уна сар Россияыс, сїјө бјурократїческї-капиталїстїческөј аппаратыс.

Оз-ө ло тајө крөстанскөј ограниченност царствоөн?

Оз. Мї-кө кутам робочөј класс кїын крөстанство вылын вескөдлөм, мї бостам позанлун овмөсын ыжыд да ыжыд економїјаөн вөчннн мїжан государствоын сїјөс, медым быдсама зөлаңк вїзтөм сетны гырыс машина индустрија паскөдөм выло, электрофикация паскөдөм выло, гїдроторф, Волхострој ештөдөм выло да мукөд тор выло.

Таын і сөмын таын лоас мїжан нафеја. Сөмын секи мї вермам пукөыны, фігуралнө вїсталөмөн, өтї вөв вылыс мөд вөв выло, сїјө крөстана-са, мужїк, корысөмөн вөв вывсаан, економїјајас вөв вывсаан, кодї арталөма рөзөртчөм крөстана страна выло— вөв выло, кодөс корөө дај оз вермы не корны аслыс пролетарїат, гырыс машинаа индустрија, электрофикация вөв выло, Волхостројө да с. в.“
(Ленин, 3 изд. XXVII т. 417 л. 6.)

Пукөыны корысөмөн мужїк вөв вывсаан гырыс машиннөј индустрија вөв выло—со кушөм мөг сүвтөдїс партија, кор вөчїс вїтваса план да сїјөс пөртннн зїлөмнас.

Сүвтөдннн зев чорыд режім економїї да чукөртннн сөм мїжанлыс страна индустриалїзїрутннн фїнаноїрутөм выло—со кушөм туј выло колө вөлі сүвтннн, медым кыпөдннн оокыд индустрија да пөртннн вїтваса план.

Збој мөг? Сөкыд туј? Но мїжан партија сїјөн і ленинскөј партијаөн шуөө, мыј сылөн абу правыс повны оокыд-лунјасыс.

Унжык сымс. Вїтваса план пөртннн-сө вермана жывыс мїжан партијалөн ескөмыс да робочөј класс выло ескөмыс вөліны сөшөм јонбө, мыј партија адзїс позанаөн ас војас сүвтөдннн мөг тајө оокыд ужсө вөчннн не вїт вөөн, кызі сїјөс корїс вїтваса план, а ноль воөн, ноль воөн да кујїм төлысөн, содтыны-кө торја квартал.

Тајө подув вылын і чужїс паскыда төдса лозунг: „Пјатїлетка ноль воөн“.

Мыј-нө?

Фактјас бөрвылас петкөдлїсны, мыј партија вөлі прав.

Фактјас петкөдлїсны, мыј тајө збој-лунтөгыс да робочөј класс вынас ескөкытөгыс партија ескө ез бост сїјө вермөм сө, кодөн ошјысаам мї өнї.

сijö ез вермы не инмыны вiтвoса план сертi производствoлыс программасö тыртöмö. Оа вермы лоны некущöм не ескытöм, мыj не таjö-кö, бoкыс суjбöм обстоjателствoыс, мi не сöмын тыртiм ескö лыдпасjассö, кодöс вöли индöма вiтвoса планöн, но ескö тыртiм содтöдöн.

Медбöрын ставыс таjö вaжöдiс сетчö, мыj Сöвет Соjуз жеб да дорjыны дaстыстöм странаыс артмiс, лoи дорjыбöм бoкoаь вына странаöн, сещöм странаöн, кодi лoиc дaсöн быд өкaс случajностjас кeжлö, странаöн, кодi вермaс вöчны массöвöj масштабсöн став öнiя дорjысан орудiijöяссö да сijöс сетвыны аслас армiялы, ускöдчасны-кö сы-вылö бoкысаан.

Тащöмöс кызвын iтoгjасыс пjавiлетка кол вöн тыртöмлöн промышленност куза.

Öнi асныд довjалö, мыj сулалö ставсö таjö артышлöм бöрын буржуазнöj печавлöн сöрöмыс, промышленност куза вiтвoса план „орöм“ jылыс.

А кыз сулалö фeлöыс капиталистическöj странаjасын, кодjаслöн öви чорыд крiзiс промышленнöj продукция сетöм куза?

Со ставыслы тöдса официалнöj лыдпасjас.

Сijö кадö, кор СССР-лөн промышленнöj продукция обjомыс 1932 во пом кeжлö кыптiс, вoйнаöзса судтакöд öтласвiтöмөн 334 прöч.öз, САСШ-лөн промышленнöj прöдукция обjомыс сijöжö каднас вoйнаöзса судаöз сертi чiнiс 84 прöч.öз, Англiялөн 75 прöцентöз, Германиjалөн 62 прöцентöз.

Сijö кадö, кор СССР-лөн промышленнöj прöдукция обjомыс 1932 во пом кeжлö кыптiс 1928 вoса судтакöд öтласвiтöмөн, 219 прöч.öз, САСШ-лөн промышленнöj продукция обjомыс сijöжö кад сертiыс чiнiс 56 прöч.öз, Англiялөн—80 прöч.öз, Германиjалөн—55 прöч.öз, Польшалөн—54 прöч.öз.

Мыj jылыс вiстaлöны таjö лыдпасjа-сыс, кызi не сы jылыс, мыj капиталистическöj системаа промышленност ез вермы сетны экзамен сöветскöj системакöд венлаöмын, мыj сöветскöj системаа промышленностлөн ем став буржык-дуныс капиталистическöj система вöзын.

Мiяналы шуöны, таjö ставыс бур, мыj стрöйтöма уна выл заводjас, пунктöма подув индустриализациjялы. Но ескö jона буржык вöли öткажитчiнныд-кö индустриализациjя нуöдан полiтикаыс, производство средствоjас вöчан производство паскöдан полiтикаыс, мiбö таjö ужсö сновтышталны бöрjажык кад кeжлö сы вöсна, медым вöчны унжык сiтeч, көм, паскöм да паскыда колана мукöд торjас. Паокыда колана потреблajтан торjас вöчöма ещажык колöм сертiыс, а сijö лöсöдö кущöм сурö сöкыдторjас.

Но сeкi колö тöдны даj аслыд сетны отчет кытчö ескö вaжöдiс мiянöс сещöм полiтикаыс, пондiм-кö мi бöрjажык планö jöткыны индустриализациjятö. Серт, мi ескö вермiм, мiллардöн жынjөн шajт валютасы, кодöс мi вiчим таjö каднас сöкыд промышленност оборудуjтöм вылö, жынсö пуктыны хлопк, кучик, вурун, каучук да с. в. мукöд государствоjасыс вaжöм вылö. Сeкi ескö мiян вöли унжык сiтeч, көм, паскöм. Но сeкi ескö мiян ез вöв нi трактор, нi автомобил промышленност, ез ескö вöв мыjмындакö сeрjознöj сöд металлургиjа, ез ескö вöв металлсы машинаjас вöчöм вылö—i мi ескö вöлим куш кiаöс капиталистическöj кыщ пышкын выл техникаöн вооружитчöм государствоjасылы паныд.

Мi ескö сeкi бырöдiм позанлуи сетны вiзму овмöслы тракторjас да вiзму ужалан машинаjас—сiзкö инö мi ескö пукалiм нактöг. Мi ескö сeкi бырöдiм позанлуи вермыны страна пышкыс капиталистическöj элементjасöс—сiзкö инö мi ескö jона ыждöдiм позанлуи капитализм бöр лöм вылö. Мiян ескö сeкi ез вöв странаöс дорjав öнiя средствоjас, кодтöг оз вермы лоны государственнöj независимость страналөн, кодjастöг страна ескö пöрiс ортысыс врагjасылы военнöj оперциjаjас нуöдан местаö. Мiян положенькө ескö сeкi вöли jонжыка мi омöлжыка öткoдсама öнiя Китajкöд, кодлөн аслас абу сöкыд промышленност, кодлөн аслас абу военнöj промышленност i кодöс кокалöны ставыс, кодлы сöмын абу дыш.

Öви кылөн-кö, мiян ескö вöли сeкi военнöj интервенциjа, ез ескö вöвны мöдa-мöд вылö не ускöдчöм куза пакт-

лөн, кодјаслөн техникаыс абу на освоітөма да кодөс ковмас освоітны. Но выл предпріятѳојас да выл техника освоітөм јонжыка ооқыд важ лібө вылмөдөм заводјас да фабрикајас іспользутөм дорыс, кодјаслөн техникаыс освоітөма-нын. Сы выло колө унжык кад пуктыны, медым кыпөдны квалифікаціјасө робөчөјјаслыс да инженерно-технічөскөј персоналлыс, медым чөжны ужсам выл техникасө зөңнас іспользутөм выло. Абу-ө гөгөрвоана та бөрын, мыј мі кө і көсім еөкө, мі ег вермө пөртны оломө мыј поңө јонжыка өдјас содтан полөтіка мөд вөт воын, торја-нын мөд пјатөметка воңаа кык кујим вонас.

Со мыј вөсна ме мөвпала, мыј промышленност кыпөтөмлы мөд пјатөметканы мјан ковмас бөстны ічөтжыка өдчөдөм өдјас.

Первој пјатөметка дырјі промышленнөј прөдукціјалөм шөркода быдво содөм вөлі 22 прөчөнт. Ме думайта, мыј промышленнөј прөдукціја куңа мөд пјатөметка кезлө мјанлы ковмас шөркода быдво содөм бөстны 13-14 прөчөнт. Капіталөстөчөскөј странајаслы промышленнөј прөдукціјалөн тащөм өдјасөн содөм лоө лоны вермытөм ідеалөн. І не сөмын тащөм өдјасөн содөм—вөсіг 5 прөчөнтөн шөркода быдво содөм наам өні лоны вермытөм ідеал. Но өд најө сы выло і капіталөстөчөскөј странајас. Мөд фелө—сөветскөј страна, сөветскөј сөстөмаа овмөсөн. Мјан овмөс сөстөмаөн мјанлы ем поңанлуи дај мјанлы колө оломө пөртны промышленнөј прөдукціја куңа 13-14 прөчөнт быдвоын содөм, кың медөща пыдди.

Первој пјатөметка дырјі мі кујим кытырты ентуңазам, кыпыдлуи (пафсө) выл стрөітөлөство куңа да сөјөн верміи перјыны рөшајушщөј уөпөхјас. Тајө зөв бур. Но өні тајө тырмөчтөм-нын. Öні мјанлы колө та дорө содтыны ентуңазам да кыпыдлуи выл заводјас, выл техника освоітөм куңа, ужалыс прөізвөдөтөлөност збылыс кыпөдөмөн, прөдукціјалыс асдөнсө збылыс чөнтөмөн.

Таыи өні главнө јыс. Öд сөмын тајө под вылын мі вермам шөдөдны шуам мөд пјатөметка мөд жынјас выл гырыс өдјасөн воңө четчыштөм, кың стрөітөлөствоын, сөч-жө і промышленнөј прөдукціја содөмын.

Некымын кыв өдјас јывсыс, прөдукціја содан быд воөа прөчөнтјас јывсыс.

Мјан промышленнөкјас овмөла ужалөны тајө вопрөс вылас. А өд тајө зөв інтереснөј вопрөс. Мыј сөјө прөдукціја содан прөчөнтыс і мыј быд содан прөчөнт сөјө сөјөдчөма? Бөстам прөмер пыдди 1925 во, овмөс зөнтан кад. Прөдукціјалөн вогөгөрөа содөм секі вөлі 66 прөч. Прөмышленностлөн валөвөј прөдукціјалыс вөлі 7.700 мөллон шөј. дон. 66 прөч. содөмыс абсолөтнөј лыдпасјасөн вөлі артавөсө 3 мөллард шөјт сөјө. Сөч-кө содөмлөн быд прөчөнт секі вөлі 43 мөлн. шөјт.

Бөстам 1928 во. Сөјө сөтөс содөмсө 26 пр., мөднөгөн-кө, пөштө куим пөв өщөжык прөч. лыднас 1925 во сөртө. Прөмышленностлөн валөвөј прөдукціја секі вөлі артавөсө 15.500 мөлн. шөјт дон. Став содөмыс во чөжнас лоө, артавны-кө абсолөтнөј лыдпасјасөв, 3.280 мөлн. шөјт дон. Сөч-кө, содөмлөн быд прөч. вөлі лоө 120 мөлн. шөјт дон, лібө пөштө кујим пөв ыжыджык 1925 во сөртө, кор мјан содөмыс вөлі 66 прөч.

Бөстам 1931 во. Сөјө сөтөс содөмсө 22 прөч., лібө кујим пөв өщөжык 1925 во сөртө. Прөмышленностлөн валөвөј прөдукціјалыс вөлі артавөсө секі 30-800 мөлн. шөјт дон. Став содөмыс, абсолөтнөј лыдпасјасөн-кө артавны, вөлі 5.600 мөлн. шөјт сөјө. Сөч-кө, содөмлөн быд прөчөнт ас пыщкас куто 250 мөлн. шөјт, мөднөгөн-кө квөјт пөв унжык 1925 во сөртө, кор мјан содөмыс вөлі 66% і кык пөв унжык 1928 во сөртө, кор мјан содөмыс вөлі 26 пр. сөјө.

Мыј јылыс ставыс тајө вөстөлө?

Сы јылыс, мыј прөдукціја содөмыс өдсө төдмөлігөн оз поң колчыны содан прөчөнтысыс общөј суммасө сөмын вөдлөлөмөн—нөшта колө төдны мыј сөјөлөма содан быд прөчөнт сөјө да кущөм общөј суммаыс вогөгөрөа прөдукціја содөмлөн. Мі, прөмер пыдди, 1933 во выло бөстам содөмсө 16 пр. мөд нөгөн-кө нөл пөв өщөжык 1925 во сөртө. Но сөјө оз-на вөстав, мыј прөдукціјалыслөн содөмыс тајө вонас мөд сөч-жө нөл пөв өщөжык. Прөдукціјалөн содөмыс 1925 воын, артавны-кө абсолөтнөј лыдпасјасөн, вөлі 3 мөллард сөјө, быд прөчөнт вөлі лоө 43 мөллон шөјт. Некущөм основөныө абу сомөвөјтчыны сыын, мыј прөдук-

цијалон содбмыс 1933 воын, 16 прѳч. нормаа содбмѳн, абсолутнѳй лыдпасјас-ын лоѳ не ешажык 5 мильярд шајтыс, лиѳѳ мѳдногѳн-кѳ кык пѳв унжык 1925 во сертѳ, а содѳмлѳн быд прѳч. лоас ешабылѳ 320—340 мильиѳн шајтѳ, лиѳѳ мѳдногѳн-кѳ еша вылѳ сѳзим пѳв унжык, ыжыджык сумма 1925 во-

ын содѳм быд прѳцент сертѳ.

Со кызѳ делѳыс бергѳдѳѳ, јортјас, видлавын-кѳ вопрос ѳдјас да содан прѳцентјас јылыс.

Таз сулаѳ делѳыс промышленноост куѳа витвѳса план нѳл воѳн тыртѳм јылыс итогјаскѳд.

IV.

Вѳзму овмѳсын пјатѳлетка нѳл воѳн итогјас

Вужам вѳзму овмѳсын нѳл воѳн тыртѳм пјатѳлетка итогјасѳ.

Пјатѳлетка вѳзму овмѳсын ем коллективизацијалѳн пјатѳлетка. Мыјыс петѳс партија коллективизација нуѳѳмын?

Партија петлис сыыс, мыј пролетариат диктатура јѳнмѳѳмлы да социалистическѳј обществѳ стрѳитѳмлы, индустриализација кынѳи, быт колѳ нѳшта вужны поснѳ ѳтка крѳстѳнскѳј овмѳсјасѳањ вылын техникаа, ѳнѳја кадѳа вѳзму машинајасѳн да тракторјасѳн вынмѳѳм гырыс ѳтувја вѳзму овмѳсѳ, кодѳ лоѳ сѳвет властлы ѳиктын ѳтнѳсѳн чорыд под улѳн.

Партија петлис сыыс, мыј коллективизацијатѳг мијан странаѳс ѳз поѳ петкѳѳны социализмлы экономѳкаа подув стрѳитѳн паскыд туж вылѳ, ѳз поѳ мездыны уна мильиѳна ужалыс крѳстѳнаѳс гѳллуныс да лока олѳмыс.

Лѳнѳн шулис, мыј:

„Поснѳ овмѳсјасѳн нуждаыс не петны“.

(Лѳнѳн. Којмѳд изд., XXIV т. 540 л. б.).

Лѳнѳн шулис, мыј:

„Ми-кѳ кутам пукавын важ моз поснѳ овмѳсјасын, кѳѳ ескѳ вѳлнѳј граждѳнајасѳн да вѳлнѳј му вылын, ѳткѳѳ, воам вештыны поѳтѳм гѳбелѳѳ“.

(Лѳнѳн. Којмѳд изд. XX т. 417 л. б.).

Лѳнѳн шулис, мыј:

„Сѳмын ѳтувја, артелнѳј уж ѳтсѳгѳн поѳѳ петны сѳјѳ тупѳкыс, кытѳѳ вѳтлис мијѳнѳс импѳриѳлистическѳј војна“.

(Лѳнѳн. Којмѳд изд. XXIV т. 537 л. б.).

Лѳнѳн шулис, мыј:

„Колѳ быт вужны гырыс, бур овмѳсјас ѳтувја ужѳ; сытѳг сѳјѳ кѳссѳм-ѳыс, вѳекыда пѳкѳ воѳм олѳмѳыс, куѳѳѳмын олѳ Россѳја, петны ѳз поѳѳ“.

(Лѳнѳн. Којмѳд изд. XX т. 418 л. б.).

Тасањ Лѳнѳн воѳс ташѳм медыжыд вывѳдјасѳ:

„Сѳмын секи, артмас-кѳ делѳ вылын крѳстѳнѳлы петкѳѳлыны ѳтувја коллективнѳј, артелнѳј, тѳварѳщескѳј му ужалѳмлыс выгѳдѳсѳ, сѳмын секи, артмас-кѳ крѳстѳнѳлы ѳтувја, артелнѳј овмѳсѳн ѳтѳавны, сѳмын секи аслак кѳын госуѳарственнѳј власт кутыс робѳчѳј класс петкѳѳлас крѳстѳнѳлы асыс вескыдлуноѳ, да збылыс чорыда кыскас ас дѳрѳс уна мильиѳна крѳстѳна массаѳсѳ“.

(Лѳнѳн. Којмѳд изд. XXIV т. 579-580 л. б.).

Лѳнѳн јорт тѳјѳ инѳѳѳјасѳањ петѳс партија, вѳзму овмѳс коллективизѳрујтан программа нуѳѳѳмын, вѳзму овмѳс пјатѳлетка программа нуѳѳѳмын.

Та вѳсна вѳзму овмѳс куѳа пјатѳлеткалѳн сулалис мог, мед ѳтувтынѳ разалѳм поснѳ ѳтка крѳстѳна овмѳсјасѳс, кодјас ез вермывны вѳѳѳтчыны тракторѳн да ѳнѳја кадѳа машинајасѳн, — гырыс ѳтувја овмѳсјасѳ, кодјаслы сѳтѳма вѳзму овмѳсса вылын техникаа ѳнѳја кадѳа ѳруѳѳѳјас, а вѳѳѳтлыгѳм мујјасѳѳ вѳвѳтыны образѳѳѳѳј госуѳарственнѳј овмѳсјасѳн, совхозјасѳн.

Вѳзму овмѳс куѳа пјатѳлетка лѳн сулалис сѳѳѳѳм мог, мед ССС ѳс поснѳ крѳстѳна да бѳрѳ колѳм странаыс вѳчны гырыс вѳзму овмѳса, ѳтувја уж подув вылын котыртѳм да медѳа уна вузѳс прѳѳѳѳѳѳја сѳтыс вѳзму овмѳса странаѳ.

Куѳѳѳм вермѳмјас боѳтѳс партија вѳзму овмѳсын нѳл воѳн тыртѳм пјатѳлетка программа нуѳѳѳмын? Пѳртѳс ѳ партија сѳјѳ программѳсѳ, али пазалис?

Партија боегѳс сѳјѳ, мыј кујѳм вѳса кадѳн кујѳс когыртны 200 сурѳ сѳјас ѳтувја овмѳсјас да 5 сурѳ гѳгѳр ѳањ

вөдйтан да скөтвйзан совхозяс, такөд өтшөщ бөстис 4 воөн 21 миллион гектар мында көза площадь паскөдөм.

Партвйа бөстис сйө, мый өнй колхозяс өтутвөны-нын 60 прөцент саяс став крөвтана овмөссө, колхозяс кыын 70 пр. став крөвтана плөщадьыс, кодй петкөд-лө пйавйлеткаөс куям пөв содтөдөн тыртөм.

Партвйа бөстис сйө, мый өтка овмөс-яс кадө 500-600 миллион пуд вузөс наь заготовитөм пыддй, өнй сйө вермө быд во заготовитны 1.200—1.400 миллион пуд наь.

Партвйа бөстис сйө, мый кулачество-өс, кыз классөс, жугөдөма, көв ескө абу-на зйкөз помалөма, ужалыө крөвтанаөс мөздөма кулак кабала улыс да експлоатвйрүтөмыс да лөсөдөма өйктын сөвет властаы чорыд економйкаа база, өгүвйа овмөс база.

Партвйа бөстис сйө, мый СССР-өс посны крөвтана странаыс пөртөма-нын ставмувыланы медеа гырыс вйзму овмөса странаө.

Ташөмөс вйзму овмөсын нөл воөн тыртөм пйавйлеткалөн йтогясыс.

Асныд сөсөа мөвпыштлөй: мый сулад-лө став таяөяс бөрын буржуазнөй печатлөн коллективизация кйссөм да вйз-му овмөс куза пйавйлетка путкылтчөм жылыс сөрөмясыс.

А кызй мунө делөыс капйталйст странаяс вйзму овмөсын, кодяс вылө өнй водис зөв чорыд вйзму овмөс крй-чйс?

Со, быдөвлы төдса офйцйальнөй лыд-пасяс:

Чйнтөма көза площадь медйона вйзму овмөса странаясын 8-10 прөч. вылө. Чйнтөма хлопок куза САСШ-ын көза плөщадь 15 прөч. мында, сахарнөй өвекла куза Германйаын да Чехо-словакйаын—22-30 прөч. мында, шабдй куза Лйтваын да Латвйаын—25-30 прөч. мында.

Амерйкаса вйзму овмөс департамен-төн йзөдөм лыдпасяс сөртй, САСШ-ын вйзму овмөс валөвөй прөдукция 11 миллиард долларөань 1929 воын—уөй 5 миллиард долларөз 1932 воын, сйз-кө, уөй 50 прөч. дорыс уна. Нань куза сен-жө валөвөй прөдукцияыс уөй 1.388 миллион долларөань 1929 воын—391 миллион долларөз 1932 воын, лйбө 68 прөцент дорыс унжык. Хлопок куза сен-жө уөй 1.384 миллион долларөань

1929 воын,—397 миллион долларөз 1932 воын, лйбө уөй 70 прөцент дорыс уна.

Оз-өмөй вйставны таяө фактясыс вйз-му овмөсын сөветскөй сйөвемалыс капйталйстйческөй сйөвөма возын выгөдас-сө? Оз-өмөй вйставны таяө фактясыс сы жылыө, мый колхозяс емөс йедйно-лычнөй да капйталйстйческөй овмөсяс до-рыс йөн оласажык овмөсяс?

Шуөны мый колхозясыд-пө да совхозасыд абу зйк рентабельнөй овмөсяс, найө-пө ньылаалөны помтөм средствояс, мый найөс-пө кутны абу некущөм выгө-да, мый буржык-пө вөли рачавны найөс, сөмын рентабельнөйжыгяссө колөдөмөн. Но таяө вермасны шуны сөмын сйө йөз, кодяс неиторсө оз гөгөрвоны народнөй овмөс вопросйсын, економйка вопрос-ясын. Кымынкө во саяын текөстйльнөй прөдпрйятвөйяс пыс жыныс унжык вөлины нерентабельнөйөс. Вөлины йорт-яс, кодяс вөли щөктөны мйанөс туп-кыны сйө прөдпрйятвөйяссө. Мый ескө лөй мйанкөд, кывзйм-кө мй секй налыс? Мй ескө вөчйм вывтй ыжыд мыж стра-на возын, робочөй класс возын, өд мй рөзөритйм ескө сйөн асыным быдмыс промышленностсө. Кызы мй вөчйм секй? Мй вйдчысйм воыс неуна дыржык да вөчйм сйө, мый став текөстйльнөй промышленност лөй рентабельнөйөн. А Горкөй карса мйан автөзавод? Од абу-жө-на өнй зйк рентабельнөй. Онө-ө щөктөй тупкыны сйөс? Лйбө мйан сөд металлургия, кодй өнй абу-жө-на зйк рен-табельнөй? Не тупкыны-ө сйөс, йортяс? Таяөкө вйзөдны рентабельност вылад, мй-жанлы колө вөли кыпөдны помтөма про-мышленностлыс сөмын кымынкө йүкөд, кодяс сетөны медеа уна доход, прймер пыддй, конфйтерскөй промышленност, наь йзан промышленност, парфйюмернөй, трйкотажнөй, чөлафлы акаңяс вөчан промышленност да с. в. Ме, дерт, ор мун воча таяө промышленност йүкөд-яс кыпөдөмын. Весег мөдарө, найөс колө кыпөдны, кызй найө сйз-жө коланаө йөзлы. Но өтй-кө, найө оз вермыны кы-павны оборудованьөтөг да ломтысан-тортөг, кодөс сетө сөкыд йндустрйя. Мөд-кө, найөс оз поз бөстны подулөн йндустрйализациялы. Со мыйын делөыс, йортяс.

Рөнтабельност вылө оз поз вйзөдны торгашескөйя, өнйя мйнутса кадсө сөмын арталөмөн. Рентабельностсө колө бөстны став народнөй овмөс боксаь, уна во

вылө возө виçдөмөн. Сөмын тащөма виçдөм вермас донжавсыны збылыө ленинскөйөн, збылыө маркоистскөйөн. Тащөм виçдөмыс быт колө лоны не сөмын промышленноот куза, а нөшта жонжыкна—совхозјас, колхозјас куза. Ти сөмын мөвпыштлөј: кушөмкө кујим воөн ми лөсөдим 200 сурс саяс колхозјас да 5 сурс гөгөр совхозјас, ми вөчим çик вылө гырыө предпрјаттөјас, кодјас лөн визму овмөсын төдчанлуныс сещөмжө, кушөм төдчанлуныс фабрик заводјас лөн промышленноостын. Индөј сещөм странаөс, кодө вермис лөсөдны кујим воөн не 205 сурс гырыө вылө овмөсјас, а көт 25 сурс сещөм предпрјаттөјас? Ти онө вермөј индыны, өд абу и ез вөвлы сещөм странаыс. А ми вөчим 205 сурс вылө предпрјаттө визму овмөсын дај со, тыдалө, емөө јенеж улад сещөм јөз, кодјас щөктөны, мед тајө предпрјаттөјасыс пырыө-пыр лоны рентабельнөјөс, а оз кө çик пыр лоны рентабельнөјө, жүгөдны да пазөдны најөс. Абу ө-мөј гөгөрвоана, мыј Геростратлөн лаврјасыс оз сетны узны тајө страннөј дорыө локжык јөзыслы?

Колхозјас да совхозјас нерентабельност јылыө сорнөтигөн, ме нөви ог көсы шуны, мыј најө ставыс нерентабельнөјөс. Çик абу сиз. Быдөн төдөны, мыј ем нин өни зев гырыө дохода уна колхозјас да совхозјас. Мијан емөө нин сурсјасөн колхозјас да дасјасөн совхозјас, кодјас лөн доходыс јона вылын рөскөд сөртө. Сјө колхозјасыс да совхозјасыс лөоны партјялөн ошјысан торјөн, сөвет властлөн ошјысан торјөн. Колхозјасыд да совхозјасыд, сөрт, абу быдлаын өткөдөс. Колхозјас да совхозјас пыө емөө важөс, вылјас дај çик вылыө чужыөјасна. И најө нөшта же бөөна, овмөс боксаң абуна крепыдмөмаөс. Најө олөны котыртчөм боксаң крепыдмөмсө ылөсас сы дыра гөгөржө, мыј дыра олсны сизсө мијан фабрик-заводјас 1920-21 војасын, Гөгөрвоана, мыј најө озна вермыны лоны унжыкыс рентабельнөјөс. Но мыј најө лоасны рентабельнөјөс, сизжө 2-3 воөн, кызји лоны рентабельнөјөс мијан фабрик-заводјас 1921 во бөрын, сені некушөм ескытөмлун оз вермы лоны. Не сетны налы отсөг сы вөсна, мыј најө өнија минутын абу ставныс рентабельнөјөс—сјө лөө робочөј класс да креөтанство возын зев ыжыд мыж вө-

чөм. Сөмын ужалыс јөзлөн врагјас, контрреволюционерјас вермасны сувтөдны вопрос колхозјас да совхозјас ковтөм јылыө.

Визму овмөс куза пјатөлетка олөиө пөртгөн, партја нуөдис колхоз течөм өдçөдөм өдјасөн. Лучки-ө вөчис партја өдçөдөм өдөн колхозјас течөм нуөдөмөн? Лучкиа, вескыда вөчис, көт сөкө тани вөліны мыјкө-мында увлөкајтчөмјас. Кулакөс, кызји классөс бырөдан полөтика нуөдны да кулак позјас бертөлыны бостөдөмөн, партја ез вермы сувтны туј шөрас,—сылы колө вөли нуөдны помөз тајө ужсө. Тајө—өвитор. Мөд-кө, кор ем тракторјас да машинајас, өви боксаң-кө, му вылө өтка собственност бырөдөмөн (му национализирүтөм!) пөльзүтчөмөн, мөдарсаң-кө, партјялөн вөли став верманлуныс мед колхоз течөм нуны ыждөдөм өдјасөн. Дај збылыө сјө тајө ужын бостис зев гырыө вермөмјас, өд колхозстрөитөм куза пјатөлеткалыө программасө лөи тыртөма сөдгөдөн кујим пөв.

Сиз-ө лөө, мыј мијанлы колө и мөд пјатөлеткаө нуны өдçөдана өда колхозстрөитан полөтика? Оз, оз сиз лө. Селөмыс сені, мыј ми СССР са медгырыө рајонјасын колхозјас течөмсө кызвынсө ештөдим-нин Сиз-кө, вөчим унжык нин, мыјда пөчө вөли видчыоны. Дај не сөмын колхозјас течөм кызвынсө ештөдим. Ми бостис сјөс, мыј кызвын креөтанаыслы колхоз лөи гөгөрвоана, кызји медеа скөдөитана овмөс форма. Тајө зев ыжыд вермөм, јортјас. Онө абу-нын сені вопросыс, лоны-ө, не лоны-ө колхозјасы,—тајө вопросыс пөртөма олөмас колхозјас дор. Колхозјассө закрепөтөма-нин, дај туј өтка овмөсө тупкөма çикөз-нин. Онө могыс сулалө сыын, мед јөймөдны колхозсө организација боксаң, вөтлыны сетыс вредөтелскөј элементјассө, бостны колхозјассө төдмалөм, збыл большевистскөј кадрјас да вөчны колхозјассө збылыө большевистскөјөн.

Тыын өни медыжыдыс.

Тајө донјавсө визму овмөсын нөл воөн тыртөм пјатөлетка.

V.

Робочөйяслыс да крестаналыс материалнөй олас- ногсө бурмөдөм куза пјатилетка нол воөн итојас

Ме вөталі СССР-ын промышленностын да візму овмөсын лоом вермөмјас јылы, промышленност да візму овмөс быдмөм јылы. Кушөм резултатјас лоины таяө вермөмјассаң робочөйјаслыс да крестаналыс материалнөй оласногсө бурмөдөмын? Мыјын емөс медгырыс резултатјасыс промышленностын да візму овмөсын бостөм вермөмјассаң ужалыс јөзлыс материалнөй оласногсө вужсаңыс бурмөдөмын?

Најө лооны, медвоз, ујтөмалөм бырөдөмын, робочөјјас пөвсын аскіја лун вылө ескытөмөн візөдөм бырөдөмын.

Најө лооны, мөд-кө, пөшви став гөл крестанаөс колхозјасө котыртөм, сы под вылын крестаналыс кулак вылө да гөл вылө торјалөм орөдөмын да такөд өтшөщ корысөмөм да өткөн мөдөс пөдтөм бырөдөмын.

Таяө—зев ыжыд вермөм, јортјас, код јылыс оз вермы мөвпавны нөві буржуазнөй государство, көв сөсөа мед сіјө вөлі медса „демократическөй“ государствоөн.

Міјан, СССР-ын, робочөјјас важөн-нн вунөдісны ујтөмалөм јылыс. Во кујим сајын міјан вөлі мільон жынјөн гөгөр ујтөм робочөј. Со кык во-ын, кызі мі бырөдім ујтөмалөм. Робочөјјас удітисны-нн вунөдны таяө каднас ујтөмалөм јылыс, сіјө мичкөм јылыс, сіјө повзөдлөм јылыс. Візөдлөј-нө капіталіст странајас вылө, кушөм повзанаторјас вөчооны сені ујтөмалөм под вылын. Сіјө странајасын өні ем не еша 30-40 мільоныс ујтөм робочөјјас. Кушөм јөз најө? На јылыс шуөны, најө-пө „помасөм јөз“, најө быдлул песоөны уј вөсна, корөөны уј, дасөбостны көв кушөм условіјө, но најөс оз бостны уј вылө, сы вөсна, мыј најө „мшнөј“ јөз. Од таяө сіјө кадө, кор зев уна төвар да прөдукта шыбласөө судбаөн балујтөдан капрізјас, капіталіст да помещік піјанјас вөсна, ујтөмјаслы оз сетны сојны, сывөсна, мыј налы ннөмөн мынтысны сојаныс, најөс вөтлөны оланіныс сывөсна, мыј налөн ннөмөн мынтысны патерасыс.

Мыјөн да көні најө олоны? Најө олоны барскөй пызан вылыс шыбласјасө, помөј дозјасыс сојан корөмөн, кытыс најө адзөны сісөмө сојан коласјас, олоны најө гырыс карса труппајасын а медсаө кар сајас термасөм гырыс пөвјасыс, јашікјасыс да көрзыныс лепітыштөм чомјасын. Но таяө абу-на ставыс. Ујтөмалөмыс страдајтөны не сөмын ујтөмјас. Сы помыс шөщ страдајтөны уна робочөјјасыс. Страдајтөны сы вөсна, мыј вывті уна ујтөмјас вөсна воштөны надејасө проиводство вылас, воштөны надејасө аскіја лун вылө. Талун најө ужалөны предпріјаттө вылын, но најө оз төдны, вескалоны тө аскі уј вылө, он-ө аскі асыв екстрө, мыј ыстөмаөс-нн уј вылыс.

Өві ыжыд вермөм нол воөн тыртөм пјатилеткалөн сені, мыј мі бырөдім ујтөмалөм да мөздім СССР-са робочөјјасөс сіјө повзанторјассыс.

Сіјө-жө колө шуны крестана јылыс. Најө сіз-жө вунөдісны крестаналыс кулак да гөл вылө расслоітчөм, кулакөн гөлөс експлоатірујтөм, рөзөрітчөм јылыс, коді вөлі быд во вөтлө јөзө со сурсјасөн да мільонјасөн гөл крестанаөс. Во 3-4 сајын міјан вөліны крестана пөвсын гөла олыөјас 30 пр-ыс не еша став крестана пөыс. Таяө лөб дас мільон морт дорјыс унжык. А важөн, Октабрса револуціјаөз, гөла олыөјаслөн лыд вөлі не ешажык 60 прөчентыс став крестана дінын. Мыј лооны гөла олыөјасыс? Сіјө—сөщөм јөз, кодјаслөн ез сузсыв овмөсас, лөбө көјдысыс, лөбө вөлыс, лөбө візму ужалан көлујыс, лөбө ез сузсыв өтпырјө таяө ставыс. Гөла олыөјас—сіјө сөщөм јөз, кодјас оваісны шыг сорөн да, кызі правілө, вөліны кулак кабала улын, а важса кадө—і кулак, і помещік кабала улын. Зік-на неважөн мільонөн жынјөн гөгөр, лөбө ставнас кык мільон гөла олыөјас мөдөдчавлісны быд во зароботка вылө лунвыв, војвыв Кавказө да Украинаө, кулаклы казакавын, а нөшта вөзжыксө—кулаклы дај помещік-лы. Нөшта унжыкөн најө быд во во-лісны завод өзөсјас дорө, содтылісны

ужтөмжаслыу радсө. дај не сөмын гөла олысјас вөліны тащөм лок оломын. Не ешажык жын шөркода олысыс вөліны сещөм-жө нуждаын да омөла оломын, кушөмын овлісны гөла олысјас. Ставсө та жылые удітісны-нын вунөдны крестана.

Мыј сетіс пјатілетка гөла крестаналы да жебжык шөркода крестаналы? Сіјө орөдіс да жүгөдіс кулачествос, кызі классөс, мездіс гөла олысјасөс да не еша жынеыс шөркода олысөс кулак кабала улыс. Сіјө кыскіс најөс колхозө да лөсөдіс зумыд оласног. Сіјө тајөн бырөдіс крестанство пыщкын раслојеннө—эксплоататор-кулак да эксплуатірујтөмө—гөла олыс вьлө јуксөм. Сіјө кыпөдіс гөла олысөс да жебжык шөркода олысөс колхозын тырмана олыс мортө, сіјөн бырөдіс крестанстволыс гөлмөм да рөзөрітчөм.

Өні міјан абуөс-нын сещөм торјасыд, мед мөллон лыда крестана мөдөдчісны ылі местајасө зароботка корены. Сы могоыс, мед кыскыны крестанінөс уж вьлө кытчөкө аслас колхозыс ортсө, өні колө вөчны колхозыскөд догвор да нөшта сетны колхозныкыслы көрттуј вьвса рөскөдјас. Өні абу-ын сещөм торјыс, мед мөллонјасөдн крестана рөзөрітчісны да нөртісны фабрік-заводјаслыу порөгсө. Тащөм делөдыс вөвал, но важөн-нын іскөвтис. Өні крестанін—ембура көчәин, колхозса шлен, аслас кі улын сьлөн тракторыд, вөзму ужалан машинајас, көјдыс фондыд, запаснөј фондыд, с. в.

Робочөјјаслыу да крестаналыс материалнөј оласногсө бурмөдөмын тајө мед ыжыд вермөмјас подвылын міјан бөстөма медвозза пјатілеткаө:

а) сөкыд промышленностин 1928 во серві робочөј да служашчөј лыд сөді кык пөв, лөбө пјатілеткаөс тыртөма сөдтөдөн 57 прөч. вьлө;

б) народнөј доход быдмөм,—сіз-кө, робочөјјаслөн да крестаналөн доход быдмөм,—көді кәјс 1932 воын 45,1 мөллард шәјтөз, сетө сөдөм 1928 во серві 85 прөч. вьлө;

в) сөкыд промышленностин робочөјјаслөн да служашчөјјаслөн 1928 во серві шөркоф уждон 67 прөч. вьлө сөдөм, лөбө пјатілеткаөс 18 прөч. вьлө сөдтөдөн тыртөма;

г) соціалнөј страхованнө фонд 1928 во серві 292 прөчент вьлө сөдөм

(4.120 мөлн. шәјт 1932 воын,—1.050 мөлн. шәјт вестө 1928 воын), көді сетө вөтвөса план 111 прөчент вьлө сөдтөдөн тыртөм;

д) өтувја сојөм-јуөм быдмөм, сетчө промышленност медгырыс јукөнса 70 прөч. робочөјсө кыскөм—петкөдлө вөтвөса планөс квәјт пөв сөдтөдөн тыртөм.

Ферт, мі егө-на воөј сьөз, мед тырмымөн мөгмөдны материалнөј корөмјасөсө робочөјјаслыу да крестаналыс. Өдвакө-на мі воам сетчөз матыса војасө, но мі төдөмыс бөстөм сіјөс, мыј робочөјјаслөн да крестаналөн материалнөј оласногыс воыс-воө бурмө. Таын вермасны не ескыны сөмын советвластлөн заклатөј врајјас, лөбө буржуазнөј печатса торја представөтелјас, сы пыщкыс щөщ сіјө печатса Мөскуаын олыс корреспондентјаслөн өтө јукөдыс, көдјас гөгөрөвооны јөз економіка жылыс да ужалыс јөз оласног жылыс өдвакө унжык сы дорыс, кызі, шуам, абөссөнса корөм төдө высшөј математика.

А кушөм делөдыс капөталөст странаса робочөјјас да крестана оласногын?

Со офөціалнөј петкөдјас.

Пөмтөг јона сөді ужтөмјаслөн лыд капөталөст странајасын. САСШ-ын офөціалнөј петкөдјас серві сөмын обрабатывајущшөј промышленностын робочөј лыд чөні 8,5 мөллонсаъ 1928 воын, 5,5 мөллонөз 1932 воын, а амерөкаса федерәціја тpyда лыдпасјас серві, САСШ-ын став промышленноотас ужтөмјаслөн лыд воө 1932 во помын 11 мөллон мортөз. Англіјаын ужтөмјаслөн лыд сөді офөціалнөј петкөдласјас серві, 1,290 сурссәъ 1928 воын,—2,8 мөллонөз 1932 воын. Германөјаын офөціалнөј лыдпасјас серві ужтөмјаслөн лыд сөді 1,376 сурссәъ 1928 воын—5,5 мөллонөз 1932 воын. Тащөм-жө серпас тыдалө став капөталөст странајасыс, но офөціалнөј статөстөкаыд, кыз правөлө, чөнтөмөн петкөдлө ужтөмалыс лыдсө, көдјаслөн капөталөст странајасын лыдыс кәјө 35-40 мөллон мортөз.

Пыр воөз чөнтысөө уждон. Офөціалнөј лыдпасјас серві шөркоф төлысөә уждон чөнтөма САСШ-ын 1928 во серві 35 прөчент вьлө, Англіјаын сіјө-жө көдө—15 прөч., а Германөјаын—вөсөг 50 прөч. Америкөса федерәціја тpyда артаөм серві, уждон чөнтөм помыс америкөса робочөјјас воштөсны 1930-31 воын 35 мөллард доллар.

еикас посредникјасос. Ферт, тајо оз вистав сы жылыс, мыј, атавізм закон серві, оз вермыны вылыс лоны товар бергөдчөмын частној торгөвөчјас да спекулантјас, колхозној вузасөмө сүјсөмөн кызі налы медса удобнојөн. Унжык сыыс, мукөд дырјыс аоныс колхозникјас абу паныдөс бостөывны спекулірујтны, мыј налы ферт оз честсө вөч. Но тащөм нелучкиа петасјасыслы воча мијан ем неважөн лөзөм закон советскөј властлөн спекулація не лөзөм куңа да спекулантјасос мыждөм куңа. Ті төданныд, ферт, сјө законыс абу небыд. Ті гөгөрвоанныд ферт, мыј сөщөм закон ез вөв дај ез вермы лоны неп возза условіјөјасын.

Ті аңзанныд, мыј сорнитны та бөрын неп возза кадса вузасөмө бергөдчөм жылыс сјө лөө нинөм, зик нинөм мијан советскөј экономикаыс не гөгөрвоны.

Мијанлы висталөны, мыј оз поң паскөдны вузасөм, көң сјө і лөө советскөј вузасөмөн, зоньвізаа денежнөј овмөстөг, зоньвізаа валутатвг, мыј медвојдөр колө бурдөдны денежнөј овмөс да мијанлыс советскөј валута, кодлөн бытөбө некущөм дон абу. Таң висталөны мијанаы капиталіст странајасса економістјас. Ме чайта, мыј тајө уважајөмөј економістјасыс політөическөј економіјаын гөгөрвооны не унжык, шуам, мыј да гөгөрвоө архіепіскоп Кентерберіскіј релігіялы паныда пропагандын. Кызі поңо шуны, мыј мијан советскөј валуталөн абу некущөм дон? Абу-өмөј сјө факт, мыј тајө валута вылас мі стрөітөм Магнітострој, Днепрострој, Куңнеджстрој, Сталинградса да Харьковса тракторној заводјас, Горковкса да Мөскуаса автомобил заводјас, со сурс колхозјас да сурс совхозјас? Оз-өмөвпавны тајө господаыс, мыј став тајө предпріятөвөјас стрөітөма ізасыс лөбө сојыс, а абу збыл материалјасыс, кодјаслөн ем мыјдөмкө ценност? Мыјөн кутөб советскөј валуталөн выныс, бостныкө, ферт, организујтөм рынок, кодлөн странаын товарбергөдчөмын төдчанлуныс медыжыд, а не организујтөм рынок, кодлөн төдчанлуныс сомын пөдчөнајтчана? ферт, не сомын зарні запасөн. Советскөј валуталөн выныс кутөб медвојдөр зев ыжыд товарној массаөн государство кын, коді лөзөбө

товарбергөдчөмас чорыд донјасөн. Коді економістјас пыс вермас шуны воча, мыј тащөм кутөдыс, коді ем сомын СССР-ын, лөө валуталыс вынөсө кутөмын јона буржык, лубөј зарні запас дорыс? Гөгөрвоасны-ө коркө капиталіст странаса економістјас, мыј најө зикөз зугөисны зарні запас теоріјанас, кызі валута вынылыс өтнасөн кутысөи?

Тази сулалө уждыс сјө вопросјасөн, кодјас јитчөны советскөј вузасөм паскөдөмкөд.

Мыј мі бостөм советскөј вузасөм паскөдөмын пјатөметка нөл воөн нүөдөмөн?

Пјатөметка ітоглөн мијан ем:

а) Кокны промышленностлыс продукція сөдөм, 1928 воаң 187 прөч. вылө кыптөмөн.

б) Розничној кооператөивној да государственној товар бергөдчөм паскалөм, коді өні 1932 воа донјасөн лөө 39,6 мөллард шөјт, розничној вузасөмын товарыс 1928 во дөно сөдөс 175 пр. вылө.

в) Государственној да кооператөивној вузасанөјас—158 сурс лавка да магаңын вылө 1929 во дөно сөдөм.

г) Пыр өтарө јона сөдөмөн паскалыс колхозној вузасөм да торја государственној да кооператөивној организаціяјаслөн вөзүмө овмөс прөдуктајас заготовітөм сөдөм.

Тащөмөс фактјасыс.

Зик мөдоөикас серпас петкөдлө товарбергөдчөм капиталізм странајас пыщкын, көні крөңыс вөјөдөс вузасөмсө зев терыба усөмө, предпріятөвөјас паскыда тупкалөмө да посөні да шөркодөдем вузасысөјассө рөзөритчөмө, гырыс вузасыс фирмајас банктротөтчөмө да товарјасөн предпріятөвөјас тырөмө сек, кор ужалыс массавыслөн товарсө нөбныс верманлуныс пыр чөно.

Тащөмөс ітогјас товарбергөдчөм куңа пјатөметка нөл воөн.

VII.

Пятілетка ноль воін ітогјас враждэбнőй классјас коласјаскőд тышкасőмын

Промышленностын, візму овмőсын да вузасőмын вїтвоста план тыртőмөн мї вынсőдїм соціалїзмлыу прїнципјас народнőй овмős став јукőнјасас, вőtлїм сетью капїталїстїчєскőй элементјасős.

Мыјő колő вōлї вājőдны капїталїстїчєскőй элементјас вылő вїжőдмсő да мыјő збылвылő вājőдїс?

Сїјő вājőдїс сетчő, мыј туж вылыс лōї путкылтōма кулыс классјаслыс медбōрја коласјассō: промышленнїкјасős да налыс чєладсō, тōргөвечјасős да на бōрса вőtчыюјасős, важ дворанős да попјасős, кулакјасős да подкулачнїкјасős, вōвлōм жежыд офїцерјасős да ураднїкјасős, вōвлōм пōлїцейскőїјасős да жандармјасős, быд сїкас буржуазнőй, шовїнїзм оама, їнтелїгенцјасős да ставсїкас антїсōветскőй элементјасős.

Туж вывєсыс путкылтōмла да став СССР паста разōдчōмөн, тајő вōвлōм јōзјасыд сужōдчалїсны мїјан заводјасō да фабрїкјасō, мїјан учреждєннőјасō да вузасан органїзацїјасō, кōрттујса да катујса транспортō, медса-нїн колхозјасō да совхозјасō. Сужōдчалїсны дај зєбсїсны, „робочőй“ да „крєстанїн“ нїмјас пасталōмөн, ѓткымынјас вєсїг партїјājō сужсїсны.

Мыјōн најő сетчő воїсны? Сєрт, сōвет влєст вылő лōг кутōмөн, вылнога овмős, оланног да култура вылő локыс лōгкутōмөн.

Муунны сōвет влєст вылő вєскыд атакаѓ тајő господајасыдлōн выныс абуын. Најő да налōн классјасыс уна пōв-нїн нуѓдлїсны сєщōм атакајастō, но најōős вōлї жугōдōма дај разїпєлалōма. Сы вōсна чїк ѓвї вōчантор налы колő,— сїјő пакōвїтны да вредїтны робочőјаслы, колхознїкјаслы, сōвет властлы, партїялы. І најő пакōвїтōны кызї сōмын вермōны, гусōнїкōн ужалōмөн. Соталōны складјас да жугōдалōны машинајас. Котыртōны саботаж. Котыртōны вредїтан уж колхозјасын, совхозјасын, і секїжō на пыщкыс ѓткымынјас, кōнї емős вєсїг кущōм сурō профессорјас, вредїтан ужбōрєамс вőtчōмөн воїны сетчōз, мыј колхозјасын да совхозјасын скōт пōвсō паскōдōны чума сї-

бырса јазва, отсалōны вōвјас пōвсō, паскōдны менїнгїт да с. в.

Но главнőјыс абу ташн. Тајő вōвлōм јōз „ужалōмыдлōн“ главнőјыс лōѓ сын, мыј најő котыртōны государствєннőй ембур, кооператївнőй ембур, колхознőй собствєнност паскыда гусавлōм-таргајтōм. Гусасōм да таргајтōм фабрїк-заводјасын, гусавлōм, таргајтōм кōртуј-вывса грузјас, складјасын да вузасан прєдпрїјавїјōјасын гусасōм-таргајтōм,— і медса-нїн совхозјасын да колхозјасын гусасōм-таргајтōм — со кущōм і медса выжыд „ужалан“ формамс тајő вōвлōм јōзыдлōн. Најő кыз-бытгō классōвōй нырїснас качалōны, мыј сōветскőй овмōслōн подулыс лōѓ ѓтувја (общєствєннőй) собствєнност, і мыј щук тајő подувсō колő шатлōдлыны, медым пакōвїтны сōвет властлы,— і најő збылыс зїлōны ѓтувја собствєнност шатлōдлыны паскыда гусасōм-таргајтōм котыртōмөн.

Гусасōм котыртōм могыс најő бєтōны колхознїкјаслыс—тōрытја јєдїнолїчнїкјаслыс, колхозса талунаја шлєнјаслыс,—частнособствєннїчєскőй коласјассō. Тїјанлы, кызї маркєїстјаслы, колő тōдны, мыј мортјаслōн вєжōрыс ас бымōмнас колтчō асланыс олōмсыс. Овмōс (положение) сєрвїыс колхознїкјасыд абу нїн ѓтка олысјас, коллєктивїстјас-нїн, но налōн вєжōрыс вєк-на важыс, частнособствєннїчєскőй. І експлоататорјас класс пōвстєса јōз коласјасыд, вōвлōмјасыд бєстōны колхознїкјаслыс частнособствєннїчєскőй прївычкајассō, медым кыпōдны, котыртны ѓтувја ембур гусавлōм вылő да сїзōн шатовтны сōвет стрōјлыс подувсō—ѓтувја собствєнност.

Вєлуваѓ мїјан јортјас пōвсыс нєбыдсōлōмөн вїжōдōны ташōм тор вылас, ѓз гōгōрвоны локлувсō гусасōмысыс да таргајтōмысыс. Најő, єїнтōмјас моз, мунōжы тајő фактјассыс боктї, чajtōны, мыј „сєнї нїнѓм абу торјамс“. Но најő, тајő јортјасыд, пыдысан ылаабны. Мїјан стрōјлōн подулыс ѓтувја собствєнност, сїзжō кызї капїталїзмлōн подулыс—частнőй собствєнност. Капїта-

најо кутасны вужны өтi ног уласом-саң мōд ног уласомō, јосыка да скорыжык уласомō, кутасны апелi-руйтны бiрынжык колōм јōзы да кутасны мобiлизуйтны најос сōвет властлы паныд. Абу сещōм пакōст да клевета, кодос ескō вōвлōм јōзыд ез кыпōдны сōвет власт вылō, да медым ескō сы гōгōр ез зiллыны мобiлизуйтны бōрын кысые элементјасос. Тајō подув вылад вермасны ловъыны да вōрчыны жүгōдлōм группас важ контрреволюци-оннō партијаслōн: есерјаслōн, менше-

викјаслōн, центрса да окраинаса буржуазнō националистјаслōн, вермасны ловъыны, вōрчыны контрреволюционнō оппозиционнō элементјас тројкiтјасыо да вескыдывыв кежыјасыо. Сiјō, дерт, абу повъана. Но тајос ставсō колō кутны тōдвылын, кōсјам-кō мi сещōм элементјасыскōд ештōдчыны ѓдјō да торја жертвајастōг.

Со мыј вōсна революционнō оуслу-ный лō бурещ сещōм качествен, кодi торја-нын јона ѓнi колō большевикјаслы.

VIII. Общōј выводјас

Тащōмōс медыжыд iтoгјасыс про-мышленности да вiзму овмōсын вiт-вoса план олōмō пōртōмын, ужалыс јōзлыс оласногсō бурмōдōмын да тōвар бергōдчōм паскōдōмын, сōвет властос јонмōдōмын да бырыс классјас кол-ласјаскōд да сiјō пережиткајаскōд клас-сōвōј кое паскōдōмын.

Тащōмōс вермōмјасыс сōвет власт-лōн бōрја нол вōд.

Вōли ескō ошыбкаѓн мōвпалōм, кутiм-кō чайтны тајō вермōмјас сертiыс, мыј мiјан гōгōрбок зев бур. Серт, мiјан, абу-на гōгōрбок бур. Тырмытōм торјас да ошыбкајас мiјан ужын емōс тырмы-мōн. Безхōзјаственност да тōлктōг ужалōм овлō-на мiјан уж практикаын. Ме, жалазза ескō-да, ог вермы ѓнi сувтлы-ны ошыбкајас да тырмытōмторјас вылас сы вōсна, мыј сетōм iтoгōвōј докладыс оз лез меным паскōдчыны, но делōыс ѓнi абу сени. Стелōыс сыын, мыј кōч ескō вōлины тырмытōмторјас да ошыб-кајас, кодјасыс некод мiјан пiыс оз суесы, мi перјiм сещōм гырыс вермōм-јас, кодјас нiмкодалōны став мiр паста робочōј классос, мi бовтiм сещōм вер-мōмјас, кодјаслōн значењыс збылыс всемирно-iсторическōј.

Мыј вермiс отсавны i збылысō мыј отсалiс сени, мыј, кōч ескō вōлины тырмытōмторјас да ошыбкајас, партија век-жō перјiс зев гырыс вермōмјас нол вōд вiтвoса план тыртōмын?

Кōнi сiјō медыжыд вынјасыс, кодјас сетiсны мiјанлы тајō iсторическōј вер-мōмјассō, нiнōм вылō вiчōдтōг?

Тани, медса вōз, робочōј да колхоз-

нiкјас миллионнōј массалōн активностыс да самоотверженностыс, ентузиазмыс да вoзмōстчōмыс, кодјас инженерно-техни-ческой вынјаскōд отвымыс кыпōдiсны вōвлытōм вын социалистическōј ордж-сōм да ударничество паскōдōмын. Оз вермы дрны некущōм ескытōмлун, мыј тајос кыпōдтōг мi ескō егō вермōј вoд-чыны асыным могнымос нуѓдōмын, егō ескō вермōј мунны вoзō весiг ѓтi восков.

Тајō, мōд-кō, партијаѓн да правiтел-ствоѓн чорыда вескōдлōм, массаос вoзō вылō мунны чуқсалōм да быд оiкас i быдсама сōкыдторјасос аслас туј вылыс венōм.

Тајō, медбōрын-кō, сōветскōј система овмōслōн торја тōдчаныс да преиму-ществоыс, кодi вiчō ас пыщкас быд оiкас сōкыдторјас венōмын вōвлытōм пoчōмлунјас.

Тащōмōс медыжыд кујим выныс, код-јас сетiсны СССР-лы iсторическōј вер-мōмјас.

Общōј выводјас:

1. Пјатiлеткалōн iтoгјасыс жүгōдiсны буржуазнōј да социал-демократическōј дејателјаслыс вiсталōмсō сыжылыс, мыј вiтвoса план ем „фантазија“, „сōрōм“, олōмō пōртны вермытōм кōсјантор. Пјат-iлеткалōн iтoгјасыс петкōдiсны, мыј вiтвoса план тыртōма-нын.

2. Пјатiлеткалōн iтoгјасыс жүгōдiсны буржуазијалыс тōдса „сiмвол верасō“ сы жылыс, мыј робочōј класс оз вермы течны вылтор, мыј сiјō сōмын вермō кiстны важсō. Пјатiлеткалōн iтoгјасыс петкōдiсны, мыј робочōј класс вермō

яны выл олӧм сещӧм-жӧ бура, кудӧм бура вермӧ жугӧдны важсӧ.

3. Пјатилеткалӧн итогјасыс жугӧдисны социал-демократјаслыс теҗиссӧ сы јылыс, мыј оз поҗ стрӧитны социализм лӧрјӧн бостӧм ӧти странаы. Пјатилеткалӧн итогјасыс петкӧдлісны, мыј җик лӧҗана ӧти странаын теҗны социалистическӧј общество, ӧд экономическӧј фундаментсӧ сещӧм обществолы СССР-ын теҗӧма-җын.

4. Пјатилеткалӧн итогјасыс путкылтисны буржуазнӧј экономистјаслыс виставлӧмсӧ, мыј капитализм система овмӧс лӧб медбур системаӧн, мыј мукӧд сикас система овмӧс абу зумыд, оз вермы сетны экзамен экономика кыпӧдан сӧкыдторјас возын. Пјатилеткалӧн итог-

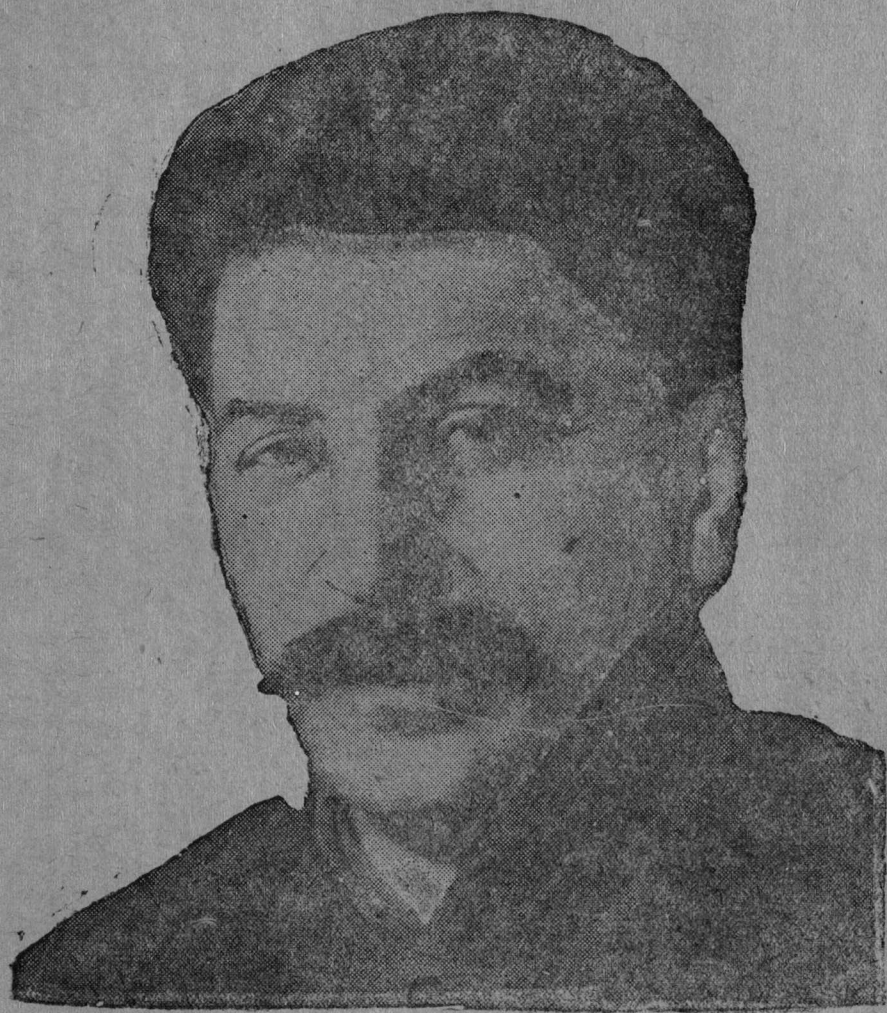
јасыс петкӧдлісны, мыј капитализм система овмӧс абу зумыд да абу сылӧн быдман выныс, мыј сӧјӧ ештӧдӧ-җын ассыс немсӧ да быт лӧб ассыс места сӧ сетны мӧд, вылынҗык, сӧветскӧј, социалистическӧј система овмӧслаы, мыј җик ӧти овмӧс системаӧн, кодӧ оз пов кризисјасыс да вермӧ венны сӧкыдторјас, кодӧс капитализм венны оз вермы, — лӧб сӧветскӧј овмӧс система.

5. Медбӧрын пјатилеткалӧн итогјасыс петкӧдлісны, мыј партия некодӧн вермывтӧм вын, тӧдӧ-кӧ сӧјӧ, кытчӧ нуны делӧсӧ да оз-кӧ пов сӧкыдторјасыс.

(Ыҗыд шыа, дыр дугдывтӧм, оваҗијаӧ вужӧмӧн, аплодисментјас; зал сувтӧмӧн чолӧмалӧ Сталин јортӧс).

Сыктывкарса лесавод:

І. В. СТАЛІН

Сіктын уж жылыс.

Жортјас!

Ме чајта, ораторјас вескыда вісталісны парвіјнөј уж пунктөм жылыс сіктын, сылыс җелучкіјассө, сылыс бурторјассө, медеа-нын сылыс җелучкіјассө. Көв і сізі, ме ногөн-кө, најө ез віставны медглавнөјсө җелучкіјас жылыс мјан ужлыс сіктын, ез востыны вужјас-сө сіјө җелучкіјаслыс. А сек кості, тајө тор-јыс мјанлы мејона інтереснөј. Сы понда, лезөј віставны ассым мөвпөс җелучкіјас жылыс мјан уҗын сіктын, віставны став сіјө вескыдауннас, коді ем большевікјаслөн.

Мыјын медыҗыд җелучкіыс мјан уҗлөн сіктын медбөрја воын, 1932 воын? Медыҗ-ыд җелучкіыс лоө сіјө, мыј һаң заготовк-јас тајө онас мунісны мјан ыҗыдҗык сө-кыдлуңјаслөн, колан во дорыс, 1931 во до-рыс. Вістыны таві омөлә урожајвылө җекущөма оз поҗ сы вөсна, мыј урожај мјан таво вөлі ез омөләҗык, а бурҗык колан во дорыс. Некод озвермы сусөсны (отрицать) мыј валөвөј сбо-рыс һаңлөн 1932 воын вөлі уңҗык, 1931 воын дорыс, кор засуха СССР-ын асывојса віт медгырыс рајонјасын велјона чінтіс һаң ба-ланссө страналыс. Сферт вөліны і 1932 во-ын некымын вошөмјас урожајлөн, омөлә по-вофса вөләм вөсна Кубаңын да Ғерекын, сіз-жө Украина өткымын рајонјасын. Сөмын оз вермы лоны җекущөм ескытөм, мыј тајө вошөмјасыс оз-на лоны восіг і җынмында јукөныс сіјө вошөмјаслы, мыјда вөлі 1931 воын СССР асывојса рајонјасын засуха вөсна. Сіз-кө 1932 воын һаң мјан вөлі странаын уңҗык, 1931 воын дорыс. І көв тајө сізі, һаң заготовкјас мјан 1932 воын мунісны уңҗык обкыдлуңјаслөн, колөм во дорыс.

Мыјын таві делөыс? Мыјын помкајасыс тајө җелучкіјаслы мјан уҗын? Мыјөн віставны (об'яснить) тајө лөсавтөмторсө?

І.

Віставсө тајө медвојдөр сіјөн, мыј мјан јортјас местајас вылын, мјан сіктса уҗалыо-јас ез кужны бостны төдвылө выл обста-

новкасө өіктлыс, коді артміс һаңөн колхоз-нөј вузасөм јавітөм бөрын. І җік сы вөсна, мыј најө ез бостны төдвылө выл обстанов-касө, җік сы вөсна і најө ез кужны перестро-ітчыны выл лад вылө, выл обстановка серті.

Кытчөз ез вөв һаңөн колхознөј вузасөм, кытчөз ез вөв кык дон һаң вылө—государ-стволөн да рыноквывса,—обстановкаыс өік-тын вөлі өві. Һаңөн колхознөј вузасөм јаві-төм бөрын обстановкаыслы колө вөлі дру-г веҗыны, сы понда, мыј колхознөј вузасөм јавітөм лоө һаңлыс рыноквывса донсө за-ковнөјөн лыдөбөм (легализация), коді вылын-җык государствоөн лөсөдөм дон дорыс. Һі-нөм і віставны, мыј тајө торјыс колө вөлі лөсөдны крөстәналыс мыјкө мында кутыш-төм (сдержанность) государствоы һаң сетө-мын. Крөстән арталіс сізі: „јавітөма кол-хознөј вузасөм һаңөн, легаліҗирүјтөма рынок вывса дон, рынок вылын сымында-жө һа-җыс ме верма бостны уңҗык, государствоы һаң сетөм дорыс,—сіз-кө, абу-кө ме јөј, ме-ным колө һаңтө кутыштны, сетны сіјөс госу-дарстволы ещәҗык, колөдны сіјөс колхознөј вузасөм вылө уңҗык дај сіјөн бостны уң-җык сіјө-жө мында һаң вузалөмыс“. Медеа прөстөј да лоана логіка.

Но омөләторјыс таві сіјө, мыј мјан өікт-са уҗалысјас, но інө көв унаөя на пыщкыс, ез төгөрвоны тајө прөстөј да лоана торсө. Медым не орөдны сөвет властлыс задаһнө-јассө, коммунистјаслы колө вөлі тајө выл обстановка дырјыс урожај ідралан мевоҗза луңјасан-жө, јул төлысын-на 1932 воын,—налы колө вөлі быд ногөн өдзөдны да вөт-ләыштавны һаң заготовкјас. Тајөс шөктө вө-лі вөчны обстановкаыс.

А кызі најө вөчисны делө вылас? Сы пыдді, медым вөтлыштны һаң заготовкјас. најө кутісны вөтлыны быдпөлөс фондјас лө-сөдөм, содтісны сіјөн һаң сдәјтысјаслыс ку-тыштөмсө государство воҗын објазәтелство-јас тыртөмын. Выл обстановкасө төгөрвогө, најө кутісны повны не сыыс, мыј крөстәна-лөн кутыштөмыс һаң зајәтөмыс вермас пад-мөдны һаң заготовкјас, а кутісны повны

сыыс, мыј крестана оз гӱгӱрвоны кутыштны Һаҥсӱ, медым сесса петкӱдны рынок ылаӱ колхознӱ вузасӱм ыӱӱд, а мыј бурыс, боостасны да сдӱйтасны дај став Һаҥсӱ елеваторјас ылаӱ. Мӱднӱг-кӱ шуны, мијан ӱктса коммунистјас, кӱт-инӱ на пиыс унжыкыс, гӱгӱрвоисны колхознӱ вузасӱмлыс сӱмын бурладорсӱ, гӱгӱрвоисны да тӱдисны сылыс бурлуносӱ, но ӱк Һӱтӱ ез гӱгӱрвоны да ез тӱдны омӱлладор (отрицательных) боксӱ колхознӱ вузасӱмлыс, — ез гӱгӱрвоны сӱӱс, мыј омӱлладор бокыс колхознӱ вузасӱмлӱн вермас вӱчны ыжыд вред госуларстволы, најӱ-кӱ, коммунистјас, Һаҥ идралӱм бӱрын медвоӱза лунјас-саҥыс-жӱ оз заводитны мыјвыныо термӱдлыны Һаҥ заготовитан кампаньӱ. Тајӱ ӱшыбкаыс вӱлі вӱчӱма Һе сӱмын колхозын ужалыс-јасӱн. Сӱӱс вӱлі вӱчӱма сӱз-жӱ совхозса директорјасӱн, кодјас госуларстволы сетны колан Һаҥ преступнӱја кутӱмӱн, заводитисны сӱӱс вузавыны бокӱ ыжыджык донӱн.

Бостӱисны ез тӱдвылаӱ СНК да ЦК тајӱ ыла обстановкасӱ, кодӱ артмис Һаҥӱн колхознӱ вузасӱм јавитӱм бӱрын, тӱжанлы тӱдса асланыс постановленьӱнас колхознӱ вузасӱм паскӱдӱм јылыс? Да,— бостӱисны тӱдвылас, тајӱ постановленьӱнас вескыда ыставсӱ, мыј Һаҥӱн колхознӱ вузасӱм поӱӱ заводитны сӱмын сы бӱрын, кор лоӱ зоннас дај помӱз тыртӱма Һаҥ заготовкајас план да лоӱ чукӱртӱма кӱдјысјас. Сени вескыда шуӱма, мыј сӱмын Һаҥ заготовкајас да кӱдјысјас чукӱртӱм помалӱм бӱрын, 1933 во јанвар 15 лунсаҥ кымын,— сӱмын тајӱ торјассӱ нуӱдӱм бӱрын поӱас востыны колхознӱ вузасӱм Һаҥӱн. Тајӱ постановленьӱнас СНК да ЦК бытӱвӱ шуӱны вӱлі мијан ӱктса уждуӱдысјаслы: енӱ сӱӱдӱӱ асыныд ымаҥҥӱтӱ быдпӱлӱс фондјас да запасјас вӱсна тӱждысӱмӱн, енӱ вештыӱӱ медыжыд мог дӱныс, Һаҥ заготовкајас паскӱдӱӱ Һаҥ идралӱм бӱрын первојја лунјас-саҥыс-жӱ да ӱдӱдӱӱ најӱс. ӱд медвоӱза заповед — Һаҥ заготовкајас план тыртӱм, мӱд заповед—кӱдјысјас лӱсӱдӱм, дај сӱмын тајӱ торјассӱ вӱчӱм бӱрын заводитны да паскӱдны колхознӱ вузасӱм Һаҥӱн. ЦК политбјуролӱн да СНК-лӱн ӱшыбкаыс, гашкӱ, вӱлі сыын, мыј најӱ ез тырмымӱн чорыда торја индыны тајӱ бокыс ылаӱ да ез тырмымӱн гораа ӱлӱдны (предупредили) мијан ӱктјасса ужалысјаслы опасностјас јывыс, кодјас емӱс колхознӱ вузасӱмын. Но мыј најӱ тајӱ опасностјас јывыс ӱлӱдӱисны дај ӱлӱдӱисны тырмымӱн гӱгӱрвоана,— тани ескытӱм оз вермы доны. Колӱ шуны, мыј ЦК да СНК мыјкӱ мында ывыти донјалисны

(переденили) л е Һ и с к ӱ ј закаркасӱ да суелуносӱ меставысва ужалыслыс, ез сӱмын рајонувсајаслыс, но и уналыс областувсајаслыс.

Гашкӱ, оз вӱлі ков јавитны Һаҥӱн колхознӱ вузасӱм? Гашкӱ, тајӱ ӱшыбка вӱлі, торја-ҥын кор сӱӱс боостан тӱдвылаӱ, мыј колхознӱ вузасӱмлӱн емӱс абу сӱмын бурторјас, но ем и ӱкымын лӱкторјас? Ез, тајӱ ез вӱв ӱшыбка. Һӱӱтӱ револуционнӱ меропрӱјатӱвӱ абу гарантӱрујтӱма ӱткымын отрицательнӱ бокјасыс, сӱӱс-кӱ олӱмас нуӱдӱсӱ оз вескыда. Тајӱ-жӱ колӱ шуны и Һаҥӱн колхознӱ вузасӱм јылыс. Колхознӱ вузасӱм колӱ да ыгӱдӱаа кыӱӱ ӱктлы, сӱз-жӱ и карлы, кыӱӱ робочӱӱ класслы, сӱз-жӱ и крестаналы. I ӱк сӱ понда, мыј сӱӱс ыгӱдӱаа, сӱӱс колӱ вӱлі нуӱдны.

Мыј вӱлі чыдӱдӱдӱн ЦК-лы колхознӱ вузасӱм Һаҥӱн лӱсӱдӱӱӱн? Медвоӱз сӱӱс, медым паскӱдны тӱвар бергӱдчан база кар да ӱкткостын да бурмӱдны робочӱӱјасӱс снабжатӱм ыӱзму овмӱс продуктаӱн, а крестанаӱс карса јӱделӱӱӱјасӱн. Абу некушӱм ескытӱм, мыј куш ӱвӱ госуларственнӱӱ да кооперативнӱӱ вузасӱм та ылаӱ абу тырмана. Тӱвар бергӱдчан тајӱ каналјассӱ колӱ вӱлі содтыны ыла каналӱн—колхознӱ вузасӱмлӱн, и ми сӱӱс содтым, колхознӱ вузасӱм лӱсӱдӱӱмӱн.

Најӱ чыдӱдӱисны, воӱс, сӱӱн, медым Һаҥӱн колхознӱ вузасӱм отсӱгӱн сетны колхозҥыкылы содтӱд источник доходјаслы да јонмӱдны сылыс овмӱс бокоҥ олӱмсӱ. Најӱ чыдӱдӱисны, медбӱрын, сӱӱн, медым колхознӱ вузасӱм лӱсӱдӱӱмӱн сетны крестаналы ыла јӱткыштӱм колхозлыс ужсӱ бурмӱдӱмын кыӱӱ кӱзӱм ыӱӱд, сӱз-жӱ урожај идралӱм ыӱӱд. Ти тӱданныд, мыј тајӱ став арталӱмјасыс СНК-лӱн да ЦК-лӱн ставнас дај помӱз петкӱдчисны бӱрја кадӱ колхозјас олӱмса фактјасӱн. Колхоз јонмӱдӱм ужјас бурмӱдӱм, колхозыс петӱмјас бырӱм, ӱтка олысјасӱн колхозӱ пырӱм содӱм, колхозҥыкыласӱн јонжыка ыдлалӱмӱн ыла шленјассӱ бостны ылаӱм,— тајӱ ставыс да уна мукӱд сешӱм тор зев бура ысталӱны сыжылыс, мыј колхознӱ вузасӱм ескӱ ез-ҥын омӱлтчӱд, а мӱдарӱ, јонмӱдӱс да бурмӱдӱс положеньӱсӱ колхозјаслыс.

Сӱз-кӱ ӱктын мијан уждуӱдӱмын Һе лучкӱјасыс ыставӱӱны оз колхознӱ вузасӱмлӱн, а сӱӱс Һе ӱк пыр вескыда нуӱдӱмӱн, ыла обстановка тӱдвылаӱ боостны кужтӱмӱн, кужтӱмӱн перестроитны асыным рајасӱс ыла обстановка сертӱ, кодӱ артмис колхознӱ вузасӱм Һаҥӱн јавитӱм бӱрын.

II.

Мөд помкаыс нелучкіјаслөн мјан ужын сиктын ем сыын, мыј мјан јортјас местајас вылын,—дај ҕе сөмын тајо јортјас,—ез гөгөрвоны мјан ужын сиктын условіјојаслые вежебјассө, кодјас лоіны колхозјасдөн ыжыдалөм (господствующее положение) бостөм вөсна медгырые Һана рајонјасын.

Мі ставным Һимкофасам, мыј овмөслөн колхозној форма лоі ыжыдалысөн мјан Һана рајонјасын. Но оз ставным гөгөрвоны сјјөс, мыј тајо торјас оз чінты, а содтө мјанлые төждыөмсө да мјанлые кывкутөм візму овмөс кыпөдөмын. Унаөн мөвпалөны, воөдчөма-көһын, шуам, коллективизаціяын 70-80 прөчентөз сјјө лібө тајо рајонын, лібө сјјө лібө тајо областын, тајон сетөма-һын ставсө, і мјан вермам ужсө лезны, мед сјјө ачыс воөдсө муһис, лезны ужсө самоөок вылө, чајтөмөн, мыј коллективизаціја ачыс вөчас асыыс ужсө, ачыс кыпөдас візму овмөс. Тајо жұжыд ыла-лөм, јортјас. Збылыссө, өтувја овмөс вылө вуөдм, кыці медыжыд формаө овмөсын, оз чінты, а содтө мјанлые төждыөмсө візму овмөс вөсна, оз чінты, а содтө јурнуөдан роһсө коммуһистјаслые візму овмөс кыпөдөмын. Самоөок өні, кыці һекор-на јонжыка, өпасној візму овмөс кыпөдан ужлы. Самоөок өні, кыці һекор-на, вермас путкыһтны став ужсө.

Кычтөз сиктын уңдыкыс вөлі өтка олые көчәјін, парвіја верміс асыыс сујсылөмсө візму овмөс кыпөдан ужын кутны өткымын актјасдөн өтсөг куәа, советујтөм куәа лібө өлөдөм куәа. Секі өтка олыылы асыыс колө вөлі төждыөны аслас овмөс вөсна, сылы һекөд вылө вөлі пуктыны кывкутөмсө тајо овмөссыыс, коді вөлі сылөн сөмын аслас овмөсдөн, һекөд вылө вөлі пуктыны һаөеја, ас вылас кыңці. Секі өтка олыылы асыыс колө вөлі төждыөны көзөм јылыс, һаң ідралөм јылыс дај зик став візму овмөсса ужјас јылыс, оз-кө вөлі сјјө көсјы колһы һаңтөг да уены шығјалөмө. Коллективној овмөс вылө вуөдмөн өөлөыс јона вежөс. Колхоз абу өтка олые овмөс. Колхозыкјас өні висталөны таці: „колхоз менам дај абу менам, сјјө менам, но өтщөщ сјјө Іванлөн, Пылаалөн, Микај-лөдөн да колхозса мукөд шөһенјаслөн, колхоз өтувја“. Өні сјјө, колхозык, төрытја өтка олые да талунја коллективист,—өні сјјө вермө пуктыны кывкутөмсө да һаөејасө колхозса мукөд шөһенјас вылө, төдөмөн, мыј колхозыс оз кол сјјөс һаңтөг. Сы вөсна сылөн, колхозыклөн, төждыөмыс лоі ещәжык, аслас овмөс дырјі дорыс сы вөсна, мыј өні төжды-

өмыс да кывкутөмыс овмөс вөснаыс Јукөма став колхозыкјас костас.

Мыј таыс петө?

Таыс петө сјјө, мыј өні медјонасө кывкутөм овмөс нуөдөмыс вөһјис торја крөстәнасан колхоз рукоөөдство вылө, колхозөһескөдлые јадро вылө. Өні крөстәна пунктөһы төждыөмсө овмөс вөсна да ужсө төлкөн нуөдөмсө оз ас выланыс, а колхоздөн јурнуөдөм вылө, лібө веөкыджыка-кө, һесөмын ас выланыс, кымын колхоздөн јурнуөдыөјас вылө.

А мыј тајо лоө? Тајо лоө, мыј парвіја өні оз-һын вермы колчөһыны візму овмөс кыпөдөм вөсна торја актјасдөн сујсылөм сетөм вылын. Сылы колө өні бостны аслас кіас колхозјасдөн јурнуөдөмсө, бостны ас вылас кывкутөм ужыыс да өтсавны колхозыкјаслы нуөдны овмөссө воөд, наука да техника серы. Но тајо абу ставыс. Колхоз ем гырыс овмөс. Но гырыс овмөс оз поә нуөдны плантөг. Візмуын гырыс овмөс, кор сјјөн шымыртөма со, а мукөд дырјис і сурс овмөсјас, вермө нуөдсыны сөмын планөвөј вескөдлөм пунктөмөн. Татөг сылы лоө воһны да кіөсыны. Со тіјаналы һөшта өті вылө условіјө колхозној строј дырјі, коді вуөһаһыс торјалө посны өтка овмөс нуөдөм условіјөјас дорыс.

Поә-ө ташдөм овмөс нуөдөмсө лезны, сјз шуны, асвылас, самоөок вылө? Гөгөрвоана,—оз поә. Медым нуөдны ташдөм овмөссө, колө сетны колхозлы ещә вылө-һын елементарној грамотһөј јөзөс, кодјас кужисны планирујны овмөссө да нуөдны сјјөс организованоја. Гөгөрвоана, совет влаөтсаһ пырөтарө сујсывалытөг, колхоз течан ужын пыр өтарө өтсавтөг ладмөдны ташдөм овмөстө он вермы.

А мыј таыс петө? А таыс петө сјјө, мыј колхозној строј оз чінты, а содтө төждыөмсө да кывкутөмсө парвіјалые да правительстволые візму овмөс кыпөдөм вөсна. Таыс петө, мыј парвіјалы, көсјө-кө сјјө вескөдлыны колхозјас течан ужөн, колө пырөдчыны став деталас колхозса олөмын да колхозса вескөдлөмын. Таыс петө, мыј парвіјалы колө һе чінтыны, а јонмөдны асыыс јитөдјассө колхозјаскөд, сылы колө төдны ставсө, мыј вөчсө колхозјасын, медым кадын воны һалы өтсөгөн да воөвыв вөһыны колхозјас возын сулалыс өпасностјассө.

А мыј мјан аһам збылыссө? Збылыссө мјан аһам өрөдчөм уна рајонувса да өластувса организаціјајаслые колхозса олөмыс, һајө корөмјасыс. Пукалөһы јөз канцөларіјајасын да аһысдөн доволһөјөн зуртөһы перөјасдөн, аһытөг, мыј колхозјасдөн кыптөмыс муһө бјурократическөј канцөларіјајас бокыті. Өткымыныс колхозјасыс өрөдчөмыс сетчөз

воліс, мыі 6ткымын шленјас крајувса организаціјасыс т6дласны в6лі ас крајса колхозса ужјас јылыс оз асланыс рајонувса организаціјассан, а М6скуаын ЦК-са шленјассан. Тај6 шогатор, но тај6 факт, јортјас. 6тка олыс овм6сыс колхозјас6 вуж6м кор6 в6лі коммунистјассан јонм6дны веск6дл6мс6 сиктын, а збылыс6 унаыс тај6 вуж6мыс вад6дис сетч6з, мыі коммунистјас лант6дчисны ошјыс6м6н коллективизаціја ыжыд пр6чент6н да лезісны ужс6 самоток выл6.

Колхозјас овм6сјас6н план6в6ј веск6дл6м проблемасыс ц6кт6 в6лі коммунистјаслы јонм6дны веск6дл6мс6 колхозјасын. А збылыс6 унаыс лоіны сещ6мторјас, мыі коммунистјас коіны колхозјас6н веск6дл6мыс ортсын, а колхозјасын јурну6дисны в6вл6м жежыд офідерјас, в6вл6м петљуровечјас дај робоч6ј-јасл6н да кресанал6н мук6д врајјас.

Тај6 сулал6 дел6ыс м6д помка6н нелучкјасл6н мјан ужын сиктын.

III.

К6јм6д помка нелучкјасл6н мјан ужын сиктын сыын, мыі уна јортјас мјан вывт6 донјалісны (переоценили) колхозјас6с, кызі выл формаа овм6с6с, вывт6 донјалісны да п6ртісны нај6с6с ікона6. Нај6 чатісны, мыі сет6ма-к6 колхозјас, кызі социалистическ6ј формаа овм6сјас,—сесса тај6н ставс6-нын сет6ма, тај6н сет6ма колхозјасын ужс6 лучкја ну6д6м, колхозјас овм6слыс лучкја планирујт6м, колхозјас6с образцов6ј социалистическ6ј овм6с6 п6рт6м. Нај6 ез г6г6рвоны, мыі колхозјас организаціја боксаыс теч6мас и6шта жеб6с-на да видчыс6ны партијасан ыжыд отс6г, кызі нај6лы бура проверіт6м большевистск6ј кадрјас сет6мын, сј-ж6 колхозјасса быдлуња ужнас веск6дл6мын.

Но тај6 абу ставыс, дај весіг абу главн6-јыс. Главн6ј нелучкыис тани ло6 сыын, мыі уна мјан јортјас вывт6 донјалісны вынс6 да почанлуно колхозјасыслыс, асыныс, кызі выл формалыс вјзму овм6с организујт6мын. Нај6 ез г6г6рвоны сјј6с, мыі колхозыс аслыс ачыс, к6з сјј6 і ло6 овм6сл6н социалистическ6ј форма6н,—и6шта ылын-на абу гарањі рујт6ма быдсама сикас опасностјасыс да колхознас веск6дл6мас быдсама сикас контрреволюционн6ј элементјас суж6мыс, абу гарантірујт6ма сыыс, мыі куш6м сур6 условіјјас дырјі колхозјас6с вермасны бостны контрреволюционн6ј элементјас асыныс мојјасс6 п6рт6м выл6.

Колхозјас ем6с социалистическ6ј форма овм6с организујт6мын сј-ж6, кыз советјас

ем6с социалистическ6ј форма политическ6ј организаціяын. Кызі колхозјас, сј-ж6 советјас ло6ны мјан революціјал6н зев ыжыд верм6мјас6н, робоч6ј класс6н зев ыжыд верм6мјас6н. Но колхозјас да советјас ло6ны с6мын организаціјал6н форма6н,—збыл социалистическ6ј форма6н,—но век ж6 организаціја форма6н. Ставыс ло6 сы сајын, куш6м пышк6с (содержание) лоас тај6 формаас суж6ма.

Мі т6дам в6л6мторјас, кор робоч6ј да солдатск6ј депутатјасл6н советјас торја кадјасын дорјисны контрреволюціјас, революціјалы паныд. Сј-ж6 в6лі мјанын, СССР-ын, шуам, 1917 воын, јулын, кор советјаснас веск6длісны меншевикјас да есерјас да советјас сјј6дисны контрреволюціјас, революціјалы паныд. Сј-ж6 в6лі дел6ыс Германіјаын 1918 во помасіт6н, кор советјаснас веск6длісны социал-демократјас да кор нај6 сјј6длісны контрреволюціјас, революціјалы паныд. Сј-ж6н-к6, дел6ыс не с6мыч советјасын, кызі организаціја формаын, к6з еск6 формаыс тај6 ло6 революціјал6н зев ыжыд верм6м6н, дел6ыс, медвоз, советјас уж пышк6сас, дел6ыс советјас уж характерас, дел6ыс сыын, коді веск6дл6 советјаснас,—революционер амі контрреволюционер. Тај6н-6д і вистав6 сјј6 фактыс, мыі контрреволюционерјас оз век сорнітны советјаслы воча. Т6дса, шуам, мыі росејјаса контрреволюционерјасл6н јурис Милуков кронштадтск6ј восстані6 дырјі сорнітис советјас дор, но коммунистјаст6м советјас дор. „Коммунистјаст6м советјас“—с6 куш6м в6лі секі лозунгыс росејјаса контрреволюціја јур Милуковл6н. Контрреволюционерјас г6г6рвоисны, мыі дел6ыс не с6мын советјасас аснанысын, но медвоз сыын, коді нај66н кутас веск6длыны.

Тај6с-ж6 кол6 шуны колхозјас јылыс. Колхозјас, кызі социалистическ6ј формајас овм6с организујт6мын, вермасны петк6длыны овм6с теч6мын чудеса, сулал6ны-к6 нај66н јурну6д6мын збылыс революционерјас, большевикјас, коммунистјас. І м6дар6, мыјдак6 кад кезл6 колхозјас вермасны п6рны быдсама контрреволюционн6ј уж сјј6дысјас6, кутасны-к6 колхозјасад ырун6дны есерјас, меншевикјас, Петљурал6н офідерјас да мук6д жежыдјас, в6вл6м фенікјачјас да колчак-вечјас. Так6д 6тш6ц кол6 бостны т6двыл6, мыі колхозјас, кызі организаціјал6н форма не с6мын оз сетны гарантіја антисоветск6ј элементјаслы суж6мыс, но весіг первојја кадјас6с нај6 сет6ны некымын удобствојас коатрреволюционерјаслы некымын кад кезл6 аслыныс бостны.

Кытчык крестана нуодисны асыныс отка овмдсяс,—најо вліны разпелын, ота-модыс торјалмадс, мыј всна ағыссоветскіј элементјаслөн контрреволюціонној зілөмјасыс ез вермыны сетны ыжыд эффект. Зік мод сикас серпас лоі крестаналөн колхозној овмдсө ву-жигөн. Тани крестаналөн лоі колхозјасын массөвөј организаціјалөн дас форма. Та всна ағыссоветскіј элементјаслөн колхозјасө сујсөм да налөн советјаслы паныда уж вермас сетны вел јона ыжыджык эффект. Колө чартны, мыј тајс ставсө ағыссоветскіј элементјас арталөны. Төдса, мыј контрреволюціонерјаслөн өтө јукөн, шум, Војвыв Кавказын асныс зілөны лөсөдны мыјкө сешөм колхозјас модаатор, асыныс контрреволюціонној ужсө нуөдөм вылө, кычө вossa çебан ин асланыс гуоа организаціјасы. Төдса сіз-жө, мыј ағыссоветскіј элементјас некымын рајонјасын, көні најс нөшта абу-на петкөдөма ердө да абу-на жүгөдөма,—зев окота пырыс пырөны колхозјасө, весөг ошкөны колхозјассө сы вы-лө, медым лөсөдны колхозјас пышкөсас контрреволюціонној уж нуөдан позјас. Төдса, сіз-жө, мыј ағыссоветскіј элементјаслөн өтө јукөныс өні ачыс сорытө колхозјас всна, но січө, медым колхозјасас ез вөвны коммунист-јас. „Коммунистјастөг колхозјас“—со кушөм лозунг өні новлөдлысөө ағыссоветскіј элементјас пөвсын. Сіз-кө, делөыс не сөмын колхозјасас аснысын, кычө социалистическөј форма организаціјанын, но медвоз сыын, ку-шөм пышкөсыс пуктысө тајө формаас. Делөыс медвоз сыын, кодө јурсө нуөдө колхозас, кодө вескөдлө сіјөн.

Ленинизм индөдјасөн, колхозјас, кычө і советјас, кычө организаціја формајасөс бөстө-мөн, ем оружјө дај сөмын оружјө. Тајө ору-жјөсө кушөм сурө условіјөјас дырјө поçө бер-гөдны революціјалы паныдөн. Сіјөс поçө бергөдны контрреволюціјалы паныдөн. Сіјө вермас ужавны робочөј классы да крестана-лы. Сіјө вермас кушөм сурө условіјөјас дырјө отсаны робочөј класс да крестана врагјаслы. Став делөыс сыын, кодө кын лоас тајө оружјөыс да кодлы паныдөн сіјө лоө вескө-дөма. Тајс заводітөны гөгөрвоны робочөј-ас-лөн да крестаналөн врагјас, асланыс классө-вөј нырөс висталөм сергыс.

Тајс оз-на гөгөрвоны, жалаçа ескө-да, өткымын мијан коммунистјас. І зік сы всна, мыј мијан өткымын коммунистјас ез гөгөрвоны тајө прөстөј торсө, і зік сы всна і мијан өні ем ташөм серпасыс, мыј өткымын колхоз-јасын ужсө нуөдөны маскаасөм ағыссоветскөј элементјас, сені вредительство да саботаж котыртөмөн.

IV.

Нөлөд помка нелучкјаслөн мијан ужыны өиктын сулалө мијан велуна јортјасөн места-вылы кулачествокөд козаан фронт пере-строитны кужтөмын, сіјөс гөгөрвотөмын, мыј чужөмыс классөвөј враглөн бөрја кадө веж-өс, вежөс тактыкаыс классөвөј враглөн өи-тын да мыј, сіз-кө, колө вежны асыным тактыканымөс, медым бөстны вермөм. Враг гөгөрвоис обстановка вежөмсө, гөгөрвоис јон-лунсө да вынсө өиктын вел стројлыс, да сіјөс гөгөрвоөмөн, перестроитчөс, вежөс асыс тактыкасө, вујсө вossa атакасаң воча кол-хозјаслы, гуөөн ужө. А ми сіјөс егө гөгөрвоө, вел обстановкасө егө адçөј дај нуөдам кор-сөм классөвөј врагөс сетыс, көні сіјө абу-нын, нуөдам важ тактыка тыш кулаккөд секи, кор сіјө, тајө тактыкаыс, важөн-нын пөрыемис. Корсөны классөвөј врагөс колхозјас ортсы-ыс, корсөны сіјөс çвер чужөма јөзкөдөн, гырыгыс гырыс пинјасөн, кыз сылөв, ружјөдө-кыын. Корсөны кулакөс, кушөмсө ми төдам плакатјасыс.

Ташөм кулакјасын важөн-нын абуөс вер-көсын. Онјө кулакјас да подкулачыкјас, онјө ағыссоветскөј элементјас өиктын—сіјө унжыкыс јөз „нөјтөмјас“, „жебычкјас“, пөшчө „еватөјјас“. Најс оз ков корөны ылыс колхозсаң, најө пукалөны колхозас дај нуө-дөны сені ужјас кладовщкјаслыс, завхозјас-лыс, счетоводјаслыс, секретарјаслыс да с. в. Најө некор оз шуны „долөј колхозјас“. Најө колхозјас „дор“. Но најө нуөны колхозјасас сешөм саботаж да вредитана уж, мыј колхоз-јаслы сіјөјасыс оз ло çонвізалаун. Најө некор оз шуны „долөј наң заготовкајас“. Најө наң заготовкајас „дор“. Најө „сөмын“ лөзөоны дөмагогіјаө да шөктөны медым колхоз лөсө-діс фонд скөт вөзөмы, кујим пөв унжык, мыј сіјө колө делөыслы, медым колхоз лөсөдіс страхујтан фонд, кујим пөв унжык, мыј сіјө колө делөыслы, медым колхоз сеталөс өтувја сојөм-јуөм вылө 8-саң 9 пунтөç наң лун кежлө быд ужалыс вылө да с. в. Гөгөрвоана, ташөм „фондјас“ бөрад да өтувја сојөм-јуөм вылө сеталөм бөрад, ташөм жульнической дөмагогіја бөрад колхозјаслөн овмөс боксаң јонлуныс быт лөө орөдөма дај наң заготовкајаслы оз кол места. Медым аçыны ташөм пөлк врагсө да не сетчыны дөмагогіјалы, колө мед вөлі револю-ціонној суслун, мед вөлі кужблун нещыштны врагыс маскасө дај петкөдлыны колхозчы-јаслы сылыс збыл, контрреволюціонној чу-жөмсө.

Но уна-о емсе мијан сиктјасын коммунистјас, кодјаслөн ем ташом качествојасыс? Коммунистјас оз шоча не сомын оз петкөдны ердө ташом классөвөј врагјассө, а зик мөдәрө, асныс сетчөны најө жулик сама дематогиялы дај кыссөны најө бөжын. Адзытөт классөвөј врагөс сижө выл маскаын да кужтөт петкөдны сылыс мошөник сама махинация-јассө, некымын мијан јортјас не шоча такөдөны аснысө сижөн, мыј кулакјас абуө-нин, бытө, свет вылын, мыј аңтисоветскөј элементјасөс сиктын бырөдөма-нин, кулачествоөс кызј классөс бырөдан полөтика нуөмла дај мыј сы вөсна почө миритчыны „нейтралнөј“ колхозјас олөмөн, кодјас абуөс не большевистскөјјасөн, не аңтисоветскөјјасөн, но кодјаслы аслыныс, сиз шуны, сөхијнөј ногөн, лоө вужны советскөј власт дор. Тајө жужы-да ылаалөм, јортјас. Кулакјасөс жугөдөма, но најөс ылын-на нөшта абу пөдтөма. Унжык сыыс,—најө регыдөн оз-на лоны пөдтөмаөс, коммунистјас-кө кутасны очсавны да небыд-сөлөмасны, чајтөмөн, мыј кулакјас асныс ырасны гуө,—сиз шуны, „мирөн“ аснысөн мунөмөн.

А шуны-кө, „нейтралнөј“ колхозјас јылыс, најө вообще абуөс дај оз вермыны лоны. „Нейтралнөј“ колхозјас—сижө фантазия јөзлөн, кодјаслы өинсө сетөма сы вылө, медым нинөм не адзыны. Ташом јос классөвөј тыш дырји, коді ем мијан өни советскөј странын, „нейтралнөј“ колхозјаслы оз-нин кол места-ыс, тајө обстановка дырји колхозјас вермас-ны лоны либө большевистскөјөн, либө аңтисоветскөјөн, дај өни-кө огө вескөдлөј тајө-либө сижө колхозјасөн, сижө лоө, мыј најөөн вескөдлөны аңтисоветскөј элементјас. Таын оз вермы лоны некушөм ескытөмлун.

V.

Медбөрын нөшта өви помка нелучкјаслы мијан ужын сиктын. Сижө тајө помкаыс ем донјавтөмын ролсө да кывкутөмсө коммунистјаслыс колхозјас течан ужын, донјавтөмын ролсө да кывкутөмсө коммунистјаслыс наң заготовкас ужын. Наң заготовкас сөкылдунјас јылыс сорнигөн, коммунистјас унжыкысө кывкутөмсө водгөдөны крөстана вылө, висталөмөн—ставөыс-пө мыжаөс крөстана. Но тајө зик абу збыл дај ферт-нын абу справедливө. Крөстана тани абу мыжаөс. Сорни-кө мунө кывкутөм јылыс да мыж јылыс, кывкутөмыс водө зочнас дај помөз коммунистјас вылө, а не крөстана вылө, мыжаөс тани ставөыс сомын ми, коммунист-јас.

Мирын абу дај ез вөвлы сешөм јон да авторитета власт, кушөм ем мијан советскөј власт. Мирын абу дај ез вөвлы сешөм јон да авторитета партија, кушөм ем мијан коммунистическөј партија. Некод оз мешајт дај оз вермы мешајтны мијанлы нуны ужсө колхозјаслыс сизі, кызј шөктөны сижөс колхоз-јаслөн интөресјасыс, госуларстволөн интөрес-јасыс.

Мијан-кө оз пыр артымывлы нуны ужсө колхозјаскөд сизі, кызј шөктө сижөс ленинизм, ми-кө лежывлаам лоны не шоча уна ыжыд, прөсөитны почөтөм ошыбкајас, шуам, наң за-готовкајас вөдө, сыыс мыжаөс ми, дај сомын ми. Ми мыжаөс сыын, мыј егө адзөј наңөн колхознөј вузасөмыс омөлтөт бөкјассө дај вөчим уна гырыс ошыбкајас. Ми мыжаөс сы-ын, мыј уна мијан организацијајас орөдчисны колхозјасыс, лаңтөдчисны дај сетчисны само-вок сөхијаө. Ми мыжаөс сыын, мыј уна мијан јортјас пыр-на вывти донјалөны (перөөцени-вают) колхозјасөс, кызј массөвөј организаци-јаыс формасө, гөгөрвотөмөн, мыј ужыс не сомын аслас формаас, кымын сыын, мед аслыныс ас выланыс бөстны колхозјасыс вескөдлөмсө да вөтлыны колхозјасөн аңтисоветскөј элементјасөс. Ми мыжаөс сыын, мыј егө адзөј выл обстанөвкасө дај егө гө-гөрвөдөј аслынымлы классөвөј врагыс так-тыкасө, коді ужалө гусөн (тихой сапой). Јуавө, мыјын-нө сені крөстанаыс?

Ме төда зон чукөрјасөн колхозјасөс, код-јас быдмөны дај зорјалөны, бура тыртөны госуларстволыс заданнөјас дај јонмөны овмөс бөкоаң луныс-лун. Мөдәрсаң, ме төда сешөм колхозјасөс, сулаалысјасөс ортчөн вылынжык индөм колхозјаскөд, кодјас, көв і өткоф на-көд урожајыс да өткоф ортыса (объектив-ные) условјөјасыс,—сылөны да букөды. Көни помкаыс? Помкаыс сыын, мыј возза чукөр колхозјаснас вескөдлөны збыл коммунистјас, а мөд чукөрнас вескөдлөны шыпајас,—збыл, партијнөј билетөн чөптаныс,—но век-жө-нин шыпајас. Јуавө, мыјын-нө сені крөстанаыс?

Ролсө да кывкутөмсө коммунистјаслыс донјавтөм резултатнас лоө сижө, мыј не шоча помкајассө нелучкјаслыс мијан ужын сиктын корөны оз сетыс, кытыс колө сижөс корө-нысө дај нелучкјасыс колөны сы вөсна вештытөмөс. Оз крөстанаыс ков корөнысө помкајассө сөкылдунјаслыс наң заготовка-јасын, а мијаныс ассынымыс, асланым рад-јасыс. Сы вөсна, мыј MI сулаалам власт бер-дын, MI вөдичам госуларство средствөјасөн, ми сувтөдөмаөс вескөдөны колхозјасөн дај мијанлы быт лоө нуны став кывкутөмсө ужыс өиктны.

Тащом медгырыс помкајас, мыј вѳсна лоны нелучкјасыс мјан ужын сиктын.

Поѳо мѳвпыштны, мыј ме вѳсталі вьвѳтѳ сѳд серпасѳн, мыј мјан став ужыс сиктын ем куш ѳѳи нелучкјас. Но тајѳ, дерт, абу збыл. Збылысѳ мјан ужын сиктын тајѳ нелучкјасыскѳд ѳтщѳщ ем уна јон дај гырыс возѳ мунѳмјас (движения). да ѳд ме шулі-нын аслам вѳставны заводѳтѳчѳн, мыј менам могѳ пырѳ вѳставны не мјан возѳ

мунѳмјас јылыс, а мыј ме бостѳі вѳставны сѳмын нелучкјас јылыс мјан ужын сиктын.

Поѳо ѳ вескѳдны тајѳ нелучкјассѳ? да, дерт, поѳѳ. Вескѳдам ѳ мѳ најѳс матыса кадѳ? да, дерт, вескѳдам. Тани некущѳм ескытѳм оз вермы лоны. Ме мѳвпала, мыј МТС-јаслѳн да совхозјаслѳн полѳтѳделјас лоѳны ѳѳи сѳјѳ јона ыжыд средствоѳн, кодѳ отсѳгѳн поѳас вештыны сѳјѳ нелучкјассѳ медженыдја кадѳн. (ГОРАА ДЫР ЛАНТТОМ АПЛОѳИСМЕНТЈАС).

М. С. Епштејн статѳтыс

Тырѳз стрѳитам мѳд јатѳлеткаын Маркслыс — Лѳнѳнлыс — Сталѳнлыс полѳтехнѳческѳј школа

Велѳдысјаслыс јанварса конференцја колѳ артавны иѳѳт школаса велѳдысѳн ас группаса, а шѳр школаса велѳдысѳн ас дѳсциплѳна куѳта збылвылѳ, гѳгѳрбок программајасѳс тѳдмавны заводѳтѳчѳмѳн. Программајасѳс збыл колѳ гѳгѳрбок тѳдмавны. Нѳшта-нын программајассѳ дыркежлѳ вылѳ (стабилнѳјѳс) лѳсѳѳѳма-да. Сѳјѳ основнѳј документ, кодѳ лувыс-лун инѳѳ-арталѳ школалыс став велѳдан да воспѳтајтан ужлыс пыщкѳссѳ. колѳ тѳдмавны, гѳгѳрбок мѳвпыштлыны быд велѳдыслы программаса принципѳлѳнѳј пыщкѳс јылыс да кыѳи буржыка ескѳ методѳка боксањ поѳѳ проработажтны программалыс быд торја јукѳдјас, меѳ ескѳ велѳдчысјас сылыс пыщкѳссѳ гѳгѳрбок да бура гѳгѳрвоисны. Тѳдмавны „принципѳлѳнѳј соѳержанњѳ“—сѳјѳ лоѳ—медвоѳ колѳ гѳгѳрвоны программаѳ пыртѳм знанњѳлыс сѳстемасѳ, последовательностѳ да курс стрѳѳтѳмлыс научностѳс; гѳгѳрвоны кущѳма да јонаѳ программаѳ пыртѳма полѳтехнѳческѳј принцип, кодѳ „обеспечиважтѳ теорѳја-і практика боксањ производствоса меѳ колана отраслјаскѳд тѳдмаѳѳм“—ВКП(б) лѳн программа—материалистѳческѳја мѳргѳгѳрвоѳм да коммунистѳческѳј воспѳтанњѳ нуѳѳѳм вылѳ

колан торјасѳс.

Программа проработажтны методѳка боксањ—сѳјѳ медвоѳ—программалыс быд јукѳд јѳтны школаын ема учебнык-јаскѳд да отсаван торјаскѳд, общественѳј—колана уж нуѳдан планкѳд да меставывса крајеведческѳј материалкѳд; сѳјѳ—книгакѳд, гѳжана ужјас, лабораторѳјасын ужалан, опытјас вѳчан, екскурсѳја нуѳдан, общественно-практическѳј заданњѳјас сѳталан, гортса аскежса уж вѳчан да мукѳд пѳлѳс уж нуѳдан педагогѳческѳј да пѳдологѳческѳј методјас бѳрјѳѳм да на куѳта бура мѳвпыштѳм, кодјас ескѳ меѳ колана—тѳдчанаа вермѳсны сетны велѳдчысјаслы „наукајаслыс основајассѳ“, отсалѳсны сетны налы коммунистѳческѳј воспѳтанњѳ да велѳдны најѳс аскежыс культурнѳја ужавны.

ѳнија кадѳ тѳдчанажык велѳдыссањ том велѳдыслы отсѳгыс колѳ оз „общѳј, декларатѳвнѳј“, а конкретнѳј, быд луња течан—колан торјас куѳта. Предметнѳј комѳсѳѳјајаслыс да школа кѳтса да школа пыщса методѳческѳј објѳѳѳненњѳјаслыс став ужсѳ колѳ вескѳдны велѳдысѳс программа тѳдмавны да гѳгѳрбок сѳјѳс мѳвпыштлыны велѳѳѳѳѳ. Мѳвпыштлыны да велѳдны, сѳјѳ ужсѳ школаса ловја опыт, урокјас нуѳдан резулѳ-

татјас, екскурсијас нубдѳм, мед бур велѳдыјас да образцовѳј школса уж подјас вылын кыны проверкакѳд.

„Наукајаслые подсѳ“ велѳдѳмлые, „кореннѳј недостаток“ бырѳдѳмлые значенѳсѳ ѳні велѳдыјас-нын гѳгѳрвоисны. Унжык велѳдысыс ЦК-лые шуѳмјассѳ (5-IX 1931 в., да 25-VIII 1932 в.), кодјас „шујгавывса“ методическѳј прожектерствоѳс, школалые подсѳ—велѳдѳмѳс—тѳчытыејасѳс бырѳдны пуктисны чорыд подув, бѳстисны зев рада да ужавны дасапырыс. Масѳвѳј велѳдыс ѳні мѳвпалѳ кыѳи велѳдны, кыѳи ѳні пуктыны школајасын уж „кореннѳј недостатокѳс“ збылыс да мыј вермана ѳдјѳжыка ѳикѳз бырѳдѳг вылѳ. Тајѳ вопросын стабилизированнѳј программајаскѳд јитѳѳмкѳд ѳтщѳщ, систематизированнѳј тѳданлун сѳтѳмкѳд, быд предмет куѳта торја артас нубѳмкѳд, проверочнѳј испытанѳјаскѳд да велѳдылѳн класс вѳсна вѳчакыв вѳзѳм да ас ѳисциплина велѳдѳмыс вѳча кывкутѳмкѳд, јитѳѳмкѳд ѳтщѳщ колан велѳдѳчан војасса бѳстѳм тѳданлунјасыс суѳытѳм бырѳдѳм лѳѳ медвоѳза педагогическѳј проблемаѳн.

ѳнија программајасыс велѳдѳчан материал лѳѳ чинтыштѳма, прѳстѳјжык да чѳлаѳ вынјас выјѳз вѳјѳѳѳма. Сѳмын бѳѳд велѳдѳчан вѳса программа, ѳерт, арталѳ вѳтвѳва важ-бѳстѳм тѳданлунјассѳ. Важ „грекјас“ вѳсна тѳѳѳмлуѳ бѳстѳмын чукѳрмѳны уна провалјас, мед јѳна-нын „наукајас подув“ бѳстѳмын (ѳѳѳка, хѳмѳја, математѳка, чужан кыв, географѳја да м.), секѳ „кореннѳј недостатокѳс“ верман бырѳдны сѳмын тајѳ прорывјассѳ бырѳдѳмкѳд ѳтщѳщ.

Сѳветскѳј школалѳн сѳмын врагјас, сѳмын вескыдывывса элементјас, кодјас оз наѳѳјтчыны мѳјан вынјас вылѳ да гырыс поѳаналунјас вылѳ, тајѳ суѳытѳм торјассѳ лыѳѳѳны бырѳдны поѳанѳн сѳмын медвоѳза группамн велѳдѳчыејас пыщкыс, кодјас вылын-пѳ оз ѳшав важ суѳытѳм грузыс. Тајѳ—мед ковтѳм да мѳјанлы паныд установка, Пракѳтика вылын тајѳс кутѳны сѳщѳмјас „шујгавывсајас“ костыс, кодјас ез гѳгѳрвоны тѳѳѳмјаслыс „чорыд велѳдѳчан планјас, программајас да распѳсанѳѳ под вылын бѳстѳмлые колавлунсѳ, наукајаслые планјассѳ систематическѳја бѳстѳмѳ“ вужѳмсѳ да „кореннѳј не-

достаток“ бырѳдѳм вылѳ вѳѳѳѳѳны формалнѳја, оз существо куѳта, а важсѳ каѳтыштлѳмыс полѳмѳн најѳ пышјалѳны тајѳ вопросѳ—тѳѳѳмлунын суѳытѳм торјасѳс бырѳдѳм јылыс вескыда сувтѳдѳмыс. Сѳмын тајѳ сорнысѳ быѳ ковмас сувтѳдны, тајѳ вопросѳсѳ сувтѳдны щѳктѳ школалѳн олѳмыс да ас гѳгѳрса збыллуныс, а оз ЦК-лыс шуѳмсѳ формалнѳја олѳмѳ пѳртѳм. Медса-нын јѳна ѳнмѳ тајѳ вопросын школаыс лѳзалан группас дѳнѳ—ѳѳѳт школса 4 да шѳр школса 7 группа дѳнѳ.

Медвоѳ колѳ вѳѳѳѳлыны сѳщѳм разѳѳелјасѳс велѳдѳм вылѳ, кодјас лѳѳны пѳлѳсув ѳзјѳн, подулѳн быд ѳисциплиналы да грамоталун петкѳѳлѳмын медвоѳза петкѳѳдласѳн (шуам, рѳч кыв тѳѳѳмын—мѳвпалѳмѳн, выраѳѳѳѳнѳја да кыѳи шуѳны, беглѳја лыѳѳыѳѳм, кокниа да бура—грамматѳка да стѳль боксан—кывјѳн да гѳжѳд пыр тѳѳѳѳны му-кѳѳјасѳс ас мѳвпјасѳн; математѳкалы—кыв вылын ѳ гѳжѳѳѳн ѳдјѳ да ѳшыбка-тѳг артавын, лѳѳѳѳны да решѳтны задачајас, пракѳтика вылын математѳкаса тѳданлунѳн ужавны да тѳдны графическѳј грамоталыс элементјасѳс; географѳјалы—тѳдны ѳѳѳическѳј да економическѳј географѳја, тѳдны карта да кужны ужавны сѳјѳн ѳѳѳѳѳннѳј јавленѳнѳјасѳс дѳнјалѳгѳн; ѳѳѳкалы—тѳдны лыѳ колана ѳѳѳическѳј законјасѳс да најѳ куѳта ужавны да кужны кокниѳжык прѳѳѳѳрјас вѳчны да с. в.).

Гѳгѳрвоана, колѳ кужны јѳтны прорывјас бырѳдѳмсѳс да программа куѳта воѳѳ мунан ужѳс. Сѳјѳс „подувјассѳ“ бура тѳѳѳѳг некыѳи оз поѳ ѳѳк збыла мунны воѳѳ да тѳѳмавын велѳдан курс, а сѳмын лѳѳ кыѳи сурѳ кыскалѳм, да программа ежвѳвѳтѳ ѳсковтѳм да сѳ вѳсна ѳ нѳшта-нын быѳ колѳ сѳјѳ кыкнан ужсѳ ѳѳа-мѳѳыскѳд јѳтны.

Велѳдыејас методическѳј котырѳѳѳмјасын велѳдѳчан уж нубѳдан ѳпыт под вылын колѳ корены сѳјѳс прорывјассѳ, кодјас мед ѳѳѳѳнѳѳѳс да характернѳјѳс да частѳ паныдѳванаѳс, мед ескѳ најѳс бырѳдны вѳчны торја прѳјѳмјас. Тајѳ—ѳні вывѳтѳ колана тор. Колѳ систематическѳја луныс-лун велѳдѳмын быѳ корены колана қад важ прѳјѳѳѳтѳм торсѳ повтѳрѳѳг вылѳ да мед колана, но ѳмѳла гѳгѳрвоѳм јукѳѳјас куѳта тренѳрујѳтѳг вылѳ. Сѳјѳс колѳ

вѣчны программа куѣта курс прѣд-
тѣгѣн ѡтщѡщ (шум, сѣзимѡд велѡдчан
воѡ квадратноѣ коренѣяс велѡдѣгѣн оз
ков повны таблица умноженѣо куѣта
решѣтчыштны, лѣбѡ квайтѡд во вылын
Нѣгун законѣсѣн тѡдмасѣг вылдыны
воѣтѣ велѡдѡлѡм мерайтѡмѣяс, лѣбѡ об-
ществоведѣнѣо куѣта имперіалѣзм вел-
лѡдѣг, вѣтвѡса план жылы сорнѣтѣг вылд-
ны мѣрѡвѡѣ географѣческѡѣ карта тѡдѡм
да медѣона-нѣн СССР-лыс). Велѡдѡмсѡ
колѡ вѡчны і нарѡшнѡ сѣтана торѣа
ужѣяс пыр.

Вот мыѣ вѡсна-нѣн велѡдчылы јона
колѡ лѡсѡдчыны урокѣяс кежлѡ, мед
ескѡ ез вош вес вылѡ ѡтѣ минут. Шко-
лаѣяслыс уж вѣдлалѡмѣясѣс тыдалѡ—
велѡдан часѣс 25—50% кадѣс ѡмѡла
лѡсѡдчѡм вѡсна вес вошлѡ, лѡсѡдчѡмѡ,
велѡдчысѣясѡс уж вылѡ воштѡмѡ. Тајѡ
„пыщкѡс ресурсѣясѡ“ поѡѡ вѣчны ко-
лана ногѣн сѡмын сѣкѣ, кор урок ко-
тыртѡм жылыс гѡгѡрѡбѡк мѡвпыштан ме-
тоѣка боксаѣ воѡытыр-на. Колѡ вес-
кѣда шуны: урок кежлѡ бура лѡ-
сѡдчѡм ѡнѣја кадѣн велѡдчысѣ
воѡын лѡѡ медвоѡѡа могѣн.

Оз ѣѡтѡжык места бѡст і гортѡ ас-
кеѡса ужѣяс сѣтѡм котыртѡм.

Велѡдчысѡс, мед јона-нѣн вылыжык
щупѡдын велѡдчысѣясѡс, колѡ велѡд-
ны аскеѡса гортса ужалѡмѡ, колѡ сѣ-
тѡм ужѣясѡс быт корны пѡртны ѡлѡмѡ.
Весѣг ен на уѡѣт аскеѡса гортса ужѡс
котыртны-а, торѣа-нѣн сѣктса школаѣа-
сын, велѡдчысѣяс ыстысѡны-нѣн мукѡд-
дырѣа ѡбѡектѣвноѣ помкаѣе вылѡ (ужа-
лан места абу, бѣ абу да с. в.). Тајѡ—
сы местаѡ мед ескѡ совсѡдѣяс, велѡ-
дчысѣяс да велѡдчысѣяс ѡтувѣа вынѡн ро-
бочѡѣ крѣстана семѣяяслы гѡгѡрвоѡдны
велѡдчысѡлы гортын ужалан подув лѡ-
сѡдѡмлыс ыжыѡда коланлунсѡ; тајѡ сы
пыщкѣ, медым велѡдчысѡлыс, кодѣяслы
гортаныс ѣкѣкѣі оз поѡ ужавны вынсѡ
вескѡдны артѡлѡн ужалѡм вылѡ бур-
жык ужалан местаѣасын (клубын, уго-
локѣасын да с. в.).

Чѡлаѡдѡс велѡдны вермана подув
вѡчѡм ѡнѣ ужалыс јѡз пѣын, весѣг куль-
тура боксаѣ јона бѡрѡ колѡм семѣяа-
сын, вывтѣ бура да колана ногѣн дѡн-
ѣясѡ. Робочѡѣ да крѣстанѣн сѡлѡмсаѣ зѡв
вылѡ дѡнѣалѡны сѣјѡ школаѡс, кодѣзбы-
лыс велѡдѡ сылыс чѡлаѡсѡ, да лучкѣа
котыртѡ сылыс гортса прѡст кад ко-
лѡмсѡ. Школа-кѡ оз сѣт велѡдчысѡлы

гортса уж, сыпыщкѣі сылы сѣтасын
бат-мамыс сѣщѡм ужѣяс, кодѣяс велѡд-
чысѡлы оз вајны ѣкѡщѡм бур ѣі јур-
вежѡрлы, ѣі фѣзѣческѡѣ сѡвмѡмлы, ѣі
коммунѣстѣческѡѣ воспѣтанѣо боксаѣ.
Сѣјѡ кага вѣѡѡ, ѡчерѡдѣясын сулалѡ, кол-
хозлы ужалѡ, гортса ѣѡт ужѣяс вѡчѡ
да с. в. Но тајѡ сѣрт оз-на вѣгѡв, мыѣ
велѡдчысѡлы колѡ сѣтны вѡчны вермы-
тѡм ужѣяс; мед колана мог ѡнѣ—бырѡд-
ны „лѣбералнѡѣ теорѣяяслыс“ колас-
торѣясѡс, код сѣртѣ школаѣяс полѣсны
сѣтны велѡдчысѡлы педагоѣка боксаѣ
колана ужѣяс гортын ужалѣг вылѡ да
сѣтѡны вѡлѣ чѡлаѡдѡс сѡкѣд да јурве-
жѡр дурмѡдана гортса ужѣяс вѡчны.
Школалы быт колѡ асѣс котыртана
да воспѣтајтана вермѡмѣясѡс паскѡдны
і гортса чѡлаѡ олѡм вылѡ, да гѡгѡр-
воана—сѣјѡ влѣјанѣсѡс колѡ
котыртны да вѣчны школа воѡ-
са мед колана могѡс олѡмѡ
пѡртѡм вылѡ—„кореннѡѣ ѣдѡс-
татѡк“ да ѡтщѡщ сыкѡд вај во-
јасса велѡдчѣгѣн ѡкмѡм суѡы-
тѡмсѡ бырѡдѣг вылѡ.

Тајѡ вѣѡ куѣта ковмас вескѡдны ас-
вѡлаа кружокѣяслыс да ѡрганѣзаѣа-
ѣяслыс ужѡс. Мыѣ ескѡ ѣе котыртавны
„фѣзѣка раѡѣѣѣяс“, „геѡграфѣяс-
сѣледѡпытѣяс“, лѣтературнѡѣ кружокѣяс,
„текущѡѣ полѣѣѣка“ кружокѣяс (шѡр
школаѣасын), „ѡм натуралѣстѣяслы“,
„технѣка затѣјѣнѣяяслы“ да с. в., мед
ескѡ асвѡлаа кружокѣяс пыр ѡтсавны
чѡлаѡлы сѡвмыны, чѡрѡдѡны налыс тѡ-
дан торѣясѡ кѣвкуѣта, лѣтература,
фѣзѣка, математѣка, ѡбщество-
ведѣнѣо да мукѡд предметѣяс куѣта;
велѡдны најѡс аскеѡжыс ужавны, лѣд-
чысѡны сѣумѡдны. вескѡдны најѡясылѡ
верманалунѡвѡс торѣа спецѣалнѡст туѣ
вылѡ да с. в.

Главнѡѣ опаснѡст—словес-
нѡѣ школа. Тајѡ врагкѡд ковсѡм
жылыс велѡдчысѡлы оз поѡ вунѡдны ве-
сѣг ѡтѣ здук кежлѡ. Вескѣдывѡсѣяс,
кодѣяс кыскѡны мѣјанѡс бѡрѡ, оз кѡсѣ-
ны мунны ковѡн словеснѡѣ школалы
паныѡ, весѣг оз верѣтны, оз чѡјтны мѡд
пѡлѡс, полѣтехнѣческѡѣ школа олѡм жы-
лыс. да-і „шѡјгѣнѣяс“ јона уна „мырѣс-
ны-зѣлѣсны“ словеснѡѣ школаѡс ѡнѡвѣ-
ѡдн колѡм вѡсна. І татѡ зѡв бура
ѣнмѣс Сталѣн јортлѡн кѣвѣясыс: „мѡдан
шѡјгавыв—воан вескѣдывѡлѡ“. „Шѡјгѣн-
ѣяс“ мѡвпалѡны, велѡдчан часѣяс пыщ-

кѡ-кѡ сујан унжык урокјас труд куѣта, котырты школа пышкѡ „мыкѡ“ ремесланнѡј мастерскѡј кодѡс—секи „делѡд“ дерт нѡн—„шлапаын“; словеснѡј школад быттѡ ез некѡр-і вѡвлы.

Гѡгѡрвоана дерт, збыльвса уж, производѡтельнѡј уж словеснѡј школакѡд кокасѡмын бѡвтѡ ыжыд места. Но сѡмын сешѡм труд, кодѡс котыртѡма Лѡвѡн индѡдјас серѡі да ЦК 1931 в. сѡвт. 5 лунса да 1932 в. авг. 25 лунса шуѡмјасын индѡдјас куѣта. Мѡд ногса котыртѡм уж кѡстѡ полѡтехнѡическѡј школадс да јонмѡдѡ словеснѡј школалыс поѡціјасѡ.

ЦК 1931 в. сѡвт. 5 лунса шуѡмсањ школадс завод цехѡ вѡчѡмлы велѡдчан мојасѡс общест.-производѡтельнѡј ужлы подѡнѡтѡмкѡд кокасѡмын мѡјан ем вывтѡ ғырыс вермѡмјас. Сѡмын ещана мѡ мунѡн збыльвѡл общественно-производѡтельнѡј ужѡс велѡдчана да воспитатѡтельнѡј мојаслы подѡнѡтѡмын.

Мѡдколана мој—муѣлытѡг ужавны общественно-производѡтельнѡј ужѡс велѡдчана да воспитатѡтельнѡј мојаслы збыльвѡл подѡнѡтан проблема олѡмѡ пѡртѡм вѡсна. Тајѡ вѡ куѣта методѡка бѡксањ колѡ гѡгѡрбок вѡдлавын мастѡрскѡјын ужалѡм да предпрѡјатѡјаскѡд јѡтѡм, сѡмын секи вермас трудѡвѡј велѡдѡм сувтны чорыд коѡѡ словеснѡј школалы паныд.

Но абуна сѡмын тајѡн. Словеснѡј школакѡд тыш мунѡ нѡшта-на уна вѡјјас куѣта.

Мѡдвоѡ нѡшта да нѡшта-на важ бѡстѡм гѡданлуныс суѡытѡмторјасѡ бѡрѡдѡм. Абу-кѡ збыльвса чорыд тѡданлун, программа куѣта ужалѡмыс ставнас мунас натаскѡванѡ да зубрежка вѡ куѣта, кылыс велѡдчыѡлѡн оз ассоѡцирујтчы ловѡја образјаскѡд, представѡленьнѡјаскѡд, јѡтѡдјаскѡд да практикакѡд, кодѡ лѡѡ словеснѡј школа артѡмын мѡдвоѡѡ помкаѡн. Бѡгтам прѡмер вѡлѡ кыв кулѡгура—гѡјана да сорнѡтана. Абу-кѡ сѡјѡ, школа ез-кѡ вѡч сѡјѡс, секи словеснѡј школалыс некѡчѡи он мын кѡѡ мѡд ескѡ і лѡсѡдѡма вѡлѡ школа пышса мастѡрскѡјјастѡ мѡјда оз ков. Мѡјла? Сы понда, мѡј велѡдчыс асыс мѡвпјасѡ оз куж котыртыныс, оз помѡѡ гѡгѡрво кывлыс

ыжыд коланлунсѡ; огрѡнѡчѡтѡма, сѡ-кѡ фактјасѡс гѡгѡрбок вѡдлавын, вывѡдјас вѡчны, кодѡ і ем школадѡн пѡлѡсув изыс, оз куж. Сы вѡсна і „ѡкмѡм суѡытѡмсѡ бѡрѡдѡм—став велѡдчысас вѡчын судалан мој, мѡд кѡѡ куѡѡм предмет сѡјѡ ез велѡд.

Зѡв ыжыд места бѡстѡны сѡја уж вылын образованѡѡс да возпѡганѡѡс ѡта-мѡдыскѡд јѡгана вопросјас. Сѡветскѡј школа, мѡј сылыс корѡ ѡнѡја олѡмыс, оз вермы сѡгны, оз-кѡ коммунистѡическѡја воспитывѡјт, оз-кѡ кокас пролетариатлы паныд мунана ідејаскѡд. Велѡдчѡмѡс воспитанѡѡнѡн кѡѡ куѡѡм ногсѡн ем веж, пыр воан мѡјан классѡвѡј врагјаслы кѡивыв делѡд. Нѡјѡ сѡјѡс ідеѡлогѡја да чѡлаѡ настројенѡѡ вѡсна кокасѡгѡн кѡсѡны нѡнѡмѡ воштыны коммунистѡическѡј оласног вѡсна ѡлѡмсањ кокасѡсѡс бытѡм вѡсна тышкасѡмын школалыс рољсѡ. Школалы колѡ пырны олѡм пышкѡсас, топыда јѡтчыны быдлунја ас ужын асгѡгѡрса олѡмкѡд, ас гѡгѡрса социѡлистѡическѡј ѡвѡѡс течаскѡд да партѡја да Сѡвет власт нуѡдан тышкѡд.

Общественно-полезнѡј уж, вѡлѡ лѡмѡторјаскѡд тѡдмасѡм, революѡционнѡј прѡѡнѡкјас—ставыс нѡјѡ чѡлаѡлы гѡгѡрвоана, инѡтереснѡј да чѡлаѡ вынлы вермана ногѡн (дерт программа подвылын) мѡд адѡсны школа пышса олѡмын колана места. Таѡѡм ужјас вѡлѡ чуѡпыр вѡѡдѡмыс ем уна школајасын (мѡѡѡ-нѡн бѡрја кадјасын). Тајѡ чѡк некытѡѡ тѡјѡм да терпѡгны вермытѡм уж, да нѡшта-на сывѡсна, мѡј классѡвѡј враг пырѡма-нѡн тајѡ ѡчыд местас да паскѡдѡ школа пышкын школас кѡстана уж. Јѡна паскалѡма таѡѡм ногса мѡвпјас да сорнысас—кадыс пѡ абу сѡјѡ ужѡѡ нуны. Сѡмын тај тајѡ ачыс сорныс-і петкѡдѡл некытѡѡ тѡјѡма, „словеснѡја“ уж пукѡтѡмсѡ. А сорныс мунѡ олѡмкѡд јѡтѡм јылыс, социѡлистѡическѡј ѡвѡѡс течѡмкѡд јѡтѡм јылыс, велѡдан уж нуѡдѡгѡн ѡтѡѡш, нѡѡтѡ торјѡдѡтѡг воспитанѡѡнѡнѡдѡм јылыс.

Пыртны программаѡ крајевѡдѡческѡј материал, асгѡгѡрса олѡмыс фактјасѡс, нуны велѡдан уж сѡјѡк, мѡд ескѡ велѡдчыс вермѡс тѡдмасны луныс-лунја збыль олѡмнас, мѡд вермѡс ерѡдѡны асыс быдлунја мѡвпјасѡ да сѡјѡкѡн вѡч-

ны образованно да воспитанно космо
сінмөн адзытм пољас—педагогическѡй
мастерстволон тајо медколланатор,
кытчо быѣ колѡ быд велѡдыслы јона
велѡдчыны. Сіѣ-жѡ тајѡ лоѡ вескыд-
вывјаскѡд косасѡмын, словеснѡј шко-
лакѡд тыш нуѡмын, начетчїкјаскѡд вер-
масѡмын да теорїјасѡ практикакѡд јїтѡ-
мын, „кодјаслѡн ѡта-мѡдыс орѡмыс
важ буржуазнѡј обществоын вѡлі мед
зывек торјѡн“ (Лѡенїн).

Такѡд јїтѡмкѡд вылѡ—сіктса шко-
ла воѣын зев колана да шыбытны
поѣтѡмтор јылыс некымын кыв. Мї
шуам сіктса школајасын теорїја да
практика вылын віѣму овмѡс подулѡн
тодмасѡм јылыс. Партіја нуѡдѡ ѡні зев
ыжыд історїескѡј уж колхозјаслыс
овмѡс да котыртѡм боксаѣ јонмѡдѡм,
урожај да віѣму овмѡсса уж произво-
дїтельность лептѡм, віѣму овмѡс меха-
нізірујтѡм да електрофіцірујтѡм да
сіктлы грамота тѡдыс кадрјасѡс лѡѡд-
ѡдѡм куѣта. Сїктса школајас, кодјас
быдыс јѡзлы медвоѣ ѣвеноын лѡїс-нїн
общѡјѡн, шѡркоѡдѡма массѡвѡјѡн, вер-
масны-мѡј колтчыны тајѡ могјасысѡ
бокѡд?

Гѡгѡрвоана, оз вермыны дај оз поѣ.
ШКМ-ѡс професїоналнѡј школаѡ
вѡчны кѡсјысѡмсѡ „шүјгїнјаслыс“, код-
јас ѡні сїстема местаѡ кѡсїсны вѡчны
кык суда сїстема народнѡј образова-
нѡлы—ѡтїсѡ сїктлы, мѡдсѡ—карлы, мї шы-
бытїм (дај зев вескыда вѡчїм). ШКМ-ѡс
мї котыртам да сѡвоа полїтехнїескѡј
школалыс, ЦК 1932 в. авг. 25 лунса
шудѡм сертї, кызі шѡр ѣвено. Велѡ-
дысѡс да велѡдчысѡс колхозса брїга-
дїрјасѡ пѡртана ужјасѡс сіѣ-жѡ лої зі-
кѡѣ бырѡдѡма. Мї сіѣ-жѡ ѡткажїтчїм
(зев жалїтам сорѡнжык лої-да) школа-
дїнса му да віѣ-му ужалан кїпелјасѡс
колхозлы сетѡмыс. Но тајѡ нѡтї оз
вістаѡ, мыј сїктса школајасын
оз ков торја выїмаѣннѡ сетны
віѣму ужалан ѣвенојаслы да
віѣму ужјасѡ велѡдчѡмлы.

Мыј віѣму ужалѡмкѡд јїтѡмнѡшкѡ
словеснѡј-школалыс вужјасѡс, сы кызі
сїја сѡмын мытѡ сїктса школаѡс сїкт-
са ужалыс јѡз вылѡ „їдејнѡј, органи-
зационнѡј да пролетарскѡј воспитатель-
нѡј влїяннѡ“ нуѡдан орудїјѡјас почѡт-
нѡј раѡд, вайѡдѡ школаѡс агрономїес-
кѡј культура да урожај кыпѡдѡм, кол-
хозјасѡс овмѡс да котыртѡм боксаѣ

јонмѡдѡм вѡсна болшевістскѡја коса-
сысјас раѡд. Вот мыј вѡсна колѡ
паѡс жуѡднны ШКМ-нѡ агроном-
јасѡс вѡтлан ужѡс. Сїктса шѡр
школаын колѡ-ї віѣму овмѡс
тѡдана велѡдыс і народнѡј аг-
роном.

Школа дїнса му учасѡкѡс да сылыс
ужалан кїпелсѡ (инвентар, кѡјдыс да
с. в.) сїктса школајасын колѡ вайѡднны
мастерскѡј лабораторїја да ныгајасѡс
донјалѡм выјаѡѣ-жѡ, сїјѡ сещѡма жѡ
колѡ кызі і ныга, быд школалы колѡ
быт лѡѡднны сїјѡс да кутны му учас-
ѡк ужалѡмыс чорыд вѡчакыѡ. ШКМ
да сїктса ічѡт школајаслыс важ ужса
бурторјасѡ колѡ ѡнѡн бѡстны уж
кытрасѡ (гожѡм кежлѡ сетѡм ужјас-
лыс, кѡјдысјас быдтѡм, тракторкѡд год-
масѡм да с. в., кодјас ѡнѡн тырѡны
велѡдчан програмајасѡ). Сѡмын став
ужѡс колѡ нуны „наука панајаскѡд“
јїтѡмѡн да ШКМ пыр „брїгадїрѡс“
вѡчан мѡвїјас шыбытѡмѡн, кодї вѡлі
вайѡдѡ сетѡс, мыј школаыс нї брїга-
дїрјас, нї грамота тѡдана јѡз ез петны.

Вывтї колан да јѡс воп- рос сулалѡ школа воѣын —дїсцїплїна

Медвоѣ—колѡ вѡчны чѡлаѡлы гѡ-
гѡрвоана, гажа—ловја урок. Сѡерт, тајѡ
оз на шѡкты методїескѡј прожектѡрст-
воѡс школаѡ пыртны, кодї мыжѡ вѡлі
мед шал јїлѡм вылѡ да солѡмсаѣ ужав-
тѡм да еѣта тѡдыс велѡдысјас вылѡ.
Мыј адѣан школаын пукалѡмыс, ас вѡ-
лыа брїгадајас вылѡ торјѡдѡмѡн код-
лы кызі гажыс ужалѡмыс „кокнїджыка“
велѡдан методыс? Оз ков і мѡдарѡ чег-
ны—оз поѣ сѡмын некымын методѡс
школаса уж рамка пыщѡ бѡстны; колѡ
быд пельѡсжык методјасѡн ужавны да
выл методјасѡс корсны. ЦК шудѡ уна
полѡс методјасѡн ужїлѡм јылыс. Кы-
мын јонажык кыскѡ ужѡ да сетѡ вѡлы
торја велѡдчысјаслы асѡмын став ку-
жѡмсѡ пуктыны ужї, сѡмын јонжык
сещѡм ужалан методыс їнмѡ школаса
могјас дїнѡ да сѡмын јонжык лептѡ
велѡдчысјас кѡстын ужалан дїсцїплї-
насѡ. Сїнмѡн адѣана да конкрет-
нѡј преподаваннѡ, наблудѡннѡ
котыртѡм, опыг. асвѡчѡм велѡд-
чан прїборјасѡн, картаѡн, пла-

јалы збыльвса отсасыён. Медса-нын јона колё велёдыгы ассы коланлуиё петкёдыны общественној отсёгјас кыртёмын, всеобуч да челафкёд школа ывласа уж нуёдым пунктёмын. дај абу либералној, „земској“ культурничайтан вогён, а большевикскоја, сјё уж вылё массаё кыскёдын да социализм течана ужјаскёд јітёдын. Торја выімаыкё важ-моз-жё колё сетнывсеобучлы, сјёс јонмёдымы. Оз поё леэны отсевлоны. Колё вони тырдоанаа пропускјастём велёдчан воб.

Мірвёј кризис шымыргіс быд капиталистическёј государствоёс да нёшта-нын і сјё омёла да сёкыд оломыё, ужалыёјас челафлыс сёктёдыс. Газетјасыс тыдалё—Польшаны велёдчытёг таво колёны челаф со сурсјасён. „Зорзалан цивілізованној“ Американы со сурсјасён аставёды бат-мамтём да гортём челаф, кодјас колёмаёс ужтёг, сёјтёг, школатёг да эланітёг. „8-10-12 арёса челафјас вёснёфік гожа паскёмаёс, унаыс шапкатёг, мытёны кынысё ветлыё-муныёјаслаы, вузалёны фруктајас да донтём чачајас“. („Берлінер Тагеблате“ декабр 23 лунса). Кёкјамыс арёса

шыгјалыс кага, коді вузалё фруктајас да чачајас—вот выльвоё трагическёј сёмволыс сёмман капитализмлён да бёрё косан культуралён да школалён.

Кушём кёт ескёгырысёё ез вёвны мјан школалён ыелучкјасыс, најё ыёкыі оз вермыны, тупкыны ГЛАВНОЈ-СО—мјанлыс ыжыда культура быдымёдыс, школаын велёдыс мильон выль челафёс, со сурс выль велёдыёјасёс, педагогическёј да челаф воэмоэстёмылыс быдымёдыс да творчестволыс, кодён мјан школа торјанын озыр, быдымёдыс да сёвмёмысё.

Збыльвса політехнической школа, Маркслыё-Лёнінылыё-Сталинлыё школа, течёмын воэын уна уж-на ем. Культура да выль школа течёмын медвоэа вётвоёагырыс вермёдыас оз сетны вёсёг мёвпыштан подув тајё могјасёс, кодјаслыс оломо портны заводёчёмсё талун рада пасёдыны ставмуывса ужалыс јёз, партія вёскёдыём улын мёд вётвёды помёз да тырвермана оломо портны вермытём јылыс.

Ком. П. П. Попов.

Комі Обкомлён Культпроп

Методическёј писмё

Уна партшколаыс уж тёдымалём бёрын Сыктывканы да мукёдылыс колё шуны, мыј уж унжык школаын качество боксаы зев-на улын. Заыатёдыёс еща сетёны теорія, овывлё јоё політической вопросјас, кодјас сувтёны заыатёды вылын пёдытём, ёткажётёды пропагандистјасён сетавны ётветјас јоёа сулалаи јуасёдыас вылё. Партшколаын велёдчым муныывлё гёгорта уж да могјаскёд јітёг, сёщёмторјаскёд, кодјас ужалысјасёс, вёрлеыёјасёс, кыскаыёјасёс, колхоэныкјасёс інтересујтёны. Велёдчыёјас унаёды пукалёны заыатёды вылын зев гажтёма пасёвнёја, паскёдын, курытёды, кодлы кор окота, вёглёны, оз аскадё локны да с. в., јуалан-кё, вёс-

таласы зев ыёныфіка вочакыв ётыкык кывјён. вештыёёны, мыј абу гортас гётвёгёдымаёс, абу лыфёсымаёс, абу ныга да мукёды помкајас.

Велёдчыём, кор зев уна ем суэытём-торјас, ёерт, оз вермы удволегворітны ужалыс массаёс, кодлён політической тёдымлуи луныс-луиё кыптё.

Мыј вёсна уна суэытёмјас емё мјан велёдчан ужын.

1. Уна пропагандистлён зев ічёт теорія тёдым, најё оз бура лёёдычыны заыатёды кежлё, омёла ужалёны асыныс быд лун теорія кыпёдым понда да ічёт опыи унжык пропагандистлён методика боксаы, најёёс тыртёны мукёды ужјасён.

2. Велёдчыёјас пёшты нёвы оз ужавны

самостојателноја ыга'асбн, гачетјасбн, тајо унаыс овло сывбсна, мыј мјан партшколаын велбдчысјас оз кужны ужавны кыгабн, а сы выло пропаган-дист оз велбд. Ужалан методјас парт-школаын абу гібкјојс: унаыс беседа-јас омбла нубдбн понда порбны омблык лекціјаб, коді овмовсбдб кывзысбс.

Тајо став сучсытмјасыс сувтбдбны могбн бурмбдны вескбдлбм да индалбм пропагандистјаслы, кыпбдны налыс теоретическјој тбдбмлун, методика боксаң сувтбдны ужавны кужанлун да сы пыр кыпбдны качество партјиној пропаган-далыс.

Обкомлбн Култпроп лысбб зев јона коланабн партјиној школајасын, кру-жокјасын ужалан методика бурмбдбм. Методика бурмбдбм должбн отсавны кыпбдны велбдчыслыс качество, мед јона кандидатскјој школаын, кыпбдны кандидатс возпјатјбмбн тбдчанлун (значимость) теорја велбдчбм ужын, кыпбдны пропагандистлыс кывкутбд кандидатјасбс гбтбвбтбм понда.

Велбдан методика должбн отсавны товбдбны уж, кыпбдны интерес да ак-кјвност, јонжыка політика тбдмавын, кыпбдны теорја тбдбм. Беседакбд шбщ лолб нубдны семинарскјој занаттб про-пагандист вескбдломбн, ферт, тајб ме-тодсб колб нубдны ыжыджык шупбда кружокјасын, самостојателној уж ы-габн, ыгабн ужалбм колб лоны ічбт школаын 30—40%.

Тбдчана места партјиној школајасын велбдчан ужын бостб лекціја, медјона тајб поџб бура сувтбдны Сыктывкарын да мукбд местаын, кбні ем унжык бтї тїпа школа.

Ыжыд бурсетб велбдан ужын петкбд-лана (наглыбнб) пособіјбјас, кодјас јылыс мјан пропагандистјас часто вунбдлбны. Партшколаын колб паскыда пблзјутчы-ны картабн, глобусбн, диаграммајасбн, фиапозітивјасбн. Сіџ-жб колб ветлывлы-ны экскурсіјајас выло, кодјас отсалбны велбдантор гбгбрвоны.

Зев колана торјас партјиној велбд-чбмын лоб велбдчысјаслыс тбдбмлун вбдлалбм. Тајб мјан оз-на жб мун. Но сіјб ковмас пуктыны, медым сіјб лоб велбдан ужлбн орязлытбм јукбдбн.

Тајб пбсмабс мї индам пропагандист-јаслы, кыџі бурмбдны уж партјиној шко-лаын, да пуктам могбн—отсавны про-пагандистјаслы.

I. БЕСЕДА

Партјиној школаын основној уж-лан формабн лоб беседа. Беседалбн шбр могбн лоб кыскыны став велбд-чысбс школаын, кружокын активноја ужавны да сы пыр отсавны велбдны да гбгбрвоны марксістско-ленінскјој теорја, паскбдны быд велбдчыслыс большевист-скјој сувлун да партјалыс генералној віџ быд пблбс іскажајтысјаслы отпор сетны кужанлун.

Беседа пыр поџб ббдјожык тбдма-ны кандидатјаскбд, бура сіјблыс отса-лб петкбдлыны чужбмсб кыџі кандидат-лыс, сылыс способностб вермас-б л-ны возын мунысбн производство вылын, вбрлеџан ужын, колхоз строітан ужын да с. в., колб ырббдны обезлычка ве-лбдчысјаскбд ужалігбн.

Беседа нубдгбн колб подвыло бост-ны да сы сертї лбсбдны:

1. Мед буржыка нубдны беседа, да мед сетсї сіјб ыжыджык пблза колб пропагандистлы возын лбсбдны бесе-далыс план, торјбдны беседалыс сурбс-сб да сы гбгбр лбсбдны сорнылыс му-нбмсб.

2. Сурбссб колб лбсбдны сіџі, мед велбдчыслы вблі гбгбрвоана быд ју-кбнлыс мбда-мбдыскбд јітбдјасыс.

3. Пропагандистлы возын колб гї-жавны, кушбм колб лоны быд јуасан выло вочакыв да кодбс колб гїжав-ны велбдчысјаслы, асланыс тетрафјас выло вочакывјаслы колб лоны жењыдбс-да јаснбјбс. Мукбд дырјыс гїжбм выло колб бостны жењыдїк цїтатајас вожд-јаслыс, партја да правітельство решен-нојасыс.

4. Занаттїјб возын пропагандист воџкывјбн (10—15 мїнут) вїставлб сор-нїтан темалыс сурбсјасб, индалб јуа-санјас да налыс јітбдјас. Беседаыс-кб јігчб воџа темаыскбд, секі колб же-нїдика вылпбв каџтыштны (повторітны) сылыс содержаннбсб.

5. Вводној кывсаң беседаб вујігбн да лбсбдбм план сертї сіјбс воџб пас-кбдгбн пропагандист должбн кыскыны беседаын учасувјутны став велбдчыс-јасбс сорнї мунбмнас колб вескбдлыны сіџі, медым вблі торја подход торја велбдчысјас дїнб.

6. Пропагандистјаслы оз ков сбмын сувтны вопросјасб общбја характерсї-ка сетбм выло, а колб пыдысаныжык бостыны быд вопрослыс пыщкбссб—со-

торја индѣм кадын пропаганѣист вескѣлѣм улын, сїѣ-жѣ отсалѣ гїжавны. Аскежын лыѣѣїгѣн колѣ лыѣѣан торсѣ бура гѣгѣрвоны. Буржык мастајас кнїгаыѣ да лозунгјас колѣ гїжавны тетрадъ вылѣ. Аскежса школаын лыѣѣыѣмлы бѣрын колѣ лоны гортын лыѣѣыѣм. Гортса лыѣѣыѣмдѣн пропаганѣистлы сїѣ-жѣ колѣ вескѣдлыны, пуктыны цел лыѣѣан тор воѣын, индѣ кытї да мыј лыѣѣыны, сувтѣдѣ јуасѣмјас да с. в. Лыѣѣыны колѣ сїѣ-жѣ газетјас вылыс вескѣдлана ужалысјас статъныс, с'ездјас шуѣмыс да с. в. кушѣм местатї лыѣѣыны возыв пасјѣмѣн. Ещажык велѣдѣма војгырлы колѣ аскежын школаын сетны лыѣѣыны лыстбокыс не унжык. Школа ужын колѣ пѣлзүйтчыны газетјасѣн, колѣ велѣдны велѣдчысјасѣс газет лыѣѣыны мед налѣн лої быд лун газет лыѣѣѣм вѣсна тѣжыѣсѣм. Аскежа ужлы партшколаын колѣ лоны јона тѣдчана торјѣн да колана јукѣнѣн.

Танї лыѣѣысан методсѣ индѣма ічѣтжык щупѣда школајасын велѣдчысјаслы. Ыжыджык щупѣда школајасын велѣдчысјаслы сетчѣ сложнѣджык материалас дај унжык.

2. Самостоятѣлнѣја проработатны сїѣ материалјасѣс, кодјас оз пырны лекціјаѣ.

III. ЛЕКЦИЈА ПАРТПРОГВЕЩЕН- Нѣ УЖЫН

Лекціја бурмѣдѣ велѣдчыслыс качество, вылѣжык кыпѣдѣ теорїја, сїѣтематїзїруїтѣ тѣдѣмлунјасѣс. Мед ыжыд могѣн лекціја воѣын сулалѣ сїѣтематїческѣја да послѣдоватѣлнѣја программнѣј материал сетны, большевїстскѣја паскѣдны велѣдчан программа, сїѣс јїтны меставысва материалјаскѣд, кыпѣдны велѣдчысјаслы інѣтерес. Лекціја сетас ыжыджык буртор ловѣ-кѣ вѣчѣма лекціјасѣ. Программаыѣ чѣлѣј раѣѣелјас куѣа. Лекціјасѣ колѣ лыѣѣыны ужавны сїѣ раѣѣел куѣа заводѣйттѣѣ да јїтчѣ став ужнас.

Медым сїѣ лекціјасѣ пыдыжыка велѣдны колѣ школаын:

1. Проработатны сїѣс беседајасѣн.

2. Самостоятѣлнѣја проработатны сїѣ материалјасѣс, кодјас оз пырны лекціјаѣ.

Лекціја лыѣѣыны колѣ корны теорїјаѣн тѣдса јортѣс. Лекціја позѣ лыѣѣ-

ѣыны уна ѣтї пѣлѣс школа ѣтлаалѣмѣн.

Лекціјалѣн куѣтаыс колѣ лоны кык часыѣ не унжык да колѣ лекціја дырјїыс петкѣдлыны, ѣїаграммајас, кїно-картїнајас да с. в.

Кандїдатскѣј школаын колѣ лыѣѣыны ташѣм лекціјајас:

1. Капїталїзм да соціалїзм. 2. Классјастѣм соц. общество стрѣїтѣм да пролетарїатлѣн ѣїктатура. 3. Партїјалѣн кык фронт вылын тышкаѣм. 4. Коммунїстїческѣј інѣтернацінал вескѣдлыс дај органїзуїтыѣ ставмувысва пролетарскѣј революціјаѣс.

IV. ВЕЛѣДЧЫСЈАСЛЫГ ТѣДѣМ- ЛУН (ЗНАЊІѣ) ПРѣВѣРАЈТѣМ

Велѣдчысјаслыс тѣдѣмлун прѣвѣрајтѣм партшкола ужын колѣ лоны торјавтѣм јукѣдѣн став велѣдчан ужыс да колѣ нуѣдны со кушѣм ногѣн.

1. Пропаганѣист луныс-лун вїчѣдѣ, кушѣма кыптѣ полїтїческѣј тѣдѣмлун велѣдчысѣлѣн, сылыс занатѣтѣ высва сорнїјаслыс да тетрадѣ гїжалѣмјаслыс качество кыптѣмсѣ да пасјалѣ ѣневнїкѣ.

2. Таныс ѣтѣдор колѣ вѣчлыны торја занатѣдјас тѣдѣмлун прѣверїтѣм вылѣ, кѣнї пропаганѣист тѣдмалѣ тѣдѣмлунсѣ быд велѣдчыслыс, налыс јуасѣмѣн. Ташѣм прѣвѣрајтѣм занатїјѣсѣ колѣ вѣчавны быд программа раѣѣел велѣдѣм бѣрын.

Прѣвѣрајтан занатѣтѣ кежлѣ колѣ бура лѣѣѣдчыны пропаганѣистлы і велѣдчыслы. Пропаганѣистлы колѣ воѣыв вїставны велѣдчысјаслы ташѣм занатѣтѣ јывыс, сетны индѣдјас, мыј лыѣѣыны соѣтѣдјас, лѣѣѣдны јуасѣмјас (вопроснїк) да сетны велѣдчысјаслы, лѣѣѣдны консулѣтїја да паскѣдчы соцѣрдјыѣсѣм.

3. Прѣвѣрајтан занатѣтѣ бѣрын пропаганѣист сетѣ быд велѣдчыслы тѣдѣмлунлыс дѣнсѣ (оценка) да индѣ мыјјас колѣмаѣѣ проработаттѣг, медым сїѣс бырѣдны. Прѣверка помалѣм бѣрын сїѣ дѣнјалѣмсѣ сетѣ кїјас быд велѣдчыслы.

4. Тајѣ прѣверїтѣм ужкѣд ортѣн колѣ вѣчавлыны кружкјас да школајас костын полїтѣбѣјјас да полїтвїкторїнајас.

5. Зев колана формаѣн тѣдѣмлун прѣверїтѣмын лѣб теорїтїческѣј конфѣренціјајас, кодјасѣс колѣ нуѣдны тор-

4. Кызі бні пондас мунны політехнізація, велддчыяс кд оз пондыны ужавны станок бердын?

5. Оз-ло партія шудмјасе бдрыв шатовтдм політехнізаціяын важ, сд мын кылдн ужалана школад?

Став тајд сорнјасе тыдалд махрово-реакціоннјд фігура важ царскјд школадс дорјылдн, кодлы пыр-на важ школайд вывт дона, оз-на сјд вермы вуядны став важјас ковтдм торјасдс, став зубрджасд, мушровјасд да нојтдмјасд.

Ферт, бд ічдтка політескі грамотнјд мортлы казавмдн, кызі мј тащдм реакціоннјд элементјас мдвпалдны ловчддны важ нога школадс стар вјж „мічлуннас“ да сјд ужногсд мдвпалдны політескјд дорјыны—мі-пд волі важдн-ын зілам вчны сјд, мј вчнс бні партіјалдн ЦК. Тащдм мдвпјаса јдзлы та нога сорнј вермас лоны лозунгдн, знамјадн важ школа всна косасбмын. Сешдм јдзлы, кодјас ужалдны тащдм сама лозунгјасдн, колд тддны,—історія оз кос бдрыв, а мунд вожд. Коді ксјд бергддны історіјалне колдсасд бдрыв, сјд ачыс бт шедд колдса улас. Косддны і сувтддны історіескі раздмадс револуціоннјд тыш нуддгдн оз удајтчы некодлы. Некор оз удајтчы лдсодны пролетаріат господство дырјі і важ нога велддчыс, мјта кот медым ез тільны важ мовпјасон олысјас да кулацкјд-непманскјд порадок дорјесјас.

Партія ЦК-лдн шудмјас збылыс інддны Маркслыс да Ленинлыс школа јылыс інддјасдс олмд пдртан туј. Маркслыс да Ленинлыс школа јылыс інддјасдс партіјалдн ЦК пуктма кызі діректіва політескјд школа стрдітдмын ЦК щдктд вожд вылд став велддан уж пуктыны Ленин інддјас под вылын, кодјасдс сјдсетіс мед уна 1920 воын:

1. Оз ков том арлыдјасын сетны торја спеціалізація, та јылыс лдсддны особдј інструкція.

2. Чорыда пуктыны бд профтехшколаын общеобразователнјд предметјас.

3. Збылыс сувтддны мог вужны політескјд образованнд, ілі прамдјажык шуны, еновтчытог пдртны олмд бд вермана шагјас політескјд образованнд котыртдмын.

Міјан колдны столарјас, слесарјас, бні-жд. Бт најд колдны. Бдддны колд

лони столардн, слесардн, но бт общеобразователнјд да політескјд мінімум татчд содтдмдн.

Мддд шупдда школајаслдн могсетны тырмымдна ассыныс уж тддсјасдс, кодјас ескд вермасны лоны мастердн, вермасны важны аскежыс велддчдма столардс, плдтнкдс, слесардс да с. в., но бт, медым тащдм том ремесленікыдлдн волі общјд образованнд (медым тддд мінімум торјана, укајаслыс), медым волі коммуіст нога мдвпа, да владејтс політескјд тдданлундн.

Збылыс тддны:

а) Тддны мед колана торјас електричество јылыс;

б) кызі пдлзујтчдны електричестводн механіескјд промышленностын;

в) кызі пдлзујтчдны хіміескјд промышленностын;

г) РСФСР електрифікація план-јылыс;

д) воыны не ешажыкыс 1-3-ыс електриескјд станціяд, заводд, совхозд.

е) медым тддд самдј колавансд агрономіјаныс да с. в.

В. І. Ленин тащдм інддјас серті партіјалдн ЦК шуд „орддтдм јукдддн коммуістескјд воспитанндын лод політескјд воспитаннд, коді тддмддд велддчысасдс торја наукајасдн, тддмддд теоретескі да практескі торја гырыс производствојасдн, производителнјд ужкд;—вожд кежлд ЦК щдктд Наркомпросјаслы јона паскддны ужалан комнатајас да школнјд мастерскјдјас, да сізі-жд школајаслы јітчыны предпріјатддјаскд, совхозјаскд, МТС-кд і колхозјаскд договор заклучајтдмдн.

„Міјан советскјд школа,—кызі шуд ЦК,—јона вожд муні сјд тудд, коді јітд школаын теорія велддм производителнјд ужкд да общественно-полезнјд практескд, коді і лоі јон подулдн політехнізація нудддмлы. Тајд лод ыжыд вермдмјас, кодјасдс ферт колд ншта-на вылд кыпддны.

Тајд Ленинскјд установка серті і шудма ЦК-лдн школа јылыс, і сдмын сјд інддјас кузта-і пожд кыпддны школа-лыс роль бесклассовјд общество течдмын.

Кызі мунд політехнізація комі школаын.

Політескјд образованнд міјан комі школајас воын зев ыжыд мог. Комі

велдчысјас да возын муныс актїв косасдны полїтехнїчскѡј школа понда, да пѡртны олѡмѡ партїялыс шубмѡ. Ферт, тајѡ ужын емѡс ыжыд вермѡмјас, емѡс сїзі-жѡ гыр җе нелучкїјас.

Комї школајас полїтехнїзїрујтѡмын јона тѡдчѡны ташѡм ыжыд вермомјас:

1) Бур педагогїчскѡј пѡдготовкѡн велдчысјас гѡгѡрвоїсны полїтехнїзацїя јылыс да бостїсны јурвежѡрас сылыс основнѡј элементјасѡ. Ферт, та вѡсна ковмїс обонолы нудѡны јона ыжыд уж, недпыр чукѡр тавлыны велдчысјаслы курсјас, конференцїјас торја рајонјасын, кѡнї вѡлі популярїзїрујтѡма полїтехнїчскѡј прїнципѡс. Полїтехнїзм јылыс ѡтї кадѡ јона вѡлі гїжлѡма комї журналын—„Култура фронтын“.

2) Унжык комї школаын ѡнїја кад кежлѡ емѡс школнѡј мастерскѡјјас да ужалан комнатајас, кѡнї челаф ужалѡны торја лѡсѡѡм программа куфта да сїјѡ ужас пыр челафѡс тѡдмѡѡны, кызі колѡ ужазны инструментаѡн да вѡчавны торја предметјас. Ужалан комнатајас да мастерскѡјјас јона содї тајѡ бѡрја војасас, кор школајас збылыс сувтїсны полїтехнїзацїя туј вылѡ.

3) Пѡштї быд школа јїтѡма производствокѡд—колхозкѡд, совхозкѡд, вѡрса тракторнѡј базајаскѡд; ташѡм јїтѡд лѡсѡѡма договорјас вѡчѡмѡн. Уна школа лѡн ем ыжыд опыт колхозјасын ужалѡм куфта да аслас школнѡј хожајство нудѡм куфта. Уна школа кужїсны лѡсѡѡны кропїк да лебач вїзѡм, а торја вынажык школајасын вїзѡны порсјас, ферт, став ташѡм хожајственнѡј ужјасѡ колѡ пуктыны сїзі, медым ез вѡв колѡма бѡкѡ медыжыд мог—кыпѡдны велѡдан ужлыс качество, обеспечїтны велдчысјаслы коммунїстїчскѡј воспїтаннѡ подвылын сїстематїчскѡј тѡданлун.

4) Уна школаын ем ыжыд вермѡмјас общественно-полезнѡј ужын, а полїтехнїзм ферт оз поз ѡрѡдны общественнѡј уж нудѡмыс. Вескыдывв кежысјас-кѡ бырѡѡны школалыс общественнѡј роль, то партїја щѡктѡ накѡд косасны немїрїтчытѡг.

Тајѡ вермѡмјас кѡстын ферт емѡс-ї ковтѡм торјас, кодјас пыр-на мешајтѡны бура пуктыны школаын полїтехнїзацїя. Школајаслыс уж донјалїг тыдовтѡны ташѡм ковтѡм торјас:

1) Уна велѡдыс, торја нїн том велѡдысјас кѡстын оз-на саммыны бура ужав-

ны школаын; оз-на вермыны обеспечївајтны челафлы крепыда сїстематїчскѡј тѡданлун да торја предметјасыс навыкјас, сы вѡсна-ї качествоыс велѡдан ужлѡн пыр на улын. Ферт, танї колѡ вїзѡдлыны-ї сїл-вылѡ, мыј ѡнї уна том велѡдысјас сѡмын регыдкада учїтельскѡј курсјас вылыс валѡн асланыс абу тырмымѡн знаннѡыс, медым ескѡ сїјѡ бура, гѡгѡрбок мѡвпыштѡмѡн сетны челафлы. Татыс петѡ зев ыжыд мог—колѡ быд вермана сродствѡсѡн том велѡдысјаслыс кыпѡдны общеѡбразователнѡј тѡданлунсѡ. Сесга сїзі-жѡ уна велѡдыс абу-на бура гѡгѡрвоѡмаѡс самѡј полїтехнїзацїяјасѡ. Унаѡн оз-на тѡдны, кызі мыј пѡртны олѡмѡ партїялыс їндѡдјас, уналы на гѡгѡрвотѡм, кызі колѡ теорїя јїтны практикакѡд да велдчысјас кѡстын—котыртыны производїтельнѡј уж. Ташѡм вопросјасыс бара жѡ сувтѡѡны зев ыжыд мог—колѡ велѡдысјаслы сетны бур конкретнѡј везкѡдлѡм, матыстын школа берѡд став вескѡдлана звенојасѡ, медым ескѡ быд звено збылыс вескѡдлїс да отсалїс велдчысјаслыс кыпѡдны велѡдан (педагогїчскѡј) мастерствѡсѡ.

2) Уна школаын мастерскѡјын да ужалан комнатајасын пуктѡма ужсѡ сѡмын кызі їллустрација велѡдан предметјаслы. Ужсѡ абу-на топыда (органичскї) јїтѡма теорїя велѡдѡмкѡд, а торја ужалан процессјас оз-на тѡдмавзыны теоретїчскѡј предметјас пыр; сїзкѡ ужалѡмыслѡн оз тыдав образователнѡј значеннѡыс. Ташѡм заключеннѡас мї војїм сїс сертї, мыј уна велѡдыс конференцїяјас вылын збылыс сорнїтлѡны сещѡм нога полїтехнїзацїя јылыс, кодѡс школаас нудѡѡны моделјас вѡчѡмѡн, рїсујтѡмѡн да аплїкацїяѡн, но оз тѡдмѡдны тајѡ-жѡ ужјас пырыс їндустрїакѡд, кѡт самѡј матысса сїктса машинајасѡн. Шѡча шедлывлѡ челафлѡн вѡчѡм торјас кѡстыс машинајаслѡн моделјас чертѡжјас да техника велѡдана пособїјѡјас. Поѡѡ шуны—уна школаын пыр-на мастерскѡјјаса уж ѡрѡдѡма ѡнїја олѡмыс, вїтвѡса їндустрїалїзацїя планјасыс, техника велѡдѡмыс. Ферт, воѡд кежлѡ ковмас быд школалы јона чѡрыда перестроїтчыны, мед ескѡ бырѡѡны ташѡм нелучкїјасѡ полїтехнїчскѡја велѡдѡм котыртымыс. Мї могыс, велѡдысјаслы колѡ казавны, мыј полїтехнїчскѡј уж сїјѡ абу їллустрацїя, оз-жѡ поз полїтехнїчскѡј прїнцип везны їллустратївнѡј ужјасѡн.

3) Уна велодыслон дндѣ-на абу колана политехнической подготовка, најѣ асныс оз вермыны челафлы сетны индѣдјасѣ да сы вѣсна став политехнической уж лѣдѣны сѣмын челаф кужѣм вылѣ. Велодысјаслыс унаыс кывлан ташѣм сорнѣ: „ми асным огѣј тѣдѣ техника жылыс, огѣ кужѣ ужавны инструментјасѣн, а сѣзі-кѣ ферт огѣ вермѣ і руковоѣдѣны челаф ужѣн“. Вот ташѣм зев сѣлѣмсана сорнѣ петкѣдлѣ, кушѣм улын велодысјаслѣн политехнизација жылыс тѣдѣмныс. Тавѣсна торја школајасын политехнической уж лѣдѣма самотѣк вылѣ, абу тырмымѣн најѣдѣн вескѣдлѣм, абу программајас да учебнѣ-производственнѣј планјас политехнической ужѣ велѣдан кушѣта. Уна школаын политехнической уж нубѣдѣны колхозјассан „выделѣтѣма“ кустарјас-столарјас, кушѣнецјас і мукѣдѣс, кодјас ферт велѣдысјас отсавтѣг оз вермыны школаын пуктыны уж бура да правѣлнѣја. Кустар ферт оз вермы сетны политехнической ужын образователнѣј знаѣнѣдѣ. Сы вѣсна мастерскѣјјасын челаф мунѣ куш уж, ѣтѣ бока уж, кодѣ шубѣ „ручнѣј трудѣн“. Медым регыда кадѣ бырѣдѣны ташѣм нѣлучкѣјасѣ, колѣ ѣнѣ-жѣ чорыда сувѣдѣны могѣн—лѣсѣдѣны уна нога индѣдјас, кодјасѣс пыр-жѣ пошас сетны велѣдысјаслы политехнической тѣданлун лептѣг вылѣ. Тајѣ зев ыжыд да сѣкыд мог да ѣдѣжык пошас олѣмѣ пѣртны секѣ, кор татѣ кутчысас став сѣветскѣј общественностыс, а несѣмын војтырѣс велѣдан јукѣдјас.

4) Школајасын пыр-на нѣжѣ мунѣ мастерскѣјјас да ужалан комнатајас лѣсѣдѣм, зев лычыда мунѣ колана инструментјасѣн најѣс оборудујѣтѣм. Сѣктјасын уна школа оз вермыны корсны мастерскѣј вылѣ керкајас. Уна школаын классын на нубѣдѣны политехнической ужѣ, кѣнѣ ферт нѣнѣм і шуны колана оборудованнѣ повѣда, кор став ужыс мунѣ пѣшѣ класнѣј партајас сажын. Сесѣа сѣзі-жѣ уна школаын абу тырмымѣн политехнической инструментјас і тырмытѣм вѣснаыс частѣ оз овлыс ужѣ велѣдан урокјас. Правда, вошын муныс школајас кужѣдѣны петны ташѣм векныд местаыс, активнѣј велѣдысјас мастерскѣј оборудујѣтоны ѣтув колхозныкјаскѣд да велѣдчыс бат-мамкѣд. Уна сѣктын колхозјас бѣстѣны договор асвыланыс школаын мастерскѣј лѣсѣдѣм жылыс, і сетѣны школаѣ колана инструментјас, материал да с. в.

Ѧтѣ-мѣд школајасын овлѣ сѣзі: колхоз сетѣ мастерѣс, кодѣ вѣчалѣ школаы колана инструментјас: верстак, чер, пурт, ножовка і с. в. Вѣдѣдан, та нога бура ужалѣмѣн мастер регыда кадѣн лѣсѣдѣ збыл мастерскѣј, пошѣ шуны,—вѣчѣ база политехнической школаы. Ташѣм бур прѣмерсѣ пошѣ бѣстны Сыктывкарскѣј образцовѣј семѣлеткаыс, кѣнѣ вошын нѣнѣм ез вѣв, тавѣ-на велѣдан во заводѣ-тѣг сѣмын вѣлѣ тыртѣм комната мастерскѣјлѣн. Сѣмын тај политехнической ужын вескѣдлыс бѣстчыс сѣјѣ комнатасѣ оборудујѣтѣм, ас выннас зев ѣдѣ вѣчѣс став колана инструментјас да котыртѣс полнѣја мастерскѣј. Тајѣ прѣмер петкѣдлѣ, кызі колѣ кутчысны школајасѣ мастерскѣјјас лѣсѣдѣмѣ, ферт, ташѣм прѣмерыд абу ѣтѣ, емѣс і мукѣд школајас да велѣдысјас, кодјас јона зѣл ужѣн колхозјас отсѣг пыр воисны ыжыд вермѣмјасѣ.

Татыс тыдалѣ, школа политехнизацијајѣтѣмын оз-ков надејгчыны сѣмын Рѣнојас вылѣ, кѣ ѣшѣдѣмѣн насаѣн вѣдчыны, кор ыстасны инструментјас да мукѣд по-собѣјѣ, а колѣ бѣстчыны ас вынѣн, кыс-кыны тајѣ ужас став меставысѣ общественностѣс. Векыда шуам,—школа сув-тас политехнической тујвылѣ сѣмын секѣ, кор тајѣ уж оз ло „узѣ-ведѣмственнѣј“, а пондас тајѣ могѣ пѣртны олѣмѣ став меставысѣ общественност тајѣ правѣлѣс колѣ бѣд велѣдыслы бѣстны мѣвл вылѣ да котыртны аслыс бѣдлунја конкретнѣј велѣдан ужас тајѣ сертѣ.

Комѣ школајас политехнизацијајѣтѣмын емѣс-і мукѣд ковѣтѣм торјас, но мѣ могыс тырмас ѣнѣ-і тајѣ индѣдјас, кодјас сертѣ пошѣ-нын гѣдѣрвоны, кызі мѣжан возѣ кежлѣ перестѣйтчыны да кыпѣдны школаын политехнизација.

Жѣнѣда-кѣ шуны, мѣжан комѣ школајасын политехнической уж ѣнѣја кадѣ характерѣзујѣтѣ ташѣм тѣдѣнаторјасѣн:

1) Школа оз-на бура тѣдѣмѣд челафѣс мед гырыс производствѣсѣ процесјаскѣд.

Медѣбрја группајасын І шѣп. шк. челаф унжыкѣ сѣмын арталѣны, кодѣс да мыыс колѣ вѣчны: „Нѣрп мѣжан сетѣ карасѣн. бензѣн і с. в.“ „Ватаыс (хлопок) печкѣны сунѣс, а сесѣа кѣдны унанога матерѣдѣ“. Вот кушѣм сорнѣ јонжыкасѣ кывлывлан школајасыс. Сорнѣјас пырыс ез тѣдѣмѣдны производственнѣј процесјаснас, кызі ужалѣдѣн технологја законјас сертѣ вежласѣ матерѣал, кызі вежѣ сѣјѣс машина да с. в. Самѣј коланаыс да

інтереснѳыс техникаыс—кызі морт кійын ужало машина—колѳ бокѳ.

2. Школа тырмытѳма сетѳ челаѳлы машинаѳн ужалѳмлыс воѳ мунѳмсѳ. Унжык велѳдчысыс зев омѳла тѳдѳны машинаѳс. Кор комі велѳдчысяслыс I ст. школаын јувалан, кущѳм пѳлза сетѳ мортлы машина, унжыкыс вѳсталоны,— машина-пѳ кокнѳдѳ уж (машинаѳн поѳѳ вартны, вундыны, тѳлѳдчыны, кѳзны, да с. в.).

Ташѳм вѳстјасѳ челаѳлыс кывлывлан сешѳм сѳктјасыс, кѳні најѳ вѳз-му ужалан машинајас кынзі мукѳа нога машинајасѳс абу адзывлѳмаѳс.

Сешѳм сѳктјасыс, кѳні адзывлѳмаѳс-нѳн најѳ мукѳѳ машинајас,—сені поѳѳ кывлыны уна ногажык ѳормјас:

- 1) Морт машинаѳн быдтор вермѳ вѳчны;
- 2) Машинаѳн поѳѳ ѳѳржык ужавны;
- 3) Машинаѳн поѳѳ мѳс лыстыны, јай посныѳны;
- 4) Кыны ѳѳтѳч да ној;
- 5) Ѳзгыны југыдѳи—еѳектѳрѳчество;
- 6) Ветлыны кѳрттуј куза;
- 7) Лебавны;
- 8) Ныга печатајтны;
- 9) Морт машинаѳн вермас течны—социализм;

Ташѳм нога вочакывјас сетѳны 10 да 12 арѳса велѳдчысјас.

3) Техніка велѳдѳмыс оз-на тырмыѳн велѳд социалистѳческой машинаѳ, матыетѳѳмѳ збылыс лѳѳ социалистѳческой ѳбщѳстволы фундаментѳн, оз-на тѳдчы техника јылыс сорнјасыс сешѳм мѳвп, мыј выл јѳн техника вѳѳѳ војтыр јурвежѳрын перѳворѳт кызі, СССР-са ужалыс јѳзлѳн индустриализајја поѳвылын артмѳ выл-нога, социалистѳческой сознанњѳ, кызі јѳвѳлетка поѳвылын быдмѳ, кыпѳдѳѳ выл нога, социалистѳческой а мѳвпалыс ужалыс, кодлы коммунизм—мед дѳна индѳлѳм.

Ташѳма велѳдан ужѳѳ школајасын пыр-на пуктѳма тырмытѳма. Мѳ могыс та вѳсна-і овлѳ, кор челаѳ машина вылѳ вѳѳѳѳны сешѳма, кызі ескѳ сѳѳѳн аслыныс торјѳн шедѳѳны да ѳтнѳсѳн аскежын бура овмѳдчыны. Ташѳм мелкобуржуазнѳ сорнјаслы колѳ сувтѳдны паныѳ коммунистѳческой воспитанњѳ, кодѳс мед вѳлѳ топыда јѳтѳма полѳтехничѳской ужнокѳѳ.

4) Торја школајас оз-на бура тырмыѳн тѳдмѳдны челаѳѳс механизмјаскѳѳ,

вѳсѳр прѳстѳј машинајаскѳѳ. Тајѳ тѳдчысетыс, мыј частѳ 10-12 ар. велѳдчысјас оз тѳдны кызі машина ужалѳ. „Сені кѳлѳса бергалѳ“. „Вартан машинаын емѳс пѳнјас, најѳ вартѳны“. „Мајатнѳк бѳвјалѳ да бергѳѳлѳ часыс кѳлѳса, а кѳлѳса вѳшталѳ стрелкајас“ да с. в.

Ташѳм челаѳ сорнјасыс тыѳдалѳ, мыј ѳнѳја кадѳ полѳтехнизацијаын оз тырмы і воѳѳ кѳжлѳ колѳ быд велѳдыслы да пѳѳнер вожатѳјлы сувтѳдны мог—челаѳѳс збылыс тѳдмѳдны мед колана машинајасѳн да торја механизмјаскѳѳ, мед јѳна колѳ зајнтересујтны машинаѳн да техникаѳн. Колѳ воспитајтны челаѳ костын „индустриалнѳј романтика“,—кызі шуліс Н. К. Крупская. Тајѳ став сорныс артмѳ сешѳм вывѳд—мијан комі школајасын колѳ пуктыны зев ыжыѳ вын, полѳтехничѳской уж ЦК индѳѳјас ѳертѳ котыртѳм вылѳ.

Кызі пуктыны полѳтехничѳской уж школа-ласа мастерскѳјјасын.

Медым бура ѳрганизованнѳја пуктыны полѳтехничѳской уж мастерскѳјјын лѳѳѳ ужалан комнатаын, колѳ тѳдны торја условіѳјас. Мед ыжыѳ условіѳјас лѳѳны ташѳмѳс:

1. Мастерскѳјјын уж колѳ нуѳдны Наркомпрос программа кузѳта Тајѳ программѳын индѳлѳма, кущѳм полѳтехничѳской тѳданлун да навыкјас колѳ сетны торја велѳѳѳчѳн группајасын, јукѳма да арталѳма быд группалы аслыс программа. Наркомпрос программа колѳ лѳѳѳѳны—меставывса условіѳѳ ѳертѳ да јѳтны программѳлыс соѳержанњѳсѳ меставывса ѳлѳмкѳѳ. Мѳијан комі школајаслы тајѳ программа локализујтан уж гырысѳѳ вѳѳѳ ѳБЛОНО а посныѳѳк колана торјас лѳѳѳѳѳны меставылын.

Полѳтехнизација программа колѳ лѳѳѳѳѳны кызі і мукѳѳ предметјас кузѳта, велѳдан во заводѳѳѳѳ, а не ѳновтны тајѳ уж бѳрја кадѳѳ.

Сѳсѳа программа ѳертѳ колѳ лѳѳѳѳѳны во гѳгѳрса прѳѳзводственнѳј план, кытѳѳ пырѳ став велѳдан матеріјал торја кварталјас кузѳта. Планѳ колѳ индыны: кущѳм темајас, быд тема вылѳ колана кад (час лыѳ), кѳні кущѳм местѳын да условіѳѳын ковмас велѳдны инѳѳма темајас.

Воѳа план поѳѳѳ лѳѳѳѳѳны ташѳм схемаѳн:

Быдлуиҗа ужын колѳ зилны воны, мед быд ыжыд шѳр тема сертыс велѳдчыс-јаслы тащѳм навыкјас:

а) кокниҗика ужавны инструментјасѳн да гѳгѳрвоны матысса машинајас-јылыс;

б) вѳчны быдса предметјас, торја ужалан операцја нуѳдомѳн;

в) кызи котырны артеле уж;

г) сетны навыкјас изобретателство уж рационализирѳгѳм јылыс да конструктивнѳј уж нуѳдом јылыс.

Став тајѳ навыкас сетѳ паскыда политехническѳј образаваннѳ нуѳдан под вылын кытчѳ пырѳны: торја наукајас

кузта систематическѳј знаннѳ, теорја-ѳс јитны практикакѳд, производственнѳј обученнѳ да общественнѳј уж велѳдчысјаслѳн. Ставыс тајѳ—ѳти коммунистическѳј системалѳн јукѳјас. Тази і сѳмын таз колѳ гѳгѳрвоны коммунистическѳј воспитаннѳ да сылыс торја јукѳјас јылыс. Политехнизм—сјјѳ комвоспитаннѳлѳн торјавгѳм јукѳд. Ѳтносѳн бѳстѳм политехническѳј принцип некызи оз вермы вежны быдса зѳн велѳдан системѳ, кодѳ шусѳ коммунистическѳј велѳдан системѳн.

НАѳЕЈЕВА

Гинсајса совпартшколајас воҗын 1933 во вы-

лѳ сулалан моҗјас

Ленинскѳј ЦК јурнуѳдом улын социализм течѳмын партија воис зев ғырыс вермѳмјасѳ —успешнѳја тыртим медвозза витвоса план да нѳшта на ырзанажык ентузиазмѳн бѳстеим олѳмѳ пѳртвы мѳд витвоса планлыс лыдпасјасѳ. Бырѳдана классѳвѳј враг нѳшта на мыывынысжык кутас косасны планѳс олѳмѳ пѳртѳмлы паныд. Врагѳс вермиг вылѳ бытѳ колѳ тѳдмавны сылыс тышкасан ногѳсѳ да сетны сылы чорыд ѳгпор. Гѳгѳрвозна—сѳмын классѳвѳј врагѳд чорыд тышкѳн позѳ воны выл вермѳмјасѳ мѳд витвоса планлыс политическѳј моҗјасѳ пѳртны олѳмѳ—бырѳдны классјасѳс да классјаслыс чужан подувѳсѳ да став ужалыс јѳзѳс вѳчны сознательнѳја социализм течысјасѳ. Тајѳ политическѳј моҗыс петѳ јѳзкост овмѳсса ғырыс моҗјасыс, кодѳс сувтѳдѳ партија, правительство да СССР став ужалыс јѳз. Тащѳм ғырыс вермѳмјасѳ воны колѳ колана мында ужалан кадр да партија чорыда сувтѳдѳ тајѳ вопросѳсѳ, кодѳс нѳшта партијалѳн XVI сјезд пасјис историческѳј ас шуѳмас. Колѳны классѳвѳја суз јѳз, Маркс—Ленин—Сталин велѳдѳмѳн тѳдса јѳз, мед еѳкѳ најѳ куҗисны иуѳдны пролетариатлы колана политика. Сещѳм кадрјасыс дѳрѳѳны

уна екаса стандартнѳј школајасын. Партијнѳј да комсомѳльскѳј уж нуѳдыс кадрјасѳс і гѳтѳвитѳ совпартшкола. Сѳмын школајас оз-на вермыны ставѳс велѳдны велѳдчысјасѳс ас ужвылыс бѳстѳмѳн: абу-на сымында сѳм, велѳдысјас да некызи оз поз став производствовысва ужалысјасѳс бѳстны зик велѳдчан уж вылѳ.

Сы вѳсна ВКП(б) ЦК 1930 воѳ шуис паскѳдны еинсајса велѳдѳм, вѳчны колана подув, леҗны торја кыҗајас да с. в.

Торја нин јѳна колѳ паскѳдны еинсајса велѳдѳм мијан Коми областын—мијан вывти еща ас кадрјас, а кодѳ ещавыс-і ем најѳ некытчѳ оз тырмыны. Сѳмын тај еинсајса велѳдѳмыд мијан вывти-на омѳла паскалѳма да еща-на котырталѳма. 1930 восаң Коми еинсајса СПШ ез на вермыс леҗлыны весиг ѳти выпуск. Сіз жѳ заочникјас ужалѳны вывти омѳла, а парт да комсомол јачејкајас нѳви оз видлавыны ас јачејкаса заочникјаслыс ужсѳ. Ужыс самоток ногѳнжык мунѳ.

Тащѳм нѳкытчѳ тѳртѳм торсѳ артыштѳм бѳртѳ ОК Культпроп декабрса совещаннѳ вылын чорыда шуи: еинсајса совпартшкола ужын прорывыс лоі рајѳнјасса јачејкајас-

ын ойнаса велөдчөм донжавтөм вөсна. Сөсө сетис уна колана индөдяс кызи ескө сувтөдны кок жыла тајо вивти да вивти колана ужо; сомын тај уна јачејкајасын ОК култпроп совещаннө вывса шуөмјасөн абуна төдсаө. Партияној да комсомолској организаціяјасы кола гөгөрвөны—оинаса СПШ-лөн ужыс сещөма-жө колө, кызи стандартној СПШ да мукөд школајаслөн. Оинаса совпартшкола помалөм бөрви сетые петөны меставывјасө парт да комсомолској уж вылын ужалыөяс, политпросвет уж нуыөяс да с. в.

Таво кезлө Обком шуөм серти декабр төлысса нин муно велөдчыөясөс бөстөм. Велөдчыө лыдсө (тавога 1-ој курсын велөдчыөяс) колө вайөдны 150 мортөз, а важ велөдчыөясөс арталөмөн 600 велөдчыөбз.

Торја районјасы шуөма бөстны:

1. Сыктывкарыө . . . 12,
2. Сыктывдиноыө . . . 17,
3. Сыктывыө . . . 17,
4. Лузыс . . . 12,
5. Жемдиноыө . . . 12,
6. Удораыс . . . 14,
7. Сторожевскыс . . . 12,
8. Устькуломыс . . . 17,
9. Троицко-Печорскыс . 10,
10. Изваыс . . . 12,
11. Устьылмаыс . . . 10,
- да Усть Усаыс . . . 5.

Выл пырыөяскөд велөдчөм мунны кутас январ 15 лунсаң. Велөдчыны бөссөны шөщ беспартияној ужалыөяс. Велөдчыны пыргывыла колө I шупөда школа помалөм выја төданлун да политика боксаң—начальној партияној школа помалөм.

Партияној да комсомолској организаціяјасы велөдчыны колө индыны вынажык да сусжык јөвөс, мед ескө најө збылыө вермисны велөдчыны. Колан во велөдчыөясөс бөстөма лоі вивти омөл подготовкаң да сомын куш лыдпасыс-і колө, а велөдчыны лоис некодлы. Ташөм тор таво некызи оз поз матыстын. Колө воыстыр виставны велөдчыөясла мыј да кызи кутасны велөдны да став условјөсө мед најө төдисны оинаса СПШ жылыс пыртөчнысна.

Оинаса совпартшолоа пырыөјасы кола мыстыны оинаса секторө авкета, а солөм да ужалөм жылыс гижөдтор да партјачејкасаң рекомендація, кодөс вынсөдө Рајком. Сөсө вөмөсти оинаса велөдчан сектор ыстас јуөр шыөдчөм сетысыс сийө велөдчыны бөстөм жылыс.

Тавога велөдчан планыс ЗСПШ-лөн не-уна торјалө коланвөса планјасыс (вөлі „Культура Фронтын“). Коланвөса программа

кучта вөлі колө велөдчыны 2 1/2 во. Сы пырыө 1/2 во дСПШ-ын общеобразовательной предметјас кучта, а 2 воыс-нын основной курсыс. Велөдчыштөм јөз вермисны вескыда пырны основной курсө.

Тавога план серти 2 да жыныс 75 декада торјөдчө велөдчөмлы да 9 декада—курс-конференція выла. Ови декадаын 15 велөдчан час. Ставыс 1125 час (15×75) да курс-конференція выла 9 часа ужаланлун (9×75)—675 час 1800 час пырыө общеобразовательной курс выла воө 20%. Обществено-политическој уж выла—65%; специальной выла 15%.

1-ој воө:

	Час лыд.	Контрольнө гижана уж лыд
1. Роч кыв	65	5.
2. Коми кыв	85	5.
3. Математика	90	5.
4. Клас. ког. исторія	140	3.
5. Економ. географ.	110	2.
6. Партиялөн истор.	185	3.

II-өд во

1. Јестествозн.	130	1.
2. Полит. экон.	200	2.
3. Экон. полит.	120	2.
4. Историч. матер.	110	1.
5. Ленинизм	125	2.

III-өд во.

(I-ој вожын)

1. Соц. рек. нар.хоз	165	2.
2. Орган. пр-ве. в колхозах	140	2.
3. Животноводство	145	—

Быд велөдчан во бөрви лоө төлысса курс-конференція.

Велөдчыөясла шөйтчанлунјас кынзи колө сетны быд төлысын 3 лун оинаса велөдчөм выла. Сиз-жө велөдчыны сорана общественной ужјасыс најө колө зикөз мынтыны. Командировкаө ветлөмыс вошөм лунјасөс колө компенируйтны. Та вөсна партияној организаціяјасы быт колө төждыөны. Сомын колө збыл отсөгсө сетны сөдөмсаң велөдчыөясла, а не ужыс пышјалыөясла.

Учебной принадлежност велөдчыөясла колө бөстны оинаса сектор јуөр кучта. Велөдчөм мунны кутас унжык кадсө кыга-јас кучта. Сы вөсна кыгајас выла, сөм мыстыны колө совпартшколаса оинаса секторө ас адрес индөмөн. Кыгајас кутасны ыстысыны сөмын сөм ыстөм бөрви.

Сы кыңы колб переди колана кыгажабс
местајас вылые библиотекајасмо да с. в.

Важ воаа удалмјасмо тыдалб—кокныд-
дык лоб велбдчыны кружокјасын. Сы вбсна
колб котыртавны кружокјас да велбдчыны
сени отув. Ббрјыны сетчб старбстабс, кодб
кутас чукбртлыны велбдчыојасбс да нуны
уж артас. Гбгбрвотбм местајас колб жуавны
консультантјаслыо. Тајб сиб жб кокныадык
артмас кружокјасын удалб (Консультация
јылые виббд „Культура фронты“).

Тајбјас кыңы бинајса велбдчыојаслы виб-
тавлбны ИМЗО-оан радио пыр лекцияјас роч
кыв вылын да Сыктывкарса радиовещатель-
нбј станциясану комб кыв вылын.

Лекцияјас Сыктывкарса станция пыр вибта-
лбны ташбм луиясб: 4, 9, 14, 19, 24 да
30 быд тблысын, 7 час рытсан.

Лекцияјас вибталбны бинајса СПШ прог-

рамма, текущбј колбима да меставыла олбм
куфта. Тајб лекцияјасбс быд велбдчыоы
колб быб кывызыны. Отббщ. сы оерти кутас
артасыны велбдчыоылбн качестваыс.

Бинајса велбдчыо паскбдбг вылаб ем став
условијб, сбмын колб боосыны ужас да збыл
ленбнечјас моз кутны ужавны. Велбдчан
уж лбббббмблбн помкыис партјачејкајас са-
јын. Најблы тајб ужыо ковмас чорыда кут-
ны вочакыв.

Мед воа мојас: выдбелбтны рајорганіза-
торјасбс, котыртны консультационнбј пункт-
јас да радиозал, да ббрјыны сетчб торја јб-
збс ужсб лббббдбг вылаб, да вбчны колана уж-
нуан подув да нуны уж мунбм куфта быд-
луина контроль.

Ковмас пырмо пыр жб боотыны ВКП(б)
ОК-лыо шубмсб олбмб пбртны да цуктыны
пом бинајса велбдчыоыс довјавтбмны.

В. Коскоков.

Бинајса совпартшколаын велбдчыојаслы консуль- тационнбј пунктјас котыртбм да конспункјас воаын сулалан мојас

Мед ескб матыстыны веокбдблбмсб велбд-
чыојас дбнб, буржыка веокбдлыны бинајса
СПШ-ын велбдчыоылбн да сетны быдлуина от-
сбг бинајса велбдчыојаслы уж качество да
производительност кыпбббм могыо—меставыв-
јасб котырталбны консультационнбј
пунктјас.

Консультационнбј пунктјасбс котыртбм јы-
лые ВКП(б) Обком Культпроп да ЗСПШ зев
ын унаыо индылыны ВКП(б) рајкомјаслы.
Сбмын бнбч-на рајкомјас тајб уж вылаб ез
кугыоны, дерт севоа боотны да паскбдны
кушбмкб опыт тајб ужыо ог вермб.

Колб индыны, мыј бинајса велбдчыо вылаб
бнбч-на абу сетбма колана выманиб, кыч
меставывса партјачејкајаслбн, сиб жб ВКП(б)
рајкомјаслбн. Бинајса велбдчыојаслы отсбг
сетбм котыртбма вывти-на омбла. Тајб ужыс
зев бура тыдалб—пбшти нббти рајонын абу
котыртбма консульт. пунктјас, а кбн вблб
котыртбма—ез вбв тујана мог ужсб пунктбма
(Вибл да Уоткулон).

Мыј вбсна вермб ташбм ужыс артинны?
Бинајса велбдчыо уна јортјас ез-на пмддб
пуктыны да ВКП(б) ОК шубмјасбс места-
вывса јачејкајас ез пбртны аскадын олбмб
да сы вбсна.

Колб чорыда гбгбрвоны—бинајса велбд-
чыоын ем асылс бикас мукбд пблбс велбд-
чыоыс торјалбмјас: велбдчыојас бтббщ уда-
лбны производство-вылын, велбдчыо мунб
преподавательстбг да с. в. Тајб јешбб-на
јона пбкбтб талун-жб котыртны отсбг сетан
пунктјасбс да сени бура пуктыны уж, мед ес-
кб буржыка да ас кадын быд зачник вермыс
тыртны велбдчан плансб, кодбс инбма зач-
нбј совпартшколабн. Консультационнбј пункт-
јас котыртчыны местајас вылын, кбнб ем
зачникјас да колана квалифцированнбј, отсбг
сетны вермана јбв. Рајоннбј центрн да ка-
рын котыртчыны консультационнбј базајас
парткабинетјасын, радиозалјасын, совпарт-
школајасын; деревняын—партјачејкајас бердб,
радиозалјасын да с. в.

Консультаціонной базаяс веєкддлбны став консультаціонной уждн. Ужалбны ВКП(б) РК да ГК култпропјас веєкддлбм улын. Консультаціонной пунктјас оіктјасын котыртчбны райком інддјас серіі (рајон паєта). РК да РК-јас сєтбны консультаціонной пунктјасб консультантјасбс да најб кутбны став уж вбснаыс РК да ГК-јас воын вочакыв.

Консультаціонной пунктјас ужалбны чорыд роспісаннб култа. Роспісаннбнас воэвыс колб тбдмбдны быд заочнїкбс—кор, кушбм кадб да кушбм предмет култа кутас мунын консультаціја.

Консультаціонной пунктјасын колб вбвсыны: а) велбдчан да справочной кнїгајас, б) колана журналјас, в) велбдчан план, программајас да калєндарной роспісаннб, г) школа пырбм јылыо правїлб, д) консультаціонной пунктб сєтбм велбдчысјаслбн опїсок, е) заявлєннб форма школаб пырбм јылыо, ж) географїческбј да полїтїческбј СССР да ставмувывса карта.

Консультаціонной пунктјас кутбны јїтбд оїсєсајса сєкгоркбд сєтыс отсбг бостїг вылб. Консультаціонной пунктјас нубдбны асаныс уж мунобм јылыо артас да сєтбны отчотјас Рајкомб да заочной сєкторб.

Рајонјаслы быс колб обєсєчїтны консультаціонной пунктјасбс кнїгајасбн, велбдчан пособїјасбн, керкабн да с. в.

Кушбм-жб конкретной могјас пуктысєб консультаціонной пунктјас воын?

1. Котыртны оїсєсајса велбдчысјаслы отсбг (кнїчї ужавны нїга дорын, кнїчї вбнавны пїсємєннбј ужјас).

2. Заочнїкјас пбвсын воєтыны кружкјас, сєтын отсбг лїтература сучбдбмын да сы култа ужалбмы.

3. Оїсєсајса велбдчбм јылыо нубдны разјаснїтєлнбј уж, тбдмбдны велбдчан планјасбн да программајасбн, велбдчан условїјбн да с. в.

4. Отсєаны оїсєсајса сєкторлы нубдны заочнїкјас пбвсын велбдчан да методїческбј вопросјас култа совєщаннбјас да конференціјас.

5. Нубдны артас да контрол заочнїкјас уж мунобмы, гїжны заочной сєкторлы ас уж јылыо, пуктын сорнїјас партјачєкајас вылын велбдчбм мунобм јылыо да с. в.

6. Нубдны дракїна велбдчысјаскбд ббрја курс вылын.

Рајкоммєлјаслбн мог:

1. Котыртны рајонной центрын консультационной базаяс, лббдны ужалан подув. пуктыны руковбдїтелбс да паскбдны оїсєсајса уж рајон паєта.

2. Котыртны рајон паєта оїктјасын. совхозын, колхозын, вбрпунктјасын, радїозалјасын консультаціонной пунктјас, пуктыны руковбдїтелјасбс да сїз-жб лббдны подув пунктјаслы ужалбм вылб.

3. Сучбдны колана лїтература да велбдчан отсбгторјас.

4. Лббдны бур помєщєннбјас да колана инвєнтар.

5. Індавны торја предметјас култа консультаціјас, лббдны чорыд роспісаннб да с. в. Мед колана тор—оз ков нунобды, мыј бур уж вермас лоны сбмын сєкї, кор консультаціја нубдыо кужас ужсб нубдны план серїї да лббдны колана ужалан условїјб, кор матыотас консультаціонной пунктбс заочнїкјас дїнб, топыда котыртас оїсєсајса велбдчысјасбс отсбг сєган пункт бердб, кор збыл вылб консультаціонной пунктјас кутасны сєты бур отсбг заочнїкјаслы. Рајкомјаслы збыл вылб колб кутчїсны тајб ужб, оз ков нунобды, мыј рајкомјас да мєставывса партјачєкајас тајб ужосыс кывкутбны.

Оз ков надејтчыны кодвмлб-кб, колб рєшїтєлнбја кучкыны консультац. уж пыддї пуктытбмлы да вєжнасысјаслы, колб пом пуктыны тащбм сорнїјаслы „лої пожертвунты пропобандїстбн“ да с. в.

„Колб быд нокбн косєаны консультаціонной пунктјасбс вєкнїа да нєвєрнбја, сбмын кнїчї справка сєталан бјуробс, гбгбрвобмкбд. Мед воэаныс колб бура гбгбрвоны—консультаціонной пунктјаслбн оз уждыс помас справка да методїческбј отсбг сєтбмбн. Налы колб вбвєсны заочнїкјасбс котыртысјасбн, налыо ужсб качество бокоан лептысјасбн, комвузса да совпартшколасє оїсєсајса сєкторјаслы оїктјасын мыжбдјасбн“ (сост. орг и метод кон. работы). Тащбм могјас пуктысєбны консультаціонной пунктјас воэб.

Кушбм формајасбн колб нубдны консультаціонной уж

Мєд воын—быд лунја плановбј уж мєд єз вбв, кнїч шулывласны „случажнбј“ кадыс кадб ужалбм. Мєд јона колб тбждыоны—бт-ка заочнїкјасбс кружкјасбс котыртбм вбсна да план серїї сєнї уж пуктбм вбсна.

Мбд-кб оз ков повчїны обкдиторјасє, кодјас кутасны павыдєсны уж нубдїгб, а колб бєлшєвїстскбја бырбдны најєс.

Кожмод—колэ матыотчыны быд заочник динэ да обкыдинјасас кужны смылы отсавны. Велодны кнѳга куѳта аскежа уѳ нуодомэ, конспектјас вбчэмэ да с. в.

Консулт уѳ вермэ јонджыкасэ лоны кык виѳ куѳта.

1. Регуларнэја чукортчывлэм (2-3-ыо тэлысын) пыр вылэ руководитэмбн.

2. Котыртана инструктировка да методика вопросјас куѳта совещанијас да консултацијас пыр торја заочникјак кэд ужалэм. Сорнитны сен куѳом ногон да кызи ужавны, видлавны обкыджык да гогорвотэм темајас, вбчавны пыртана, помалана сорнијас да с. в.

Консултација методјас

Консултацијалэи ролыс оинсајса велодчэмын зев выѳид, куѳом стационарнэј школајсын преподавателјаслэи. Татыс и петэны консултант возын сулалан могјас. Сизкэ быд консултантлы быт колэ тэдмасны кызи котыртэи заочнэј уѳ ставнас: программајасбн, велодчан планјасбн да методическэј уѳжэи веокэдлэмбн. Сы кызи быд консултантлы быт колэ тэдмасны аслас предмет куѳта велодчан материалјасбн да заданијасбн (кэбэс лэи вистэма ЗСПШ-сан).

Быд консултантлы консултирујтэм вылэи сетны кык предметыс не унѳжык дај сјјэи нэшта отэамаѳжык дисциплинајас куѳта: шуам политекономја да теорја советского хоѳајства (эконом полѳтика) да с. в. Консултант ферт вермас отсэг сетны унѳжык предмет куѳта, шуам аскежа уѳ нуодэм јылыс, лэи куѳомкэ мэд полэс отсэг сетэмын. Быд консултантлы быт колэ велодны велодчыјасэс аскеж уѳ нуодэмэ. Консултантјаслы асыс уѳсэ колэ нуодны заочнэј секторса рецензентјаскэд (преподавателјаскэд) јитлэмбн, сэмын секи вермас лоны колана уѳ.

Консултант возын пуктысэи могэи:

а) тэдны быд велодчыэс, сылыс тэдан да куѳанлуисэ.

б) отшэи кыпэды асыс тэдомлуисэ, быд занавтэи вылэ гогорбок бура готэитчэмбн.

в) јитны велодэмэи социализм стрэитан уѳјаскэд.

„Веокэдлан принципэи педагогика уѳжыи лэи оз заочникса гижэд установка куѳта сетэм, а тэсана обкыдторјасэс аскежыс лучки-

отэм, аскежыс тэданлуисэ перјэм, аскежыс кнѳгабн ужалэм да сеи боотэиторсэи кужны јитны асгэгорса олэмкэд, классэвэј кэскэд да зылывыса олэмэ портана уѳјаскэд („метод конс. работы“).

Сизкэ мед колана мог—велодны нѳга куѳта ужавны да јитны сјјэс олэмкэд да классэвэј тышкэд

Консултантјаслы колэ быт вэвоыны партија виѳ нуодан бокоан крэфидэи, да колэ кыскыны велодчыјасэс партија генералнэј виѳ вэсна коэасэмэ.

Консултација некызи оз вермы вэвоыны допрос, экзамен, заочникјасэс обкыд вопросјас вылын кыјана формаи.

Отсэг колэ сетны делэвэја тэварішчэскэја велодчыс динэ матыотчэмбн.

Сорни поѳэ нуодны ташэм ногон:

а) тэдмасны группаса да отка велодчыэс уѳжэи.

б) ЗСПШ-са рецензја видлалэм.

в) Гижана уѳјас да секи пуктэм јуэобјас јылыс сорнитэм.

г) заочниклы индэјас сетэм да с. в.

Колэ быт велодны велодчыјасэс заданиэ куѳта ужалэмэ. Гогорвотэм инјасэс сенжэ колэ видлавны да сетавны отсэван вопросјас. Готэвэј вопросјас поѳэи сетны сэмын сек, корэбу да-и оз оур сјјэи вопросјас вылэи литература лэи сјјэи вопроссэи заочник јикэи оз вермы гогорвоны отнас.

Торја-нин јона колэ тэѳдысны ичот грамота велодчыјас вэсна.

Быд консултантлы колэ мэвпвмэи боотны—велодчыскэи оз тэд куѳомкэи вопрос, оз ков виѳны эѳвыла вочакыв, а колэ асыд возсэи видлыны сјјэс да вэлиэи-и сетны сылы гогорбокја вочакыв.

Колэ помыитны—консултант оинсајса парти велодчэмын ем став велодчан уѳсэ веокэдлыс да сјјэс котыртэи. Консултантлы быт колэ обеспечитны вылэ формаа уѳ котыртас соцсоревнованиэ да соц. ударничество мэд-вылын.

Консултацијалы быт колэ вермыны дај вермас велодчыјасэс интэресујитны оинсајса велодчэмбн, лептыны дисциплина да оујны план быдлујја оинсајса велодчэмэи.

(„метод. консульт“.)

Коло сөтм национальнōй културажасмы сөвмыны, паокавыны-бидмыны, петкōдлыны асымс потенцияжассō, медым лōбодны даноам (условіјō) бн кывјас бгужа култураб наам бглааоны бн муын (странаын) пролетаріат фінтатура дырјн национальнōй формаа, соціалістическōй пыщкōса културајас қорқалом бн кывја, отласа соціалістическōй (пыщкōс-оаныс і формасаныс) култураб отлааоом выд, роч пролетаріатыд вермас став мувылас і соціалізмс пырас оломō... (Сталин). Тајō марксістско-ленинскōй подулас коло котыртны комі терминологіја лōбодан уж.

2. Коло чорыда тышкасны национальнōй формаса уклаојаскōд, кодјас зев-ня јоо мытчыооны кыв течōмын: а) бнја кадса национал вопрос медыжыд опасносткōд великодержавнōй шовінізмкōд, коді петкōдоо национальнōй кылыо, културалыо да оласногыо асысоамалуно пыщкō пуктыны кōсјытōмын, национальнōй равноправіјō приндысō пазōдны да аппарат, пресса, мукōд государственнōй да общественнōй организацијајассō национальнōй тан політика парвіјалыо торкыо зіломын" (Сталин); в) мставывса националізмкōд, коді петкōдлō „торјōдчыны да аслас национальнōй кыщ піас пōдлаоны зіломын, аслас націја пыщса класс кост возсаоомлуно (протіворечіјōсō) шылодны зіломын, соціалізм течан ужыс ылыстчōмōн великодержавнōй шовінізмкōд возсаоны зіломын, не адыны сіјōс, мыј матыстчō да отлаалō СССР-са националноотјасмыо ужалыо јōссō і адыны сōмын сіјōс, мыј вермō ылыотны мōда-мōдоыс, зіломын" (Сталин).

3. Медоа опасоот национальнōй терминологіја лōбодан ужын, кызіі национальнōй вопросас, ставас великодержавнōй мōвпоам (установка) Великодержавнōй шовіністјас лыдфōдны, мыј кывјас абу равнојōо мōда-мōдыс-кōд култура стрōйтōмын, мыј национальнōй кыв томгіжōда јōзлōн оз вермы кытыны сы вылаб, мед сывылын вермō тырбура сōвмыны соціалістическōй култура да с. в.

Кор сөтис пролетаріат да сылōн партијас тащōм мōвпсаясым колана отпор, великодержавнōй шовіністјас ез кутны воосōн асыс мōвпсō нуōдны, кутісны быдног муфдеравны, оуомōдчōмōн асыс нырвізсō нуōдны. Шуам кōч, мјан комі література кривіјас і „кривіјас“ пōвсын петкōдоылоы сещōм мōвпјас, оз пō поз революціоннōй тор јылыо поетическōй проізвищенō гіжōдōн оерпасјас (образјас) употребляјтны, алі отвореннōјас, с. в., коло-пō веокыда гіжны газетнōй ставыын мōз. Таці-тō мōвпалыојасмы великодержавнōй шовіністјасмыо нырвіч нуōдны (најōс мјан жрōс-

та „левкјасōн“ жуоны—сіјō абу чік верно), сыпонда, мјн најō отрідантōны поезіјајасмыо асысоамалуно, асōсō поезіјасō, сіјкō (і „медјонасō) комі кывјōн гіжōм поезіјасō.

Терминологіја ужын тіјан великодержавнōй шовінізмкōд петкōдлō терминологіја лōбодлōгōн комі кыв ігнорірујтōмын, вывті уна роч кывјасо массамсы гōгорталом кывјас бооталōмын (каждōј рбочōј должōн овласчїтны передовōј техникаōн). Тащōм комі кыв ігнорірујтōмыо мукōддырјн пощō-нын комізаціја оеравлōмō (план тыртōм муно чрезвычайно слабо, что угрожајтō сіјō снабженнō рабочōј-ōс, с. в.).

Комізаціја ужыс мјан бн медјона ыщсоло терминологіја абутōмō. І вот великодержавнōй шовіністјас веокыда оз шуны, мыј оз ков комі терминологіја лōбодны, а оз кōсјыны мōдарō помōн жел бергōдны терминологіја вōчан ужын (пассіва возсаоом вōчōны). На думыо тырмытōм терминологіјасō боотны роч кывјасе дај пом! Воо равно-пōд оз жō нын оур комі кывыд чік сещōм вежōртаса кывјыд, кущōм коло—шуам, „дсбросовестност, ыліанō“, с. в. кывјаслы) Татчō муфрїтōмыд тајō чік-жō комі поезіјаоыд шыбытны щōктōм кофыд Вōд вōлі-кō мјан комі кывјыд общественно-політическōй да национально-техніческōй термінјасы адекватнōй кывјасмыс, секі ез лыб оорныс комі терминологіја лōбодом јывомс!

Великодержавно-русотарскōй мōвпоамкōд тышкасны мјан лоас бура пуктōма секі, кор лōбō боотōма крутажык оломō портны комізаціја Педіночїтутын, техникумјасын, мукōд пōдсō шōр школајасын, с. в. Тащōм боотōмыс абу, оз-на тыдав, Комі Педіночїтутын комі преподавателјас уж нуōдны 80 прōцент рочōн. Коміодчōмлач зілом абу, да і коміодчана нырвізсō некод тыдалō абу сөтōма, оз тај тыдав практіческōй ужас а.

4. Национал шовіністјас терминологіја уж нуōдны тащōм теоріја подулын: быд национальнōй кыв пō јесіној, „внеклассовōй“, коло-пō сіјōс візны чїстōјон, мед-пō сіјō оз жайтōсы“, оз „јогбесы“, мед оорныс боотмы кывјасōн. Тащōм „чїстōй“ кывјыс пō сōмын гōгорвоана јōзыслы. Сіј-кō, мнōм оз ков боотны мукōд кывјасо, а мыј пырōма-нын масса пыщкас, коло шыбланы ставсō да с. в.

Национал-шовіністјас быдног зілоны шыбланы ужалыо јōз масса пїо мукōд јōз оорныо пырōм кывјассō. Шыблаломыс муно уна самōн: а) боетōны кривікатōг торја кывјассō родовōј, феодальнōй да буржуазнōй стрōј репергуарыо, релігіознōй літературалыо-да, сіј: јеврејјас „шюмер отрад“ шубмабō сіјі,

мы обозначыты кутыма „божевој феодалној лагер“, удмуртјас „председател“ шуымадо „төрө“, кодї важ оломас обозначытө „руководител свободы“, мијан коминад „пролетарий“ векортастө вöлі шуамапервојсө „конер“-өн (беднажка), сеоса „гöль“-өн (бедняк), сы бöрын „ембуртöм“-өн (неимущий). Бөрја војасас сöмын вöдї бостöма коми лїтератураас „пролетарий“ кывсö; б) кыккө корооны-перјалöны жыныжö либö зїкöз вунöм кывјассö, кодјассö зев гежöфинїка кывны позö кушöмкö ичöтик территория вылын медбөрö колöм војтыр пöвсыс, сїз: коми „аоо“—„атвö“ (спасибо) пыддї в) критикатöг заїмствуїтöны öвї сїстемаа кывјасыс (национализм), сїз уна турскöј јöз бостöмадо лїтератураö „сöвет“ пыддї „шура“, кöв і ужалыс јöз массаыс употреблajтö „сöвет“, г) ружтöны пычїктöны оїпономыс выл кывјас, кодјассö некод оз вермы гöгöрвоны-ї он вермы гöгöрвоны, сїз: марїјскöј словарлы „страус“ переведїтöмадо „екукај“, сїјö лоö сокращеннöј кыв 3 кывмыс „ен куду кајок“—„самаја болшаја птїца“ (комїөн-кö ковмыс бытвö шуны—„мыжпö“—мед выждї пöтка), татчö жö позö в-јöдны „ажурöг“-тö (петук) Г. С. Лыткинымö.

5. Терминологиятö колö лöбöдны революционнöј классöвöј пролетарскöј целесообразност оервї, ленинскöј националнöј политика иогөн. Колö тöдвылын кутны националнöј пролетариат быдмöм коллективизация паскöдöм, кулакöс, кызї классöс бырöдöм, с. в. колхознöј крестанство öнї мијан сїктын шöр фигура. Сїз-кö подув пыддї терминология лöбöдїгөн колö пунктыны коми пролетариатлыс да колхозникясыс кывсö. Колö чорыда тышкасны сыхкöд, мыј тащöм мöвпоамыслы мувö паныд. Колö косасны буржуазнöј да кулацкöј кывја терминјас пыддї сујалöмкöд. Кывјас борјгөн короалиөн кулацкöј идеология кывјас сујалöмкöд.

А кулацкöј идеология нубдöмсö терминология лöбöдан ужас ми адзам уна јöзлыс, сїз: белорусскöј национал-демократјас „бедняк“ кыв переводїтїсны „голыш, злыдең“ кывјөн, „мужїк“—„хам, холоп“-өн, „пролетарий“—„божество“-өн; украинцы „пролетарий“ переведїтöмадо вöлі „голобранец“, арабскöјын переведїтöмадо сещöм кывјөн, кодї обозначытö „вор, разбойник, вниши“; комиөн мијан „заветы Ленина“ переведїтöмадо вöлі „Ленинлөн сїјöс вордöсјасыс“ с. в.

Тащöм терминјасыд шерт кулакыс кывыс ужалоны. Мукöд термин лöбöдыныс нарöснö вредїтелствöдн вöлöм занїмajтöб, контрреволюционнöј уж вöчö, сїз: Украинаса СВУ, султан-галїевецјас, бајтурсуновецјас да с. в.

Терминологиятö лöбöдлajтöд нöтчмыс оз ков тöдвысымд вештывыны торја кывјасыдлыс классöвöј пычкöсö, донјавны колö быд кыв пролетарско классöвöј целесообразност тöдвылö бостöмөн.

6. Уна томгїжöда јöзлыс ми öнї адзам мукöд сорныјас механическöја кывјас босталöм (имејита право возражытны, „выполнжытны обязанносттö, с. в.). Зев-на еща томгїжöда јöзыдлөн (унжыкыслөн) ас сорнысаныс петкöдлöм термыныс. Коми кывјыны мијан зев-на жö еща сещöм выл термыныс, кодöс вöчöма коми кывјыс (öд—темп, ордјысöм—соревнование, мöвп—мысль).

Тани сувтö вопрос—кушöмжык терминјас-жö колö бостны мукöд сорныс, кушöмжыкöс лöбöдны ас кыв средствомы. Тајö вопрос вылас вочашуїгас колö тöдвылад кутны мöвпоамнымöс (установканымöс) социалистическöј пычкöсö националнöј формаа культура јылыс классöвöј пролетарскöј целесообразност. . . . Пролетарско-колхознöј масса вылö ориентация кутöмөн терминология лöбöдїгөн оз ков вунöдны став мувыв пролетарскöј солидарност сөдöны, интернационалнöј јїтöд јонмöм.

7. Тајö мöвпоам сертї колö литературнöј кывјö колны (либö бостны, абу-кö-на бостöма) интернационалнöј терминјас, кодјас националност ужалыс војтыр пöвсас пырöмадо нїн—коммуна, парвїа, буржуї, трактор, большевик.

Научнöј, техническöј, спортивнöј, с. в. интернационалнöј терминјас, пырöмадо кöв абуö-на сеоса јöз пїас, колö (желательно) бостны националнöј литературнöј кывјö, сїз: комбайн, аппарат, молекула, пленум, алгебра, техника да с. в.

Мöд сорнїа јöзлыс бостöм кывјас, пырöмадо-кö најö ужалыс јöз масса пїасї идеологическї-кö выдержаннöјöс, литературнöј кывјö колö-жö бостны, кöв-ї најö абу интернационалнöј кывјас (трудосен, часы, карандаш, завод). Тащöм кывјасыд коми сорнїад уна зев пырöма, медјонасö-нїн интеллигенция сорнїö. Уна интеллигент сорнїтö тазї: „слабöј ход заготовкыслөн прїчинаыс јавлajтчö—отсутствїе перестройкї работы“. Тащöм сорнысö і тащöм гїжöмсö шуöны комиөн-жö? шерт тащöм „комї“ кывтö коми колхознöј—пролетарскöј массамд оз гöгöрво, либö зев сöкыда гöгöрвоас. А мијан колö вöчны массöвöј кыв, гöгöрвоана кыв.

Колö бура тöдмавыны јона-ö пырöма тащöм кывјасыс масса пышкас. Кодї абу-на пырöма, кодöс либö сöкыда-на гöгöрвооны коми пролетариат, колхозникјас, гöль да шöркоддема олыс крестана, сещöмјассö колö, медумыс,

көмің шуны (добросовестность, деятельность, действие, воображение, представление, образе и. т. д.

Ас кыв средствоң терминјастө лөөдәлігәд быдыоң он вермы короны тоңнөј еквивалент. Сы понда унаю долывлө і ковмывлас бостны петкөдланлун (значение) сертмыс медматі кывсө сесса оужны сетчө колана пыщкөслун (содержание), кывјаслыю пункціјасө паскөдөмөң. Тақикөң выл терминјас лөсөдәлөмыю оз ков повны (а мукөдсө тақтө лөөдөмыңд полөны, шуөны — „сіјө выл кывјаспө вөд оз обозначајт сещөм тор, мыј көсјам шуны“!). Тақикөң артміс і артмө быд выл кыв! Тақикөң-жө артмісны тащөм кывјас,кызі: „соцорјыөм“, „јукөд“ (отдел), „мөвп“ (мысль), „вежөртас“ (понятие), „вынөдны“

(утвердить), „јорт“ (товарищ), с. в. Первөјсө тащөм кывјасыс ез-жө вөвны тыргөврөванәд, оз-жө вөлі петкөданыы қик (точнө) сіјөс, мыј көсјысны шуны—шуам „орјыөм“ вөлі петкөдлө оз „соревнование“ „состязание“ „јорт“ вөлі петкөдлө „друг“ мибө вөлі қик гөгөрвөтөм. Но тащөм кывјасыдлөң нөжјөңкөң значеннөыс вежөіс сетөма вөлі сещөм значеннө, кущөм вөлі колө соціалізм стрөітыс классы. Выл кывјас лөөдөдгөң оз ков петны кыв ежвывөыс, а колө петны кыв пыщкөслунөыс, значеннөөыс. Терминьслөң значеннөыс мед нүдөдө, індө выл кывсө вөчалігәд. Секі сөмын тіјая выл терминјасыд лөоны массамды гөгөрвөанәдө, кыкнөөс.

Тащөмөсө терминјас лөөдөдмәлөң мед шөр прінціпјасыс.

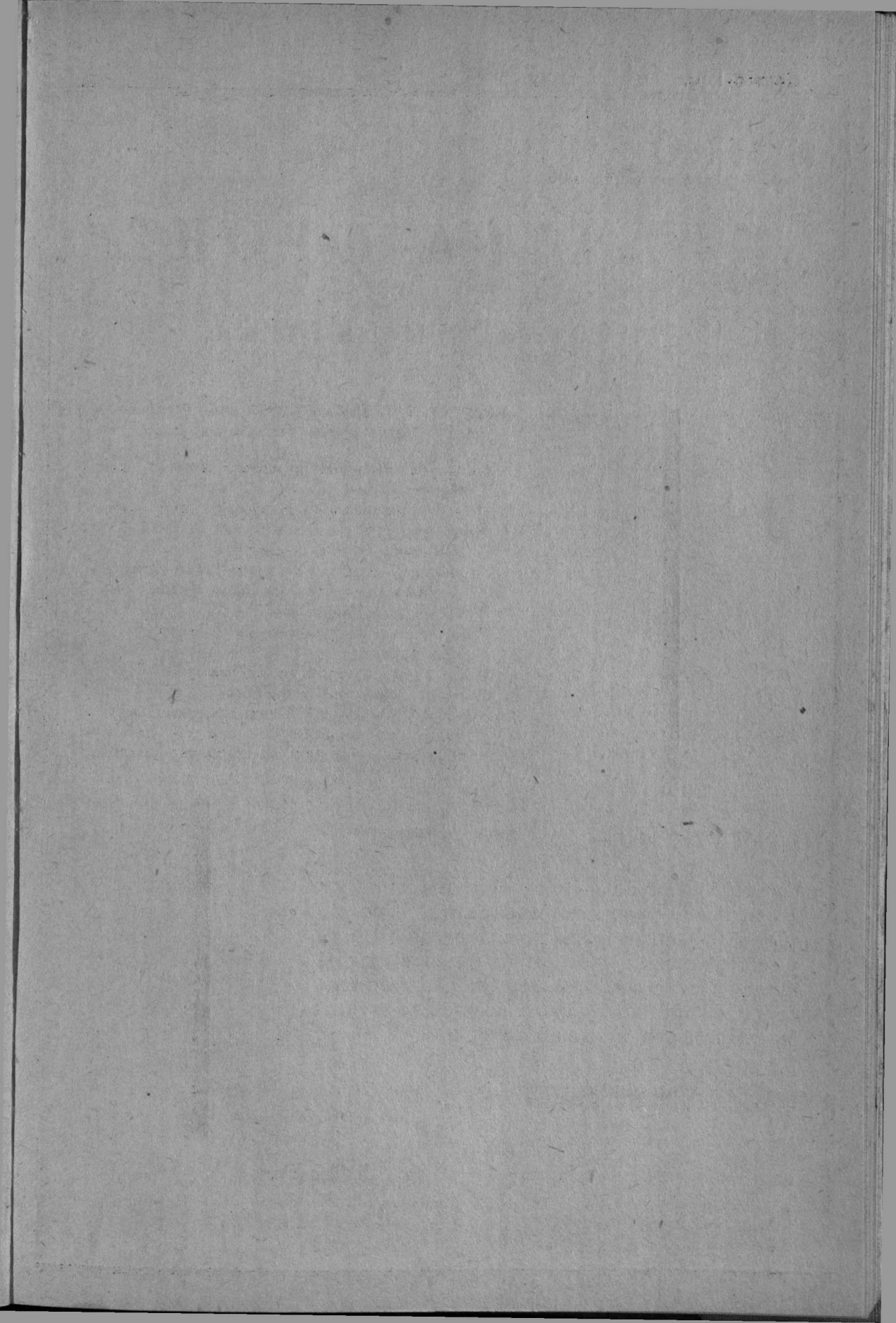
Ивл. № 33

Отв. ред. Е. С. РОЧЕВ

Редкол.: РОЧЕВ
ГРЯЗНЫХ
СТАРЦЕВ
ПАРШУКОВ

Отв. секр. ред. П. ПОПОВ

д
в
р
(
б
с
л
к
к
т
с
о
в
п
у
н
о
с
м
к
п
п
о
о
н
н
н
о
р
о
к
ф
а
л
д
а
л
д
к
м
о
л
о
г
л
я
к
ы
в
а
р
и
и
р
а
б
о
д
и
о
м
и
о
в
л
ж
а
л
е
д
у
щ
и
н
и

СУЗÖDÖJНЖ Коми
1-2**„КУЛТУРА ФРОНТ“****ПЕТÖ БЫД ТÖЛЫГЫН ÖТЧЫД**

„КУЛТУРА ФРОНТЫН“ 1933 воö петасны ги-
жөдјас тащөм темајас выль:

1. Мөд вѣтвооса планын сулалан могјасöс олөмө пöртөм јылыс;
2. Партия, комсомол, да профсоюз уж јылыс;
3. Кызи пуктыны уж школајасын ВКП(б) ЦК да ЦК шуөмјас под вылын;
4. Агро-зоопропаганда да колхозјасöс котыртча-на да овмөс боксаң јонмөдөм јылыс;
5. Коми јөз исторја јылыс;
6. Коми научнөј да художества литература јылыс гижөдјас;
7. Театр возын сулалан могјас јылыс;
8. Критика, библиография да с. в.

„КУЛТУРА ФРОНТЫН“ кутасны ужавны Коми областувса политическөј, советскөј да научнөј ужјасывса мед возмөстчана јортјас.

ЕН ВУНÖDÖ,—„КУЛТУРА ФРОНТ“

бојевөј нырнуөдыгөн да социализ течан уж котыртыгөн лоö секі, кор быдөн сјјөс сузөдасны, лыфдасны да отсаласны „К. Ф.“-лы ужсө пуктыны, кор сөлөмсаң большевѣстскөја кутасны сені ужавны партијнөј, комсомолскөј профорганизацијајас, школајас, вөрпунктјас лыфдысан керкајас да с. в.

Сузөдан дон во кешлө—9 ш. да 60 ур

Редакцијалөн адрес: Пединститут.